

N° 1 JAANUAR 2013 hind 2.20 €

muusika

DIRIGENT-LEGEND
MARISS JANSONS

HOOAJAD: EESTI KONTSEERT,
TALLINNA FILHARMOONIA, EIL

ALEKSANDRA
JUOZAPĒNAITĒ-EESMAAD
MEENUTADES

**Mikk
Üleoja**

Tulevik täis muusikat

PÜHAPÄEV, 20. JAANUAR 2013 KELL 16 ESTONIA KONTSERDISAAL

TALLINNA MUUSIKAKESKKOOLI GALAKONTSERT

À LA PAGANINI

ESINEVAD

HANS CHRISTIAN AAVIK, KATARIINA MARIA KITS, MARCEL JOHANNES KITS,
MART KUUSMA, AULI LONKS, LUISA LÕHMUS, NIKITA MATSUK,
KRISTIN MÜÜRSEPP, MAIT PETERSON, JAKOB PEÄSKE, LIISI PROMET,
VALLE-RASMUS ROOTS, MIIA RUUBEL, HENRI ZIBO, KATARIINA TAMMEMÄGI,
MARIA TEPP, ALEKSANDER TRAKSMANN, PEETER TRAKSMANN,
ROBERT TRAKSMANN, JOHANNES VÄLJA,
TMKK KAMMERKOOR, *DIRIGENT* JANNE FRIDOLIN

SISSEPÄÄS 3.- / 1.50 EUR

EESTI KULTUURKAPITAL

www.tmkk.edu.ee
6576 004

TALLINNA
MUUSIKAKESKKOOL

1/2013

Head uut aastat! Loodame, et see tuleb põnev ja tegude-
rohke. Eelmisele aastale kord veel pilku tagasi heites
jään mõtlema, mida avastuslikku sealt kogesin. Minu
jaoks olid need muusikaolümpiaad, Jüri Reinvere ooper
"Puhastus" ja ülipõneva vanade klahvpillide mängija
Andreas Staieri kontsert.

Uuel aastal on ees ootamas Miša Maiski Estonia kont-
serdisaalis, Valgevene Ooperi- ja Balletiteatri külalis-
etendused ja Wagneri "Tannhäuser" Rahvusooper Esto-
nias, Charles Lloyd "Jazzkaarel", kuulsatest nimedest
aga ka Elton John ja Robbie Williams, kes Eestimaad
küllastavad. Ja veel palju-palju muud põnevat.

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Virge Joamets** virgejoamets@gmail.com
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegjum: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Voorimehe 9, Tallinn 10146
Toimetuse telefon **6 833 107**
Kodulehekülj: **www.ajakirimuusika.ee**
Trükitud **Pajo trükikojas**
Pärnu mnt. 58, Sindi linn, 86703 Pärnumaa
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Peterburi tee 34-5, Tallinn 11415
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **1,47** eurot number
Aastatellimus **21,50** eurot
Muusikaõpetajatele ja
õpilastele aastatellimuse
soodushind 17 eurot.
Soodushind kehtib ka pensionil
olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee,
herje@ema.edu.ee

Mikk Üleoja
FOTO JAREK JÕEPERA

KAVA

KES?

2 Madli-Liis Parts. Mikk Üleoja paneb suured
laevad liikuma

UUDISEID MAAILMAST

9 Nele-Eva Steinfeld, Ivo Heinloo. Muusika-
uudiseid maailmast

MUUSIKA

12 Maarja Kangro. Kullerkupud klaveriõpetajale

TÄHT

13 Virge Joamets. Mariss Jansons – tuntuim lät-
lane muusikamaailmas

PILK

16 Ia Rimmel. *Pour Alexandra qui a beaucoup
de talent.* Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaad
meenutades

VESTLUS

20 Farištamo Susi. Julge uitaja Elo Masing

BÄND

23 Margus Haav. Sinine kirjutab läbi laulude
raamatut enda elust

MULJE

24 Toomas Velmet. Pool vaadet Eesti Kontserdile
27 Virve Normet. Kontserte mitmest saalist.
Tallinna Filharmoonia hooaeg
29 Nele-Eva Steinfeld. Helisev muusika. Eesti
Interpreetide Liidu XI hooaeg

UUDISEID EESTIST

31 Muusikauudiseid Eestist

PLAAT

37 Heliplaatide tutvustus

PILL

40 Ilja Lunin. Balalaika. Ajalugu ja populaarsuse
saladused

muusika

kes?

FOTO PIIA RUBER

Mikk Üleoja paneb suured laevad liikuma

MADLI-LIIS PARTS
muusikaajakirjanik

“**M**ikk Üleoja on korda saatnud vägeva teo. Ehk andiski just see, kuidas ta kompas nende kümnete meeste võimete piire ja mehed oma juhti usaldades ohtlikule rännakule kaasa tulid, nimetatud puhastavale kogemusele aluse. Antagu mulle andeks, kui parafraseerin siinkohal tuntud öllereklaami...: RAM – tõenäoliselt maailma parim meeskoor.” (Mart Jaanson, Sirp 30.11 2012.)

Olles töötanud aastaid Eesti Filharmoonia Kammerkoori koormeistrina, laulnud gregooriuse ansambelis Vox Clamantis ning seisnud mitme laulupeo dirigendipuldis, pühendub Mikk Üleoja neljakümne kolme aastaselt teist hooaega Eesti Rahvusmeeskoori kunstilise juhi ja peadirigendi ametile. Lühikese aja jooksul on ta oluliselt rikastanud meeskoori repertuaari, tuues kavadesse eesti heliloojate uudisloomingu. 2014. aasta laulupeoga seob teda aga meeskooride liigijuhi vastutusrikas amet. Alanud aastal peaks ilmuma ka album Galina Grigorjeva loomingu, esitajaks RAM Mikk Üleoja juhatusel.

Sind on alati ümbritsenud muusika ja seepärast tundub praegune koorijuhi amet loomulik. Seda ametit peavad sinu isa Ants Üleoja ja ema Ene Üleoja, samuti õde Elo. Kas tee koorijuhiks saamiseni kulges sillutatult või pigem konarlikult ja kahtlustega?

Raske öelda, kui teadlik laps oma valikutes on. Olen stuudiumi jooksul küll erialasid vahetanud, aga soovinud siiski alati muusika juurde jääda.

Õppisin alguses viiulit. Sel alal oli suureks eeskujuks emapoolne vanaisa. Pikemas perspektiivis ei tulnud aga pillimängust õiget nahka. Olen terve teadliku elu pidanud jändama oma krampliku olekuga. Eksamitel ja esinemistel läksin alati meeletult närvi. Viiul on pill, mis krampi ei talu, ning minu käes ei hakanudki see instrument kõlama nii, nagu tarvis. Ühel hetkel koitis, et sellisel viisil pole mõtet jätkata. Seitsmendast klassist kuni kooli lõpuni mängisin trompetit. Koorimuusika juurde libises asi kuidagi märkamatult. Keskkooli alguses värvati mind Tallinna Muusikakeskkooli kammerkoori, lisaks laulsin mõnda aega segakooris Noorus.

vist seitsmendas klassis, kui hääli oli jõuludeks tenori laulmiseks piisavalt madalale vajunud. Perekonnakvarteti kõige sagedasem häälitsemine jäi kaheksakümnendate lõppu. Ühiskond lainetas ning ühel pisikesel laineharjal purjetades tuli isa kodukandis Virumaal suviti õige mitmel korral ühiseid laulmisi ette.

Kas oled ka oma peres muusikaga seotud traditsioone jätkanud?

Meil on kolm last. Kõige vanem, Paula, käib gümnaasiumi viimases klassis. Ta on lõpetanud ka Vanalinna Muusikakooli. Keskmine laps Artur õpib teist aastat samas õppeasutuses. Kolmas laps Emilia käib eelkoolis. Ühised musitseerimised on meiega peres seotud jõuluvana saabumisega. Peame vapralt viisi ning koos vanema tütre ja pojaga on ette tulnud ka kolmehäälsel plokklöödiantsambli etteasteid. Jõuluvana on alati rahule jäänud.

Kui läksid Eesti Muusikaakadeemiasse koorijuhtimist õppima, siis soovisid oma erialaõppejõuks isa Ants Üleoja.

Sellele on lihtne seletus. Isa oli minu silmis tol hetkel parim õppejõud ning milleks kehvemaga leppida. Ja ega me kodus väga tihti ka ei kohtunud. Isa on eluaeg töötnud pöörase koormusega. Mulle on täiesti arusaamatu, kuidas ta seejuures üldse ellu on jäänud ja seitsmekümne kuue aastaseks saanud. Hommikuti andis ta konservatooriumis tunde, siis läks raadiokoori proovi ning neljal öhtul nädalas oli kas Tallinna Kammerkoori või TPI meeskoori proov. Kodanik astus hommikul uksest välja ning jõudis koju kella kümne paiku öhtul.

Tegin kohe alguses endale klaariks, et isa juures tunnis käies perekondlikku tubateatrit etendada ei saa. Kui on tund, siis on tema professor ja mina üliõpilane. Saime hakkama küll.

Mida isa sulle õppejõuna eluks kaasa andis?

Isa on tohutult kirglik muusik. Stilistiliselt on sektor, mida ta valdab, küll kitsas, aga see, mida ja kuidas ta valdab, tasub vaatamist ja õppimist. Tema puhul on miinimum, millest musitseerimine pihta hakkab, sada protsenti kirge ja energiat. Isa on ka dirigeerimistehniliselt väga hea.

Suure kollektiiviga tulemuse saavutamine nõuab läbimõeldud lähenemist. Millisest taktikast sa ideede lahti rääkimisel ja töise tagasiside andmisel lähtud?

Perekond Üleoja koos Buratinoga: Ene, Mikk, Ants ja Elo.
FOTO ERAKOGUST

Kui rääkida kahtlustest, siis töises elus on küll selliseid perioode ette tulnud, mil on tekkinud tahtmine kogu see hullus, mis muusiku elukutsega aeg-ajalt kaasneb, soo peale saata, kuplialune kenasti tühjaks visata ning näiteks kellu kätte võtta ja savikrohvimisega tegelema hakata. Mulle nimelt vägagi sümptiseerib ökoloogiline ehitamine ning oma kodugi on selles vaimus rajatud. Aga näe...

Kas sinu lapsepõlvkodus oli ka muusikaga seotud traditsioone?

Jõulude ajal laulsime ema, isa ja õega neljahäälselt koraale. Olin

Töölalastes suhetes on mul olnud tendents inimesi usaldada. Seoses sellega olen elu jooksul ka korduvalt reha peale astunud ja tont teab, võibolla astun ka tulevikus. Aga kui pildile ilmub uus inimene, siis kaldun temast lapsemeelselt ikka kõike head arvama. Mis puutub teisesse tagasisidesse, siis siin tuleb algatuks enda jaoks mõõtkava ja väärtussüsteem paika panna ning selles süsteemis ka järjekindlalt püsida. See polegi muide nii lihtne, sest inimesi ja probleeme on igasuguseid. Püüan olla objektiivne, ennast selgelt väljendada ning mitte vigurdada. See, mida ja kuidas ütlen, sõltub paljuski kuulaja eeldatavast vastuvõtu- ja arusaamisvõimest.

Kunstiline kontseptsioon on vahel paremini ja vahel halvemini lahtiräägitav. Võibolla on parim kontseptsioon selline, mis räägib enda eest ise. Kui kõike saaks sõnadesse panna, siis oleks tegu ilukirjanduse, mitte muusikaga. Enamasti tuleb siiski vähemalt suund kätte näidata, kust kandist kontseptsioonile katet otsida.

Tänu laulmisele Vox Clamantis ning tööle Eesti Filharmoonia Kammerkooris on sul olnud õnne viibida maailma väga erinevais paigus ja kogeda eri kultuuride iseärasusi. Millised paigad on sinu kui muusiku jaoks osutunud kõige inspireerivamaks?

Maailmas leidub väga erinevat publikut, sõltuvalt nii asukohast kui ka konkreetsest kontekstist. Näiteks nüüdismuusika festivali publik on valmis nautima intellektuaalse mängu ilu. Mõnes teises paigas ja kontekstis töötab jälle vaid ehe ja aus emotsioon.

Alati valmistab elamuse avatult reageeriv kuulajaskond. Meie kodune kontserdipublik on pigem reserveeritud ja nii ei saa tihti aru, kas see, mis sa tegid, ka kuulajatele korda läks. Sestap mõjub näiteks Uue Maailma publiku reaktsioon nagu palsam hingele.

Hiljaaegu käisime RAMiga Venemaal. Sealsed kuulajad käitusid meie mõistes ikka täiesti pööraselt. Ma olen professionaalse muusikuna kakskümmend aastat laval käinud, aga midagi sellist varem kogenud ei ole. Peterburi ja Moskva publik oli vaoshoitud, aga näiteks Tveris ja Jaroslavlis oli reaktsioon otse öeldes raju. See mõjus alguses peaaegu šokeerivalt. Ma ei olnud selleks valmis. Võib öelda, et saime kuhjaga tagasi selle osa aplausist, mis meil Eestis puudu jääb.

Sinu kui muusiku tegemiste keskmes on alati hää, olgu lauljana või ka dirigendina.

Tõepoolest, orkestrimuusikasse siirdumise mõtet ei ole ma kordagi tõsiselt kaalunud. Vokaalmuusika juures on kaks asjaolu, mis selle minu jaoks võluvaks muudavad: ühelt poolt laulmise erilisel vahetu ja intiimne loomus – see on ainus müsitseerimisviis, kus heli tekib inimkeha sees – ning teiselt poolt sõna oma kõikide mõeldavate lisamõõtetega. Sõna rolli üle vokaalmuusikas on ikka ja jälle arutletud. Minu jaoks on sõna enamasti, kuigi mitte alati, võti teose lahtimõtestamiseks.

Millest lähtud koorile repertuaari valides? Kuidas jõuavad lood sinuni?

Meie üks olulisi ülesandeid on hoida ja arendada eesti kultuuri. Pikemas perspektiivis sureb kultuur, mis ei suuda või ei taha oma kaasaega reflekteerida, välja. Me peame säilitama väärtusliku ja seda tänases päevas regulaarselt lahti mõtestama ning samas andma jätkuvalt hoogu uue muusika loomisele. Teen nii üht kui ka teist heal meelel.

Aeg-ajalt juhtub ka üsna kummalisi asju. Mõni lugu hakkab vääramatult sinu suunas liikuma. Konkreetseks näiteks on Norra helilooja Henrik Ødegaardi teos “Te lucis ante terminum”, mille

Kes on Mikk Üleoja?

Sündinud 2. jaanuaril 1970.

1997 – lõpetas Eesti Muusikaakadeemia professor Ants Üleoja dirigeerimisklassis.

2004 – kaitses Eesti Muusikaakadeemias magistrikraadi teemal “Carlo Gesualdo ja temast loodud muusikaajalooline kliše”, juhendaja professor Toomas Siitan.

1989–1992 – laulis Maailma Noortekooris.

1990–1993 – täiendas end laulu alal Snellmani kõrgkoolis.

1994–1996 – laulis Eesti Rahvusmeeskooris.

1996–2000 – laulis Eesti Filharmoonia Kammerkooris.

Alates 1998 – laulab ansamblis Vox Clamantis.

1998–2011 – Eesti Filharmoonia Kammerkoori koormeister.

Alates hooajast 2011/12 – Eesti Rahvusmeeskoori kunstiline juht ja peadirigent.

Olnud Püha Miikaeli poistekoori, kammerkoori Mattone ja Tallinna Kaarli kiriku kontsertkoori dirigent, õpetanud dirigeerimist Viljandi Kultuuriakadeemias.

kandsime ette möödunud hooajal. Mõni aasta tagasi andis Jaan-Eik Tulve mulle tutvumiseks ühe paki oma heliloojast sõbra nootidega. Veidi aega hiljem laekus mulle Viljandi koorijuhi Riina Trummi käest enam-vähem samasisuline noodipakk ääremärkusega, et ehk pakub huvi. Pakkus tõesti!

Minu jaoks on kõige olulisem kriteerium, et partituur peab mind käima tõmbama ja käed sügelema panema. Inspiratsiooni pealt saab kõike teha.

Veedad suurema osa oma ajast inimeste keskel. Kes on need, kellel on olnud sinu kui muusiku elus oluline roll?

Kooliajale mõeldes oli esimeseks tõsiseks äratajaks Toomas Siitan. Tema loengud esindasid kvaliteeti, mille olemasolust me ullikesed ei olnud osanud undki näha. Ja kõige selle juures saime ju aru küll, et ta pudistab meile vaid näpu otsast natukene. Siitani loengutes hakkasin tundma maiku, millist loovust ja mastaape võiks muusikamaailm tegelikult sisaldada. Muusikaakadeemias õppides sekundeeris sama vägevalt Kristel Pappel. Muusikaajaloo õppejõuna on ta jätnud väga sügava mulje.

Laulsin aastatel 1989–1992 Maailma Noortekooris. Kahel aastal töötas kooriga Frieder Bernius. Temaga kokku puutumine kujunes põrutavaks. Sellisel tasemel tehnika ja muusika valdamist ei olnud ma elusuures varem näinud. Berniuse võime kuulda keeruliste partituuride iga pisematki detaili tundus ebamaine. Eestis vastavat taset ei eksisteerinud. Berniuse tööst ei olnud võimalik tüdineda, tundus, et see läks iga päevaga üha paremaks. Ta andis meile õppetunni sädeleva loomingulise visiooni teenistuses olevatest professionaalsetest käsitööoskustest.

Väga tähtsal kohal seisavad kõik senised Eesti Filharmoonia Kammerkoori peadirigendid Tõnu Kaljuste, Paul Hillier ja Daniel Reuss. Nende tööprotsessi regulaarne jälgimine on silmaringi jõuliselt laiendanud. Nad on silmatorkavalt erinevad nii inimeste kui ka muusikutena ning kasutavad eesmärgini jõudmiseks ka märkimisväärselt erinevaid vahendeid.

Üks märgiline kogemus pärineb üsna hiljutisest ajast. Viibisin 2011. aasta suvel EFK koormeistrina nädala jagu Aix-en-Provence'i ooperifestivali proovides. Mozarti “La clemenza di Titot” juhatas sir Colin Davis. Maestro oli tol hetkel kaheksakümne viie aastane,

Jaan-Eik Tulve,
Vox Clamantis

Mina pean Mikku kohusetunde ning põhjalikkuse musternäiteks. Kui on vaja mingi töö lõpetada, siis Mikk enne magama ei lähe, kui asi valmis. Kui ta endale maja ehitas, süüvis ta sellise põhjalikkusega, et arvatavasti polnud tol ajal Eestis paremat ökoehituse spetsialisti.

Lisaks teadmistele on ta ka käeliselt väga osav. Paar aastat tagasi oli meil vaja maal ehitada välipeldik. Mikk tuli kohale, tööriistad kaasas, plaan peas valmis ja hakkas pihta. Mina kütsin kõrval suitsusauna ja valasin meile aeg-ajalt handsat ning peldik seisab siiani sirgelt ja väärikalt. Ukse sisse löikas Mikk isegi ilusa südame, nagu kord ja kohus.

Miku laulmine on aga täiesti omatte nähtus. Nii nagu tema laulab Arvo Pärdi teose "Most Holy Mother of God" soolot, ei tee seda maailmas mitte keegi.

tema dirigeerimistehnika on äärmiselt lakooniline, sellest on järel vaid essentside essents. Ta peaaegu ei juhatanudki ning selleks ei olnud ka mingit vajadust. Piisas tema kohalviibimisest. Dirigent juhatab kõrvade ja visiooniga ning Davis oli selle elavaks kehastuseks. Sellise kõrgpilotaažini nagu tema jõuavad muidugi ainult üksikud.

Kuulud 1998. aastast Vox Clamantisesse, mis avab ukse väga põnevasse maailma. Millega täiendab osalemine selle kollektiivi töös sinu maailmapilti?

See haakub eelmise küsimusega olulistest personidest. Jaan-Eik Tulve peaaegu paarikümneaastane tegevus õpetaja ja muusikuna on mõjutanud jõuliselt mitmete inimeste muusikalist maailmapilti, teiste hulgas ka minu oma. Tegemist on oma ala ühe parima spetsialistiga sellel planeedil.

Gregoriaani koraaliga tegelemine paneb kogu hilisemale muusikaajaloole teise nurga alt vaatama. Muutub fraaseerimine ja interpretatsioon. On küll kena viieteistaastasena Siitani loengus teada saada, et Euroopa muusika aluseks on gregoriaani koraal, aga mõistmiseni viib ainult isiklik ja pikaajaline kogemus. Selle põhjal interpreteerin täna kindlasti mistahes ajastu muusikat teisiti, kui oleksin seda teinud viisteist aastat tagasi.

Oled juhatanud Pärnu kammerkoori Mattone, Kaarli koguduse kontsertkoori juhataksid koguni kaheksa aastat. Sinu järjekindlus ja nõudlikkus kunstilise tulemuse suhtes äratas aukartust, kuigi materjal, millest tulemust voolida, erines oluliselt profikollektiividest. Mis andis motivatsiooni ja jõudu harrastajatega tegelda?

Miks ma Kaarli koori tegin? Mulle meeldib ema (Ene Üleoja – *toim*) vastus mu kurtmisele: "Kui sina ei tee, kes siis teeb?" On asju, mida tehakse missioonitundest. Alati võib kritiseerida, aga vahel on võimalik mingil eluperioodil õlg alla panna.

Præguseks on tekkinud tunne, et rohkem ei ole mul vist mõtet harrastuskooridega proovida. Valdav osa muusikast, mis mind huvitab, jääb harrastajate haardeulatusest välja.

Harrastuskoori juures ei sobi mulle muusikaväliste asjadega võitlemine. See kurnab. Teisalt võib töö harrastajatega olla ka väga nauditav. Esmalt seepärast, et oma muusikaliste eesmärkide selgitamiseks peab kasutama allegoorilist keelt. Tuleb leida ja leiutada tee, mis äratas assotsiatsioonid, mis inspireerib ja mõjutab tulemust. Kutseliste muusikutega on vaja märksa ratsionaalsemalt töötada ning esmajärjekorras on vaja faktidele tähelepanu juhtida.

Missuguste ootustega sind RAMi juurde kutsuti?

Seda peab küsima kutsujate käest. Minu jaoks oli selles pakkumises palju küsimärke ning seetõttu mõtlesin kaua ja põhjalikult järele.

Osaliselt aitasid otsustada ratsionaalsed argumentid. Muu hulgas teadvustasin endale, et Eestis on neli kutselist koori. Nendest kaks on ooperikoorid, millega töötamine mulle vähemasti praegu huvi ei paku.

RAMi reputatsiooniga on asjalood täpselt nii nagu on. Eks see oli natuke hirmutav – kuivõrd on võimalik oma muusikalisi soove ellu viia, kui paindlik ja arenevõimeline see instrument on. Mõni aasta tagasi tegin külalisdiregindina RAMiga ühe kava.

Tööprotsess oli üsna valuline ja kontserdid ebastabiil-

sed. See ei tekitanud tuleviku suhtes illusioone.

Võtsin RAMi viieks aastaks vedada ning sõnastasin miinimumeesmärgi võrdlemisi tagasihoidlikult – kui koor on viie aasta pärast kasvõi kaks millimeetrit parem, siis võin oma tegevuse kordaläinuks lugeda. RAMi lauljatel on humoorikas ütlus, et suured laevad pööravad aeglaselt. Olen koori juures olnud aasta ja mõni kuu ning julgen seda lauset ühe sõna võrra lühendada: suured laevad pööravad.

Mida on sul õnnestunud nii suure ja pika traditsiooniga kollektiiviga korda saata, mis väljendab eelpool kirjeldatud "suure laeva pööramist"?

Kõige olulisem on lauljate mõtlemismudeli

Läinud suvel Mustjala festivalil Ninase külas Tormise "Raua needmist" esitamas.
FOTO IRINA MÄGI

muutmine ja muutumine. RAM on aastaid laulnud teatud tüüpi repertuaari. Mulle näib, et neil oli tekkinud tunne, et see ongi kogu universum.

Mul on olnud võimalus Eesti Filharmoonia Kammerkoori näitel jälgida, kuidas toimus koori võimekuses teatud tüüpi areng, kui Kaljuste läks ja Hillier tuli. Hillier hakkas muu hulgas esitama sellist moodsa helikeelega muusikat, millega Kaljuste kunagi ei tegelnud. Koor oli alguses kummuli, kuuldus protestihääli. Kuid teatud aja pärast suurenes hüppeliselt koori võime komplitseeritud partituure ette kanda.

Viimasel aastal on RAMi kavas olnud hulk esiettekandeid. See on kantud minu huvist uue muusika vastu ning ka hädavajadusest värske meeskoorirepertuaari järele. Kõige muu kõrval teenib see kahtlemata ka koori treenimise ja harimise eesmärki.

Teatud tüüpi muusikaga tegelemine muudab interpreedi vaatenurka, sellest oli juttu juba gregoriaani koraali puhul. Pärast keeruliste partituuridega maadlemist vaatad näiteks Aleksander Läte "Kuldrannakest" täiesti uue ja värske pilguga ning näed seal asju, mida varem tähelegi ei pannud. Vaja on distantsi ja vaheldust.

Millised tööpõhimõtted kehtestasid, kui alustasid tööd RAMiga?

Kohe alguses oli selge, et arvestataval protsendil lauljatest on kujunenud välja harjumus anonüümselt toimetada. Peaaegu viiekümneliikmelises kooris on võimalik üsna lihtsalt üksteise selja taha pageda.

Alustasin sellest, et võtsin koori kolmeks kuuesteikümneliikmeliseks grupiks, neli meest igas häälerühmas. Ära kaduda polnud kuhugi, kõik istusid esimeses reas ja dirigent oli otse nina all. Esimeseks projektiks valmistusime väikeste seltskondade kaupa, nüüd oleme harjutanud poole koori suurustes üksustes. Hetkel läheme niimoodi ka edasi. Anonüümsust on vähemaks jäänud, miinimumprogramm kaks millimeetrit on juba ületatud.

Kõige olulisem oligi teadvustada primitiivset tõe, et ka 21. sajandil sõltub lõpptulemus igast üksikust lauljast. Meie kontsertide hulgas on juba päris mitmeid, mida võib kompromissile minemata kvaliteetseks pidada.

Missugune võiks olla RAMi roll Eesti tänases kultuuripildis? 2014. aastal tähistab koor seitsmekümendat tegevusaastat.

Eesmärgiks on järgida lihtsat definitsiooni: RAM on professionaalne meeslauljatest koosnev vokaalmuusikakollektiiv, mis saab kvaliteetselt hakkama mistahes repertuaariga. Meeskoorina on RAM instrument, milliseid on maailmas väga vähe. Püüame teha nii head meeskoori, kui Eestis vähegi võimalik. Ainult rahvusliku identiteedi kandmisest ei ole mõtet rääkida, see aeg on möödas.

Kui jälgida kultuurivaldkonna arutelusid, kõlavad märksõnadena tihti "žanriülesus", "uued formaadid", "piiride avardamine". Kui palju näed sina sellistes otsingutes ja katsetustes uusi võimalusi?

See on laiem sisu ja vormi teema. Ikka ja jälle ujub pinnale ettepanekuid stiilis "teeme õige ühe kontserdi". Teha kontserti lihtsalt korraldamise soovi pärast on nagu muumia sünnitamine, millele tuleb hakata vägisi hinge sisse puhuma.

Nii kontsert kui ka mistahes muu valdkonna ettevõtmine peab algama sisulisest ideest. Kui väärt sisu nõuab uut vormi, siis see ka sünnib. Mul on aeg-ajalt tunne, et tänapäeval tekib uusi formaate ka põhjusel, et neid on moes sünnitada. Ja siis satub mõiste "uus formaat" minu meelest sisu poolest tühjade mõistete valdkonda.

Palun kirjelda, kuidas valmistad ette uut repertuaari RAMi jaoks? Mida teed enne koori ette astumist?

Töötan närviavajalt aeglaselt. Närvi lähen seejuures muidugi mina ise. Olen seda tüüpi inimene, kes väga pikalt kahtleb. Kava kokkupanemisel küpsetan mõtteid vahel mitu kuud. Teen mitu varianti, ei suuda otsustada, marineerin ja haun. Lõpuks jään vormistamisega ikka hiljaks.

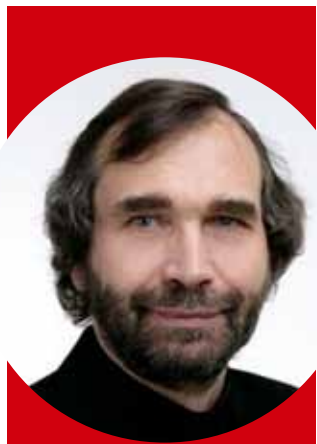
On ka valge paberi hirm. Kui pelg õnnestub kõrvale lükata, siis selgub, et ideede nimekiri on pikk. Tõsi, paljut ei saa teostada. Küsimus on praktilistes raamides, mida elu seab.

Mul on kombeks partituurid, eriti esiettekandelised, kõikvõimalikke pookstaave täis joonistada. Mäletan, et lapsepõlves soovitati tekstide paremaks meeldejätmiseks need läbi kirjutada. Ma ei tea, kas siin on tegemist samasuguse nähtusega, aga kui olen saanud noodi pliiaatsiga läbi käia, siis saab partituur justkui minu omaks. Märke lisandub töö käigus kogu aeg. Kõrvalise pilgu jaoks on see märgisüsteem ilmselt täielik sigrimigri, aga mina tunnen ennast selle sees hästi tuvaliselt.

Oled teinud tänuväärset tööd ja tellinud RAMile meie heliloojatelt hulga teoseid. Kuidas toimub koostöö heliloojaga?

Esiettekannete nimekiri on aasta ja nelja kuu kohta päris pikk: koorile on selle aja jooksul kirjutanud Andres Lemba, Pärt Uusberg, Mart Jaanson, Märt-Matis Lill, Liisa Hirsch ja Toivo Tulev. Pole sugugi paha. Ka edasiseks on mitmeid plaane.

Tellimus algab üldisemast ideelisest raamistikust, millesse esiettekanne satub. Kui helilooja on kontekstiga päri ja mahud on kokku lepitud, siis jäävad talle vabad käed. Iga olukord on uus ning sestap ei ole olemas mingit kivisse raiutud reeglistikku. Mõnel juhul on komponeerimisprotsessi jooksul suhtlemist ja konsulteerimist

Allan Vurma,
Eesti Filharmoonia
Kammerkoor

Olen laulnud Mikk Üleoja käe all üle kümne aasta. Mikk mõtleb koorijuhina kiirelt ja analüütiliselt. Treenitud muusikalise kuulumise ja andekuse tõttu on ta võimeline haarama ka kõige raskemaid partituure ning juhendama kooriproovides lauljaid, pakkudes neile adekvaatset, ratsionaalset tagasisidet. Ta taipab üsna hästi, kuidas on vaja vokalisti toetada, et tema häälepartii muusikateose kulgemiskangasse sobituks. Hindan väga ka Miku hästi häälestatud eetilist närvi inimsuhetes. Miku muusikaline maitse tundub olevalt üsna selgelt välja kujunenud. Tema loomuses on eelistaada ettekande viimistletust ja korrastatust sponaanseile inspiratsioonipuhanguile. Siiski on ka see pool tema väljendusvahendite arsenalis olemas ja arenemas, seda eriti nüüd oma töös RAMi peadirigendina.

Piret Aidulo,
Tallinna Kaarli koguduse
kontsertkoor

Miku põhjalikkus ja pühendumus oli märkimisväärne. Heaga harjunud koor võibolla ei suutnudki alati hoomata, milline dirigent nende ees kaheksa aastat oli. Kui ta meile tuli, tundus ta väga reserveeritud ja väljapeetud, aga aastate jooksul saime aru, et ta on tohutult soe ja emotsionaalne, ehkki varjab seda kannatlikult. Ta oli koorilauljate seas populaarne. See on aeg, mida mäletada. Mikus on pedagoogi soont, sest ta suutis tihti lihtsalt, väga täpselt ja lühikese killuna edastada infot mõne teose tausta või stiili kohta.

Mikul on väga kindel muusikaline maitse ja sellest lähtuvalt valis ta ka koorile repertuaari, millega koor ei pruukinud alati hakkama saada. Muusikalise maitse osas ta kompromisse ei tee. Tema maitstes on kargust ja rangust, selle teljeks näib olevat gregooriuse laul või ka eesti vaimulik rahvaviis. Talle näiteks sobib väga Mart Siimeri teoste juhatamine. Ta on vist ainus, kes on ideaalselt Mardi lugudega hakkama saanud, need nõuavad matemaatilist täpsust, aga ka emotsionaalsust. Soovin Mikule häid koorilauljaid, kes tema muusikalist intelligenti ja vahel pisut varjul emotsionaalsust tulevikus veel eredamalt publikule peegeldaksid.

rohkem, teisel puhul üldse mitte. Ja siis saabub päev, mil uus teos on valmis, avan hingevärinal värsked partituuri ja asun ennast sellest läbi närima.

Osa sinu tööst on seotud ka salvestamisega, mis eeldab proovi- ja kontserdisaaliga võrreldes hoopis teistsugust lähenemist. Palun meenuta mõnd huvitavat salvestust.

Meelde tuleb Weekend Guitar Trio ja Vox Clamantise ühistööna sündinud plaat "Stella Matutina". Seal on pikki löike, mida ei saanud monteerida, kuna helikoe üheks osaks oli ka WGT improvisatsioon. Ja kuna Weekend improviseeris iga kord erinevalt, siis pidime salvestama suuri, kuni veerandtunniseid tükke korraga. See oli pigem kontserdiolukord. Võimalik, et samadel põhjustel on see ka ainuke minu osalusel salvestatud helikandja, mida suudan n-ö täiesti lõdva lihasega kuulata. Teiste CDde kohta ma seda öelda ei saa. Ei ole hea teada, kuidas vorsti tehakse.

Sinu dirigeerimisel on ilmunud neli plaati, kõik eesti autorite loomingust. Mart Saare laule sisaldav "Luule, see ei tule tuulest" pälvis Eesti Kultuurkapitali 2007. aasta preemia ning Eesti Kooriühing nimetas selle aasta kooriplaadiks. Millest sinu huvi salvestada just eesti kooriloomingut?

Kui Arvo Pärt, Veljo Tormis ja Erkki-Sven Tüür on ka mujal maailmas aktuaalsed, siis näiteks Mart Saart, Cyrillus Kreeki ja Ester Mäge ei väärtusta peale meie enda suurt keegi. Peame aru saama, et mingi osa kultuurist on just n-ö kohalikul oluline.

"Luule, see ei tule tuulest" on kaalukas helikandja. Me ei tohi unustada oma kvaliteetset kultuuripärandit. Eesti koorikultuuris on salvestuste mõttes ikka veel valgeid laike. Mart Saare plaadi tegemine oli ühe augu täitmine. Algselt oli plaan salvestada neli-viis CDd, aga minust mitte sõltuvalt põhjustel jäi asi topptama. Seda enam oli tore näha, et plaat leidis kohe äramärkimist.

Kui RAM Eestist välja läheb, siis esitame loomulikult ka eesti muusikat. Viimase aastapöördeist kümne jooksul oleme üles astunud Prantsusmaal, Valgevenes, Itaalias ja Venemaal. Tormise looming leiab head vastukaja igal pool. Venemaal kogesime, et publikut kõnetasid tugevalt ka Galina Grigorjeva teosed. Oleme esitanud ka teiste eesti heliloojate töid.

Oled olnud Eesti mõlema professionaalse kontsertkoori, RAMi ja Eesti Filharmoonia Kammerkoori kõõgipool. Kui populaarne on praegu koorilaulja elukutse?

RAMi dirigendina on minu jaoks suur probleem see, et RAMi lauljad saavad niru palka. Parema sissetuleku puhul oleks ka elukutse

populaarsem. Olen vähemalt enda arvates proovis üsna nõudlik ning pingutan usinasti selle masinavärgi polte. Sellega seoses peavad ka lauljad märksa rohkem pingutama. Aga ma ei näe, et nende töö oleks vääriliselt tasustatud. Ühel hetkel saavad mul eetilised õigused otsa. Võtan lauljate ees mütsi maha, sest nad on minu senise ametiaja kenasti üle elanud. Aga ma ei oska öelda, kaua nii on võimalik jätkata.

Kui noortel muusikutel ei ole palga mõttes perspektiivi, siis ma ei kujuta ette (õigemini ei taha ette kujutada), mis saab kümne aasta pärast. Meeslauljate probleem kummitab nii RAMi, ooperikoore kui ka EFKd. Täna me saame hakkama, aga tulevikku silmas pidades on seis sant. Ringi vaadates ei näe ma kedagi, kel oleks plaanis tuleviku probleemide eest vastust võtma hakata.

Koorilaul on kollektiivne kunst. Tänapäeva tarbimis- ja infoühiskonda iseloomustab inimeste murenev tähelepanu- ja keskendumisvõime ning libareaalsuse jõuline pealtnäht. Lõputu fiktsioonilise elamine õhutab individualismi kasvu. See ei soodusta inimrühmana toimimist. Ja ometi, kui ma mõtlen praegusele harrastuskoorimaastikule, siis seal teevad ilma andekatest ja intelligentsetest noortest inimestest koosnevad koorid, kes juba paljalt oma olemasoluga lükkavad minu eelneva pessimistliku jutu kolinal ümber. Ja tore on.

Leiaksid kindlasti loominguliselt põnevat tööd ka väljaspool Eestit. Kas sul mõnikord pole tunnet, et Eesti võib kitsaks jääda?

Ma ei ole Eestist üldse välja kippunudki ning ka siin olen teinud ainult seda, mida mulle on pakutud. Sisetunde järgi otsustades on kõik asjad juhtunud enam-vähem õigel ajal. Sestap on mul põhjust elu kulgu ka edaspidi usaldada.

Mikk Üleoja dirigeerimisel on ilmunud neli albumit:

"Te Deum" (2001), Paul Engeli, Cyrillus Kreegi, Knut Nystedti ja J. S. Bachi teosed Eesti Filharmoonia Kammerkoori ja Ensemble Art of Brassi esituses;

"Ma tulen taevast ülevalt" (2005), Cyrillus Kreegi looming Tallinna Kaarli kiriku kontsertkoori esituses;

"Luule, see ei tule tuulest" (2007), Mart Saare looming Eesti Filharmoonia Kammerkoori esituses (pälvis Eesti Kultuurkapitali aastapreemia);

Jüri Reinvere "Requiem" (2009), Eesti Filharmoonia Kammerkoori esituses.

NELE-EVA STEINFELD
muusikaajakirjanik

Grawemeyeri auhinna pälviv hollandi helilooja Michel van der Aa.

Michel van der Aa pälvis Grawemeyeri muusikaauhinna

Hollandi 42-aastane helilooja Michel van der Aa võitis 2013. aasta Grawemeyeri muusikaauhinna, millega kaasnes 100 000 dollarit. Võidu tõi talle 30-minutine multimedia-tšellokontsert "Up-Close". Teos on loodud noorele Argentiina-Prantsuse tšellistile Sol Gabettale ja Amsterdami Sinfoniettele, esietekanne toimus 2011. aastal Stockholmis. Teose juurde käib film eakast naisest, kes üritab maailmaga suhelda keeruka kodeerimismasina kaudu. Film ja muusika põimuvad, nõnda et teose lõpus suundub soolotšellist justkui filmimaailma. Teos ilmus ka DVDl ja Briti ajakiri Gramophone kuulutas selle 2012. aasta aprillinumbris kuu parimaks muusikadVDks.

Grawemeyeri auhinda annab välja USA Kentucky osariigi Louisville'i ülikool, auhindu jagatakse viies kategoorias: haridus, ühiskonnakorraldus, helilooming, psühholoogia ning religioon. Kompositsiooni-auhind on väga mainekas ning on nimetatutest vanim – seda jagatakse alates 1985. aastast ning esimeseks laureaadiks oli Witold Lutosławski. Hiljem on auhinna pälvinud näiteks György Ligeti, Krzysztof Penderecki, Toru Takemitsu, John Adams, Tan Dun, Pierre Boulez, Kaija Saariaho ning eelmisel aastal Esa-Pekka Salonen. Michel van der Aa on õppinud Louis Andriesseni käe all, kes on samuti kunagine Grawemeyeri preemia laureaat. Ta on otsiva vaimuga ja väga põhjalik helilooja.

Norra rahvusoper tellis Jüri Reinverelt operi "Peer Gynt"

Pärast operi "Puhastus" edukat esmalavastust Soome Rahvusoperis seisab helilooja Jüri Reinvere nüüd silmitsi veelgi ambitsioonikama projektiga – Norra Rahvusoper tellis temalt operi norra rahvusteo- se, Henrik Ibseni "Peer Gynti" ainetel. Tellija on teatri uus juht Per Boye Hansen, esimene kontakt tuli pärast "Puhastuse" edukat esietendust Helsingis. Teos peab valmima 2014. aastaks. "See on tohutu väljakutse," tunnistab helilooja. "Tuleb heidelda Ibseni ja heliloojale veelgi hirmutavamaga Griegi tähenduslikkusega. Stockholmi aastatest tunnen suurt lähedust Ibseni ja põhjamaise teatriga. On suur au töötada nüüd selle algallikail. Kirjutan praegu libretot ja see tuleb üsna poliitiline ning Euroopa hetkeolukorda puudutav ja arvustav. Nüüd, kui seisame nagu Euroopa kultuuri haava veerel, tahan küsida, kuidas näeme minevikku, kuhu oleme jõudnud ja mida veel peame pühaks. Üks episood toimub Roomas ja tapamajas, kus hullumeelsuse äärel olev Peer hakkab inimesi tapma. Muidugi on see vihje Norra hiljutisele tragöödiaks. "Peer Gynt" on draama sõltuvusest, asjade edasi lükkamisest, iseenda tõrjumisest ja küsimusest, milles on siis lootus ja kas inimkonnal on lootust?"

Dirigent Santtu-Matias Rouvali tõus

Käesoleva aasta augustist hakkab Tampere sümfooniaorkestri peadirigendina tööle Santtu-Matias Rouvali. Samal ajal alustab ta tööd ka Kopenhaageni filharmoonikute esimese külalidirigendina. Rouvali on noor, sündinud 1985. aastal, kuid teeb praegu kiiret tõusu karjääriredelil. Möödunud hooajal juhatas ta näiteks Inglismaal Birminghami sümfooniaorkestrit, USA Michigani osariigi Grand Rapids'i sümfooniaorkestrit, Jaapanis Tokyo sümfooniaorkestrit. Käesoleval hooajal on tal tegemist Frankfurdi hr-sümfooniaorkestriga, Prantsuse raadio filharmooniaorkestriga, Rootsi raadio sümfooniaorkestriga, Bergen ja Londoni filharmooniaorkestriga. Samuti hoiab ta alles sidemeid kodumaaga, juhatahes hooajal korduvalt Soome raadio sümfooniaorkestrit.

New Yorgi Filharmoonikud teevad koostööd Hiinaga

New Yorgi Filharmoonikud sõlmisid nelja-aastase koostöölepingu Shanghai sümfooniaorkestriga. 2014. aastal on kavas ühistööna avada orkestriaakadeemia, kus noored orkestrandid saaksid New Yorgi orkestri mängijatelt kõrgetasemelist õpetust. Shanghai sümfooniaorkestri direktor Long Yu usub, et just sellist õpetust on nii Shanghai kui ka paljudel teistel Aasia orkestritel hädasti vaja, sest sellest sõltub piirkonna orkestrite edasine areng. New Yorgi orkestri muusikaline juht Alan Gilbert peab Hiinat väga oluliseks klassikalise muusika sihtkohaks, ta on Shanghai publiku ja õpilaskonna suhtes entusiastlikult meelestatud.

Lahkus Galina Višnevskaja (1926–2012)

11. detsembril suri 86-aastaselt Galina Višnevskaja, vene kuulus sopran, kes esitas nii lüürilisi kui ka dramaatilisi rolle. 1. detsembril oli president Vladimir Putin andnud talle ordeni Venemaa kultuurielu edendamise eest.

Višnevskaja töötas alates 1952. aastast lauljana Moskva Suures Teatris ja sai kiiresti selle juhtivaks solistik, tehes siin üle 30 osa, neist tuntumad näiteks Tatjana ja Liisa (Tšaikovski "Jevgeni Onegin" ja "Pade-emand"), Aida ja Tosca (Verdi ja Puccini samanimelistes ooperites) jpt. 1961. aastal oli tal debüüt Metropolitan Operas, aasta hiljem Covent Gardenis, 1964. aastal Milano La Scalas. Višnevskaja oli abielus legendaarse tšellisti, pianisti ja dirigendi Mstislav Rostropovičiga, sageli esineti koos, 1974. aastal lahkusid nad loomingulise ahistatuse tõttu Nõukogude Liidust. Spetsiaalselt temale kirjutas Benjamin Britten oma Sõjarekviemi sopranipartii. Usalduslik suhe oli neil ka Šostakovitšiga, kes kirjutas Višnevskajale näiteks oma Neljateistkümnenda sümfoonia sopranipartii. Legendaarne on Šostakovitši operi "Leedi Macbeth Mtsenski maakonnast" 1979. aasta salvestus, dirigendipuldus Rostropovič ning peaosas Višnevskaja. Ta on mänginud ka filmides, sh režissöör Mihhail Šapiro 1966. aasta ooperfilmis

Galina Višnevskaja ja Mstislav Rostropovič.

“Katerina Izmailova” (Šostakovitš). 2002. aastal avas Višnevskaja Moskvas omanimelise ooperikeskuse. Eesti keeles on ilmunud tema keerukat ja värvikat ning Nõukogude Liidu absurdset elu kirjeldav mälestusteraamat “Aeg ja elu” (Vagabund, 2006).

Suri Charles Rosen (1927–2012)

9. detsembril suri Ameerika pianist ja muusikateadlane Charles Rosen. Rosen tegutses kontsertpianistina, mängides paljudes kohtades üle maailma, ja on ka palju salvestanud. Mitmed 20. sajandi heliloojad, nagu näiteks Stravinski, Carter, Boulez, pöördusid selleks spetsiaalselt tema poole. Legendaarsed on tema Beethoveni hiliste sonaatide ja Diabelli variatsioonide ning Bachi “Fuugakunsti” ja Goldbergi variatsioonide salvestused. Rosen oli ametlikult doktorikraadiga romaani keelte filoloog ja tegutses ka selles valdkonnas. Tema väga kõrgelt hinnatud kirjatööd käsitlesid aga hoopis muusikat. Kanooniliseks saanud uurimused on “The Classical Style” (1971, pärvinud ka USA rahvusliku raamatu auhinna), “Sonata Forms” (1980), “The Romantic Generation” (1995), peale selle on temalt ilmunud käsitlusi Beethovenist, Carterist, Schönbergist jm. Aasta tagasi pälvis ta Barack Obamalt rahvusliku humanitaarala medali.

Daniel Barenboim rajab Berliini uue muusikaakadeemia

Pianist ja dirigent Daniel Barenboim, kes tähistas 15. novembril oma 70. sünnipäeva, plaanib Berliini rajada Lähis-Idast pärit muusikutele muusikaakadeemia. Nimetatud akadeemia alustas tegevust te-

gelikult juba möödunud suvel, kuid seni puuduvad õpperuumid. Õppeasutus saab oma valdusse Berliini Riigiooperi Underden Lindeni (kus Barenboim töötab alates 1992. aastast muusikalise juhina) endise laohoone. Hoone renoveerimiseks kulub umbes 28 miljonit eurot. Saksa valitsus on juba eraldanud 20 miljonit, puudub 8 miljonit tuleb eraannetatelt.

Keskus plaanitakse avada 2015. aastal. Õpetust hakkab saama umbes 60 araabia-maadest ja Iisraelist pärit noort, pillitunde hakkavad andma Berliini Riigikapelli muusikud. Kooli juurde kavandatakse ka eelkooli väikelastele. Rajatavasse keskusse tuleb ühtlasi 800-kohaline kontserdisaal, mille projekteeija on Frank Gehry, kes on näiteks Los Angeleses asuva Walt Disney kontserdisaali arhitekt. Akadeemia hakkab kandma Edward Saidi nime, kes oli Barenboimi sõber ja mõttekaaslane, koos rajati 1999. aastal Lähis-Ida muusikuid ühendav West-Eastern Divan Orchestra. Barenboim loodab, et see orkester jätkab tulevikus kooli juures oma tegevust.

Viulikaupmehele vanglakaristus

Viinis määras kohus kuueaastase vanglakaristuse mehele, kes tegeles väärtuslike tippviulite vahendamise ja klientide petmisega. Dietmar Machold oli maailmas üks tuntumaid hinnaliste viulite vahendajaid, kuni ta kuulutas 2010. aasta lõpul välja oma vahendusfirma pankroti. Austria kohus oleks võinud Macholdile määrata maksimaalselt kuni kümneaastase vanglakaristuse, kuid seda siiski ei tehtud, sest Machold võttis süü ja pettuse osaliselt omaks ning lubas vastutuse võtta ka tekkinud kahjude osas, mis ulatuvad hinnanguliselt umbes 200 miljoni dollarini.

Toronto linnast valmib sümfoonia

Toronto sümfooniaorkestri eestvedamisel alustati tavapäratut projekti, mille eesmärk on luua sümfoonia, mis kujutaks Toronto linna. Idee autor on helilooja Tod Machover, kellega orkester teeb koostööd. Machover töötab Massachusettsi tehnoloogiainstituudi meedialaboris ning tema eesmärk on leida uusi võimalusi, mille abil ka muusikalise hariduseta inimesed saaksid muusikat luua. Projektiga alustati juunis, praegu on Toronto elanikel võimalik kasutada Machoveri loodud arvutiprogrammi Hyperscore, mille abil saab luua muusikat helilooja kirjutatud temaatilisele

“selgroole”. Arvutiprogrammis asendavad noodijoonestikku ja noote igasugused jooned ja värvid, mis võimaldavad väljendada mitmesuguseid muusikalisi ideid. Kaastööd teha soovivad torontolased võivad Machoverile saata ka linna helide salvestusi, tuule sahinast puudes mootorimüra. Uudisteos peaks Toronto orkestri esituses kõlama 9. märtsil.

VARIA

Londonisse Westminster Abbeysse telliti uus orel, mis on mõeldud kingituseks kuninganna Elizabeth II-le. Oreli ehitab firma Mander Organs.

2018. aasta Euroopa kultuuripealinna kandidaat Haag vähendas märgatavalt Residentie Orkestile linna poolt makstavat toetust. Senise 5,1 miljoni euro asemel jäi toetuse suuruseks nüüdsest vaid 3,5 miljonit. Selle orkestri peadirigent on alates 2005. aastast Neeme Järvi.

18. novembril suri 74-aastaselt Inglise helilooja, klahvpillimängija ja muusikategelane Philip Ledger. Ledger juhtis alates 1968. aastast koos Benjamin Britteni ja Peter Pearsiga Aldenburgh’ festivali ja on esiettekandele toonud mitmeid Britteni teoseid. 1974–1982 oli ta Cambridge’i King’s College’i koori direktor, 1982–2001 juhtis ta Šoti Kuninglikku Muusikaakadeemiat. Ledger oli ka tunnustatud koorihelilooja.

Sibeliuse noodistustarkvara kasutajatele on häid uudiseid. Kui juba mõnda aega räägiti Sibeliuse arendajate probleemidest ja sellest, et Sibeliuse noodistustarkvara arendusosakond Londonis suleti, siis nüüd on lavale astunud Sibeliuse endise emafirma Avidi konkurent Steinberg. Hamburgis baseeruv firma palkas kogu Avidi poolt lahti lastud arendusmeeskonna ning on teatanud, et peagi taasavatakse Londoni kontor, kus jätkatakse Sibeliuse noodistustarkvara arendamist.

17. novembril tuli Pariisis esiettekandele Arvo Pärdi kooriteos “Habitar fratres in unum”. Josef Stanislaw Durekile pühendatud teose kandis ette Vox Clamantis Jaan-Eik Tulve juhtimisel.

Suri Dave Brubeck

5. detsembril suri USA üheksakümne ühe aasta vanuselt jazzilegend, jazziajaloo üks olulisemaid pianiste Dave Brubeck. Tema 1959. aastal ilmunud albumit "Time Out" saatis tohutu populaarsus ja müügiedu, sellelt pärineb ka Brubecki tuntuim salvestus "Take Five", mis pole küll Brubecki, vaid hoopis tema ansambli saksofonisti Paul Desmondi kirjutatud. Brubeckit hinnatakse muu hulgas selle eest, et ta andis suure panuse jazzi populariseerimisse ning tema kontserte saatis aastakümneid menu, mis pole jazzmuusikute seas tavaline.

Brubeck on saanud arvukalt auhindu, nende hulgas elutöö Grammy (1996), NEA Jazz Masters Fellowshipi (1999) ja Kennedy Center' tunnustuse (2009). Vähem on teada fakt, et peale kahesaja viiekümne jazzkompositsiooni on Brubeck kirjutanud ka balletimuusikat ning suurejoonelisi koori- ja sümfoonilisi teoseid. Viimaseks salvestiseks jäi 2007. aasta sooloalbum "Indian Summer". Brubeck oli vitaalne ja aktiivne elu lõpuni ning andis kontserte veel eelmiselgi aastal.

CNN valis Euroopa parimad jazziklubid

Uudiste kanal CNN valis hiljuti välja üheksa Euroopa parimat jazziklubi. Märkimist leidsid näiteks Casa del Jazz Roomas, Brüsselis asuv Music Village, varemgi rahvusvaheliselt silma paistnud A-Trane Berliinis ning ka sellised tuntud kontserdipaigad nagu Ronnie Scott's Jazz Club Londonis või Nasjonal Jazzscene Oslos. Siiski tuleb nentida, et kuna tegu on n-ö turismirubriigiga, ei põhine see edetabel jazzihuviliste ega muusikute hinnanguil.

Lahkus Ravi Shankar

11. detsembril suri üheksakümne kahe aasta vanuselt sitarimängija Ravi Shankar, kes on jätnud olulise jälje nii oma sünnimaal India kui ka läänemaailma muusika ajalukku. Shankar andis oma esimese kontserdi 1939. aastal. Lääne muusikute ja muusikasõprade teadvusse jõudis ta viie- ja kuuekümnendatel tänu tihedale läbikäimisele ansambliga The Beatles, kellele Shankar tutvustas idamaist muusikat ja mõtelaadi. Ta tegi ka aktiivset koostööd Yehudi Menuhiniga ning avaldas suurt mõju John

Coltrane'ile. Ravi Shankari viimane kontsert toimus 2012. aasta 4. novembril koos sitarimängijast tütre Anoushkaga. Teine tema ülemaailmselt tuntud muusikust tütar on laulja-pianist Norah Jones.

¡Gracias, America! Jesse & Joy, Grammyvõitjad Mehhikost.
FOTOD INTERNETIST

Jagati latiinomuusika Grammysid

Novembris jagati Las Vegases 11. korda latiino-Grammysid. Erinevalt n-ö päris Grammydest antakse seda auhinda ainult muusikale, mis on valminud hispaania- või portugali keelses kultuuriruumis. Parimaks albumiks valiti Colombia ühe tuntuima popmuusiku Juanese "MTV Unplugged" ning aasta lauluks Mehhiko duo Jesse & Joy "¡Corre!". 2007. aastal parima uustulnuka tiitli saanud duo koosneb õest ja vennast, kelle esimest, viie aasta eest ilmunud singlit mängitati ohtralt ka MTVs. Ka MTV muusikavideoauhindade jagamisel pälvisid nad latiinomuusika kategoorias tunnustuse.

Parima instrumentaalalbumi kategoorias kuulutati võitjaks novembris Tallinnas oma Euroopa tuuri alustanud Chick Corea plaat "Further Explorations", millel ta tõlgendab koos Eddie Gomezi ja Paul Motianiga Bill Evansi loomingut.

Suri jazzpianist Austin Peralta

Novembris suri kõigest kahekümne kahe aasta vanuses lootustandev USA pianist Austin Peralta, kes oli noorele eale vaatamata juba jõudnud jazzimaailmas silma paista. Tal oli oma trio, samuti jagas ta lühikesel karjääri jooksul lava selliste muusikutega nagu Chick Corea, Hank Jones ja

John Patitucci. Viimati tegi Peralta koostööd Allan Holdsworthiga. Tema esimesel CDI "Maiden Voyage" tegi kaasa bassist Ron Carter.

Molde jazzifestivali korraldaja pani ameti maha

Alates 2001. aastast üht Euroopa vanemat ning tuntumat, Molde jazzifestivali korraldanud Jan Ole Otnaes teatas, et ei kuulu enam festivali tiimi, vaid hakkab juhtima legendaarset Oslo jazziklubi Nasjonal Jazzscene.

Molde festival tähistas kaks aastat tagasi oma viiekümnendat tegevusaastat. Kohaliku tähtsusega paaripäevases üritusest on tänaseks saanud jazzmuusika kõrge taseme poolest tuntud üks Norra olulisemaid kaubamärke. Otnaes pani viimasel kümnel aastal kokku suurepärase programmi, kus maailma tippnime kõrval oli kohta ka noortel ja veel vähetuntud muusikutel Norrast ja mujalt. Otnaes töötas festivali juures vabatahtlikuna alates 1971. aastast; praegu on ta Norra jazzielu üks olulisemaid figure.

Suri John Tchicai

8. oktoobril suri legendaarne Kongo-Taani saksofonist John Tchicai. Tchicaid jäädakse mäletama panuse eest saksofonist John Coltrane'i ajaloolisel plaadil "Ascension". Viie- ja kuuekümnendatel tegutses Tchicai vaheldumisi Euroopas ja USA-s, olles Archie Sheppi ja Don Cherry kõrval üks ansambli New York Contemporary Five liikmetest. Seitsmekümnendatel tõmbus Tchicai aktiivsest muusikaelust tagasi, pühendudes pedagoogitööle, joogale ning idamaiste muusikavormide uurimisele.

Tchicai oli sündinud 1936. aastal Kopenhaagenis ja kasvanud üles Århusis. Viieli juurest jõudis ta peagi klarneti ja alt-saksofonini, mida ta õppis Taani Kuninglikus Muusikaakadeemias. 1990. aastal sai Tchicaist esimene jazzmuusik, keda Taani kultuuriministerium premeeris eluaegse stipendiumiga. Tchicai mängustiili mõjutas nii Ornette Coleman kui ka Lee Konitz, kuid ta ei piirdunud üksnes jazziga. 2005. aastal ilmus plaat "John Tchicai With Strings", kus Tchicai teeb koostööd Briti *drum'n'bass*i duoga Spring Heel Jack. Tchicai on mänginud ka "Jazzkaarel" esinenud Pierre Dørge New Jungle Orchestra.

Kullerkupud klaveriõpetajale

MAARJA KANGRO

kirjanik

Mul on elus olnud kolm klaveriõpetajat. Kaht viimast, Helve Kuuskmanni Nõmme Lastemuusikakoolist ja Anne Sarrapit Tallinna Muusikakeskkoolist, meenutan ma alati sooja südamega. Aga mu esimene klaveriõpetaja – ta polnud just Elfriede Jelineki romaani kangelanna, aga Jelineki-taoline talent oleks võinud temast inspiratsiooni saada küll.

Mu esimene klaveriõpetaja armastas pruuni. Pruun kampsun oli tal, ja pruun seelik, pruunid sukad, pruunid kotsakingsad. Kui ma kuueaastasena noodijoonestikul eri vältusega mulle ja täppe lugema õpisin, sai mulle peagi selgeks, et klaverimäng pole naljaasi. “Pane käsi klahvidele!” käskis õpetaja. Panin. Raksti! vajutas õpetaja lapse randme alla. Siis pani ta ise käe klahvidele ja ütles: “Vajuta nüüd sina!” Hästi see mul ei õnnestunud. Niimoodi näitlikustas õpetaja mu valet käehoidu. Erialapäevikus, valgete pappkaantega joonelises kaustikus, laiutas mul teinekord üle terve lehekülje õpetaja suurtäheline karjatus: “VALE SÕRM!!!”

Esimeses klassis mängisin pala “Pärsia printsess”. Seal toksis vasak käsi mu mäletamist mööda muudkui kvindihüpet. Minu vasak käsi vist ei teinud seda kohe piisavalt krapsakalt, igatahes käratas õpetaja äkki: “*Staccato!* Naks-naks-naks!” ja näpistas mind mitu korda teravasti õlast, et näidata, kuidas õige *staccato* käib. “Naks-naks!” Vanem, soliidses eas inimene näpistas. Olin nii üllatunud, et vaatasin talle lihtsalt otsa, ja siis ütles ta: “Vabandust.” Umbes selle ajani olin ma arvanud ka, et muusikakooli saali seinal rippus miskipärast minu klaveriõpetaja portree: alles siis, kui juba päris koolis käisin, sain teada, et see oli ju Mozart. Veel suuremana, tagantjärele, taipasin, et see pidi olema repro Lange kuulsa lõpetamata portreest.

Sama õpetaja juures õppis minuga ühevanune Kristjan, kellel ema algul hoolsalt kaasas käis. Mäletan üht talvapäeva, ilmselt IV klassis, kui istusin tundi oodates pruunil sünteetilisel kangaga kaetud toolil, vaatasin klassiruumi tapeeti, lumist loodust akna taga ja kuulasin, kuidas õpetaja Kristjani kal-

lal võttis. “Kas sa üldse oled harjutanud?!” – “Harjutasin küll,” ütles Kristjan. “*Küll!* Mis tähendab see *küll!*!” kärkis õpetaja. “Kurat võtaks, ennem lähen aknapesijaks, kui neid debiilikuid siin õpetan,” sajatas ta, kui poiss edasi mängis.

Jõllitasin klassi kahhelahju, teades, et varsti saab sama saatus osaks ka mulle. Ka mina olin “küll” harjutanud, see tähendab, eriti ei olnudki. Ainult Prokofjevi “Tarentellat” olin oma lõbuks ludistanud. Bachi mulle ju meeldis mängida, ja etüüdid vasutu polnud mul midagi, aga seekord oli kõik jälle unarule jäänud. Kujutasin ette, et saaksin äkki võlujõu ja mängiksin nagu Kalle. Kalle Randalu. Nora või Raffi. Nora Novik ja Raffi Haradžandjan. Või noh, kes veel. Näiteks Maurizio Pollini, tema plaat oli meil riulis. Rubinstein. Vaat tulen, istun maha, sina mõtled juba õiendama hakata, aga siis lasen ma sihukesel Chopinil tulla, et sa kukud siia parketile pikali! Lähed ehmatuses lõhki. Mõtlesin, kas oleks võimalik puhta tahtjõu abil sihukest mänguoskust saavutada. Räägiti ju näiteks inimestest, kes mõtte jõul klaasi liigutavad. Ime oleks võinud sündida. Aga ei sündinud, varsti tuligi minupoolne “harjutasin küll” ja mõirgav “Kurat võtaks, TEINE SÕRM!!!”.

Mõnikord tundsin end isegi kangelaslikult, kui koolikaaslased minu ja Kristjani saaliportree ukse taga pealt kuulsid ja kuuldust šokeeritud olid. Mõtlesin, et ma olen kohe nagu sõjaväes käinud või midagi. Mulle istusid heliredelite arvestused, aga esinemistel ei olnud ma piisavalt ilmekas.

1985. aasta suve hakul, kui mul oli IV klass just läbi saanud, kutsus klaveriõpetaja õpilased enda juurde kooki sööma. Paljud erialaõpetajad tegid nii ja õpilased pidasid enesestmõistetavaks, et õpetajale

tuli viia lilled. Korjasin maal suure pundi kullerkuppe ja asutasin kell 13.40 Virtsu bussi peale minema. Teeristi tuli kaks kilomeetrit jala minna ja selle teekonna jooksul hakkasid lilled soojal päeval longu vajuma. Pääskülas istusin bussi nr 10 peale, ja nüüd olid kullerkupud vaesekesed juba päris väsinud. Öismäel klaveriõpetaja ukse taha jõudes olid lilled poolest varrest longus, minestanud, koomas. Ma andsin nad üle. “Nad närtsisid palavaga natuke ära.” Õpetaja ei olnudki kuri, ütles, et need tuleb lihtsalt külma vette panna. Ta täitis kõõgi kraanikausi külma veega ja pani lõdvad kullerkupud sinna ujuma.

Peale minu oli õpetaja juures veel kaks õpilast, Kristjan ja üks suurem tüdruk. Me ei rääkinud suurt midagi. Õpetaja imestas. Jõime vist kakaod ja söime õpetaja tehtud kooki, aga öelda ei olnud meil sel peol midagi. Mitte kõik õpetajad pole õnnelikud inimesed. Muidugi saab neist aru ja nende tööd tuleks paremini tasustada.

Ma ei tea, mis neist kullerkuppudest lõpuks sai. Võibolla viskas õpetaja nad otse kraanikausist minema, aga vähemalt ei teinud ta seda mu silme all. Kui mu esimene klaveriõpetaja paari aasta pärast pensionile läks, sai must Helve Kuuskmanni õpilane, ja ma tundsin end nagu Nõukogudemaalt Euroopasse jõudnu. Nõukogude Liit hakkas murenema ja klaveritunnis oli kätte jõudnud valgustuse, progressi ja inimõiguste ajastu.

FOTO INTERNETIST

Mariss Jansons – tuntuim lätlane muusikamaailmas

VIRGE JOAMETS

Mariss Jansons, kes tänavu jaanuaris tähistab oma 70. sünnipäeva, tööhoos.

Mariss Jansons on käinud kuus korda Eestis ERSOt juhatamas, viimati 1982. aastal. Tema isa Arvīds Jansons veelgi rohkem, viimati 1978. aastal.

Peeter Lilje: "1975–1980 õppisin Leningradi konservatooriumis Mariss ja Arvīds Jansonsi klassis. Mariss oli erakordselt õnneliku kunstniku-ikäiguga mees. Tuntud dirigendi Arvīds Jansonsi poeg, lapsest peale parimate orkestrite proovidel, n-ö kõõgipoolle istunud. Tunneb oma tööd ülähästi, aga musitseerimine on tal võibolla isegi liiga ladus tegevus. Õppisin ametlikult küll tema juures, kuid tegelikult töötavad nad isaga ühiselt: isa räägib rohkem, m i d a, ja poeg, k u i d a s teha. Mõlemalt on palju õppida."

Thomas Beecham, 20. sajandi esimese poole Inglise dirigent on väitnud, et heaks esituseks pole vaja muud kui koos alustada ja koos lõpetada ning see, mis toimub vahepeal, pole publikule kuigi oluline. Efektne ja irooniline lause, mis kahjuks ei kehti. Ent siiski, kui pilli või laulmist on paljud õppinud, siis dirigendi hääletu tegevus suure kollektiivi ees jääb suurele osale kuulajatest saladuseks. Mida ja kuidas ta seal siis ikkagi teeb? Miks mõnelt kontserdilt saab elamuse, mõnelt mitte, ehkki "alustati ja lõpetati koos"?

Kui ajakiri Gramophone pani 2008. aastal tööle rea kriitiku, et selgitada välja kümme tol hetkel maailma parimat orkestrit, asetus nimistus kõrgele kohale Amsterdamis Kuninglik Concertgebouw-orkester. Selle dirigent oli siis ja on praeguseni Mariss Jansons. Esikümnes oli veel teinegi Jansonsi juhataja kollektiiv, Baieri Raadio Sümfooniaorkester. Jansons oli ainus dirigent, kes esines selles orkestrite edetabelis kaks korda.

Mariss Jansons on pealtnäha väga hariliku, mitte millegagi tähelepanu äratava välimusega inimene. Orkestri ees muutub ta aga totaalselt. Tööhoos musitseerimise rõõmust pulbitsedes on kogu tema keha ja nägu, eriti aga silmad väga ilmekad ja erksad. Orkestrile naeratades muutub ta lausa kenaks. Kõrvaltvaatajale jääb mulje, et tal on oma orkestrantidega väga usalduslik, tingimusteta positiivne suhe. Üks mängija on öelnud: "Kui ta juhatab, siis tead, et see on

tõeline sündmus. Ta on laval ettekande ajal alati loov, sest ta on kunstnik." Ja teine: "Ta on sünnipäraselt orkestridirigent. Ta ei kargi ega valitse mängijate üle hirmuga. Proovis tegeleb ta n-ö nutrite ja poltide paika panemisega ja töötab sellega tõsiselt. Aga kontsert on hoopis midagi muud, midagi väga erilist." Üks kriitik on sõnanud: "Dirigendipuldil olles ei paista ta küll inimesena, kes peaks oma südame seisukorra üle muretsema – tema keha on valmis söötuks, nagu hurdakoer püünes." Seesugusena on ta täielik vastand legendaarsele dirigendile Jevgeni Mravinskile, kelle juhitud Leningradi Filharmooniaorkestri juures ta sisuliselt üles kasvas.

Leningrad ja Mravinski

Mariss Jansons on sündinud 14. jaanuaril 1943. aastal Riias Saksa okupatsiooni ajal. Tema juuditarist ema, kelle isa ja vend olid Riia getos juba hukatud, pidi ellu jää-

miseks peitu minema. Sõjajärgse aja kohta on Jansons öelnud, et ta sisuliselt kasvas üles Riia ooperimajas. Isa Arvids Jansons töötas seal dirigendina, ema Iraida lauljana ning kuna lapsehoidjat ei olnud, võeti poiss tööle kaasa. Etendused olnud tal peas, kõik balletid omaette läbi tantsitud, muusika jäänud justkui iseenesest külge – muusika ja musitseerimine olid talle algusest peale iseenesest mõistetavad asjad. Varasest lapsepõlvest mäletab ta end omaette proove tegemas ja kontserte juhutama; ta olevat isegi riietunud vastavalt sellele, et kas tulemas oli päevane või öhtune kontsert. See mäng käis kuni teismeliseeani. Siiski, kümneaastaselt oli episood naabruses elava jalgpallitreeneriga, kes nägi temas andekat pallipoissi ja kutsus spordikooli. See olevat olnud ainus hetk, mil välgatanud võimalus tegelda millegi muuga peale muusika. Vanemate vastus oli aga kategooriline “ei!”.

1956. aastal koliti Leningradi, kus isa oli mõned aastad Mravinski ja tema orkestri juures juba töötanud. Lahkumine Riist oli traagiline, justkui maailma lõpp, võõras keel, kultuur ja suurlinn tundisid hirmutavad. Aga kui Jansons nõukogude võimu ajast midagi kõrgelt hindab, siis tollast väga tugevat muusikaharidust Venemaa suurlinnades: “Uues keskkonnas sai minust töönarkomaan. Hakkasin muusikasse suhtuma hoopis teisiti, väga suure vastutustunde ja tõsidusega. Minust sai teine inimene.” Mravinski oli dirigent, kes tõi esiettekandele terve rea Šostakoviitši sümfooniaid. Noor Jansons oli samuti kogu selles “Šostakoviitši muusika köögis” ninapidi juures, puutudes kokku ka keerulise iseloomuga helilooja endaga. Ja ehkki ta on öelnud, et mingil hetkel hakkas ta vene muusikat teadlikult vähem juhatama, ei kehtinud see Šostakoviitši kohta, kes on jäänud üheks tema “ihuheliloojaks”. Esiteks, see muusika lihtsalt meeldib talle tohutult. Teiseks, NLis elanud, tunneb ta, et mõistab selle sisu ja olemust põhjani ning on seisukohal, et üksnes tollases totalitaarses õhustikus elanud inimesed suudavad selle helilooja sõnumit vahetult hoomata. Šostakoviitši 100. sünniaastal 2006 sai Jansons lõpuks valmis tema kõigi sümfooniade plaadistusega, mis oli välданud kahekümmend aastat ja on tehtud erinevate orkestritega, neist Baieri raadio koori ja orkestriga salvestatud 13. sümfoonia pälvis 2005. aastal Grammy auhinna parima orkestriesituse kategoorias. Seda sümfoonia kogumikku pole kahjuks õnnestunud kuulata, kuid võin kinnitada, et DVDle jõudnud Šostakoviitši “Mtsenski maakonna Leedi Macbethi” pöörase partituuri kulminatsioo-

Mariss Jansons: “Noodid on üksnes mädgid. Oluline on, mis on nootide taga. Kui suudad kontserdil luua õige imago, sisu ja atmosfääri, siis mängitakse hoopis teisiti, palju mõtestatumalt. See on midagi kosmilist. Seda saavutada on uskumatu tunne, mitte ainult meile, muusikutele, vaid ka publikule. Ja ma arvan, et see peakski olema eesmärk.”

nid nüpeldavad Jansonsi ja Concertgebouw-orkestri esituses kuulaja kõrvu valusalt.

Kuidas pääseda vabasse maailma

Kui 1968. aastal külastas NLi oma Berliini Filharmonikutega tollane iidol Herbert von Karajan, andis ta ühtlasi noortele dirigentidele meistrkursuse. Kahte andekaimat, Dmitri Kitajenkot ja Mariss Jansonsit kutsus ta seejärel enda juurde Berliini õppima. Nõukogude võim ei pidanud seda vajalikuks. Ja mitte midagi ei saanud teha, isegi kui olid Karajani enda välja valitud! Kuulsa dirigendi tähelepanust oli siiski nii palju kasu, et noores Jansonsis ei nähtud enam lihtsalt tunnustatud dirigendist isa usinat järeltulijat, vaid leiti, et poiss on tõesti ka ise midagi väärt. Koostati nimekiri potentsiaalsetest vahetusüliõpilastest, Jansons oli seal eesotsas. Ja kui Leningradi tuli Viinist üks baleriin, sai Jansons omakorda minna sinna õppima. “Hullu venelast” tundsid nägupidi kõik pileetörid ja lasid ta piletit küsimata sisse, sest polnud päevagi, mil ta poleks kontserdil käinud, pühapäeval olnud neid sageli koguni kolm. Vabas maailmas vaba ükskõik kellele helistama, võttis Jansons nüüd juba ise Karajaniga ühendust ning sai veeta tema juures nii pühad kui ka suved, olles Salzburgi suvefestivalil tema assistent. “Töötasin hommikul kella 9-st öhtul kella 11-ni. Selline võimalus oli kui jumala kingitus.” 1971. aastal sai ta Karajani konkursil teise auhinna (*Youtube*’is on toredad kaadrid, kuidas nooruk Saksa orkestriga saksa keeles Beethoveni Viienda algust harjutab! Ka vanameister ei ole kiitusega kitsi.) ja kui siis Karajan kutsus teda Berliini Filharmonikutete juurde tööle, pani nõukogude võim jälle käe ette. Jansons polevat nendest sündmustest siis üldse teadlikki ol-

nud. Selle asemel pakkus talle oma orkestri juures assistentitööd Jevgeni Mravinski. “Mravinski polnud kerge isiksus. Ta oli hirmutav. Kohutavalt nõudlik nii enese kui ka teiste vastu.” Tagantjärele hindab ta, et töö selle ülimalt distsiplineeritud ja põhjaliku inimese juures andis talle tohutu pagasi nägemaks muusikat seestpoolt väljapoole. Just sealt pärinevat tema kreedo ja töömeetod: kohustus hoolikalt uurida partituuri iga nüansi ja liini, juurelda põhjalikult teose kõigi detailide üle, uurida välja kõik võimalik helilooja kavatsuste kohta, justkui sukelduda teosesse, elada selle sees, imbuda sellest läbi ja tunda detailideni selles peituvaid võimalusi.

Seesugune ülipõhjalik töö annab tohutu vabaduse. “Kohutavalt tähtis on spontaansus. Ma püüan iga kontserdi teha sündmuseks. Olles näiteks mingi kavaga ringreisil, püüan igal kontserdil teha midagi teistmoodi.” Ta on ka kirglik heliplaatide kolleksionäär, kogudes kokku teosest kõik võimalikud esitused, et kõrvutada neid enda välja kujunenud lähenemisega.

Oslo, München ja Amsterdam

Jansons mõõnab, et NLis võis kõik, mis oli keelatud, olla ka lubatud. Kui Norra saatkonnast tuldi kultuuriministri juurde ja küsiti, et kas Jansons ei saaks tulla Oslo Filharmonikutete dirigendiks, vastatud jällegi “ei!”. “Olin äärmiselt löödud. Läksin kabinetti. Mulle öeldi, et teate Mariss, te olete veel noor, ärge muretsege, tulevikus saate sellise töö.” “Ma ei ole noor, ma üksnes paistan noor, ma olen kolmkümmend viis!” “Tõesti?? Hästi, vaatame!” “Arvati, et ma olen veel oma kahekümnendates. Mulle öeldi, et mine Norrasse nagu külaldirigent ja see, kuidas sind seal nimetatakse, on ükskõik.” Dirigenditöö Oslos al-

gas 1979. aastal ilma lepinguta. Parteil oli tarvis raha, suurem osa tema sealsest palgast olevat läinud riigile. Leping vormistati korrektselt alles 1980ndate keskel, Gorbatšovi võimu ajal.

Norra pealinnas töötas Jansons üle kahekümne aasta, kuni 2002. aastani. Ollakse üksmeelel, et tema juhatusel tõusis orkester teisejärgulise staatusest rahvusvahelisele areenile. Ta ise ütleb, et suhe selle orkestriga olnud “nagu esimene armastus, midagi seesugust, mis võib juhtuda dirigendi ja orkestri vahel vaid korra elus.” Oslo orkestriga on ta salvestanud näiteks kõik Tšaikovski sümfooniaid ja need kõlavad vahedamalt ja vähem ülevoolavalt kui Vene orkestritel tavaks. (“Tšaikovski puhul ei tohi liialdada. Liialdades hävitad selle muusika.”) Ta oleks jäänud Oslosse oma sõnul kauemaks, kui poleks olnud tulutut ja gelust linnavõimuga saali akustika parandamise pärast. Oslo kontserdimaja vilets akustika on probleem tänini. Sama võitlust on ta pidanud ka Münchenis Baieri raadio sümfooniaorkestri juures, millega ta töötab 2003. aastast. “Me oleme kohutavas olukorras. Peame saali rentima, ja seda teeb üks maailma parimaid orkestreid! Ma poleks midagi sellist oodanud Saksamaa-taolisel maal! Unistan fantastilise akustikaga saalist. Ning akustik ja arhitekt ei peaks omavahel võistlema, et kumb on tähtsam.” Asudes 2004. aastal ka Amsterdami Concertgebouw-orkestri dirigendi kohale, mis tegutsebki ühes maailma parima akustikaga saalis, see unistus täitus.

(Arvatakse, et just see asjaolu on kujundanud Amsterdami orkestri kõla väga suursuguseks, läbipaistvaks. Omapärane kõla võivad tuleneda veel sellestki, et orkestril on olnud väga vähe peadirigente – sügisel saab kollektiivil täis 125 tegevusaastat, ent Jansoni on alles kuues peadirigent!) Kuid et münchenlased end õnnetuna ei tunneks, on Jansoni oelnud, et otsustas end jagada kaheks võrdsele määral pühendunud pooleks, andes kummalegi orkestrile endast sada protsenti.

Muusika

Jansoni lemmikrepertuaar on 19. sajandi lõpu ja 20. sajandi esimese poole muusika. Teine suur lemmik Šostakoviči kõrval on Mahler ja seda algusest peale, kui ta teda

tudengipõlves esimest korda kuulis. “Mahleri muusikast peegeldub vastu kogu universum oma paljutahulisuses, nii et igaüks võib sealt enesele midagi leida.” Oslo orkestriga salvestatud Mahleri Teise sümfoonia esituses on kõik olemas – nii suur vorm kui ka detailid, surma sünge hingus ja õndsas teispoolsuses ootus. “Mahler oli ülimalt intelligentne. Ta tõstatas tohutuid küsimusi. Kas elu pärast elu on või mitte? Vastust ei tea mitte keegi. Ma ei arvagi, et ta tahtis seda küsimust lahendada, ning ma ei ole sada protsenti kindel, et ta ise uskus ülestõusmisse. Aga ta tõstatas selle küsimuse, tõenäoliselt selleks, et tutvustada meile selle võimalikkust.”

Mariss Jansons: “Kohutavalt tähtis on spontaansus. Ringreisil olles püüan igal kontserdil teha midagi teistmoodi.”

FOTOD INTERNETIST

“Olen alati olnud perfektsionist. Tudegin tegin kõike täpselt nii, nagu mulle oli õpetatud. Mul olid õpetajateks suured autoriteedid: Karajan, Nikolai Rabinovitš, Mravinski ja isa. Pidasin äärmiselt oluliseks järgida kõike, mis noodis kirjas. Kuid aastatega olen hakanud eneselt küsima, et mis teeb ettekande suurepäraseks. Võid olla teinud kõik hästi, oled hästi valmistunud, saad kätte faktuuri sellisena, nagu see on kirjutatud, ansamblid ja *sound* on paigas. Kuid on veel midagi. Minu jaoks on noodid märgid, nagu sõnad, mis annavad edasi seoseid. Seega küsimus on: mis on nootide taga? Missugune on nootide tähendus? See on muusika sisemine maailm ja kui sa suudad sellesse siseneda, tõuseb ettekanne pal-

ju kõrgemale tasemele. Kui suudad luua õige imago, sisu ja atmosfääri, siis mängitakse hoopis teisiti, palju mõtestatumalt. See on midagi kosmilist. Seda saavutada on uskumatu tunne, mitte ainult meile, muusikutele, vaid ka publikule. Ja ma arvan, et see peakski olema eesmärk.”

Inimene on habras

“Ma tahaksin teha rohkem ooperit. Häda on selles, et mul ei ole aega. Ma kasvasin üles ooperiteatris ja ooper on mu suurim kirk. Oma järgmises elus tegelen ainult ooperiga.”

1996. aastal Oslos Puccini “Boheemi” etendust juhatahes oleks Jansons peaaegu surnud. “Mulle meeldib see ooper tohutult. Kõik läks suurepäraselt, kuni seitse minutit enne lõppu tundsin meeletut valu. Sain aru, et asi on hull. Mõtlesin, mida teha, et tuleb emotsionaalset energiat säästa, muidu suren. Otsustasin juhatada väga väikeste liigutustega, katkestamine ei tulnud mõttessegi. Kuid asi läks aina hullumaks. Siis kukkusin. Pärast öeldi, et mu parem käsi oli isegi pärast seda edasi juhatanud.” Sama oli juhtunud ka tema isaga, kes aga Manchesteris kontserdil 1984. aastal surigi. Vältimaks sellesarnast õnnetust on Marissil nüüd rinnas defibrillaator. Siiski on maestro viimasel ajal olnud terviseprobleeme ja näiteks möödunud oktoobris tuli Amsterdami orkestri kontsertidele teda asendama Alexandre Bloch. Detsembril ja uue aasta kontsertide reklaamil (sh Concertgebouw’ kuula saali

125. aastapäeva kontserdil 11. aprillil) oli artikli kirjutamise ajal Jansoni nimi, samuti teadetele orkestri sügisese juubelituuri kohta Lõuna-Ameerikas.

“Kuus kuud, kui olin nii haige, et ei saanud tööd teha, oli omamoodi imetore aeg, sest mul oli aega mõelda kogu oma elu üle nii, nagu ma seda mitte kunagi varem polnud teinud. Meie esmane ülesanne on midagi anda, ei saa eksisteerida üksnes olemasolevat nautides. Kuid mõistsin, et nende kahe vahel peab olema harmoonia. Mõnikord tuleb teha mitte midagi, lihtsalt mõelda.”

Kasutatud materjalid: ajakiri Gramophone, artiklid internetis, ERSO arhiiv.

Pour Alexandra qui a beaucoup de talent...

Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaad
meenutades

Eelmise aasta 22. novembril lahkus Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia professor, pianist Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa. Lahkus oma talendi Eestimaaga sidunud muusik, kelle tehtu olulisust, nagu kahjuks nii sageli juhtub, hakkab selgemalt mõistma siis, kui teda enam pole. Ei jõudnud teoks saada temaga plaanitud intervjuu ning meediast materjali otsides selgus, et ühtegi pikemat ja põhjalikumaid intervjuud eestikeelses kirjutavas meedias temast polnudki. Õnneks on olemas kolm põhjalikku raadiointervjuud.

Aleksandra (Alytė) Juozapėnaitė sündis 1943. aastal Leedus Grauziniais. Tema muusikaline anne avaldus varakult.

Minu suguvõsas olid muusikaliselt andekad inimesed. Emal oli ilus hääl. Kui elu oleks võimaldanud muusikaga tegelda, oleks temast võinud saada laulja. Isa ja onud mängisid viiulit. Olin nelja-aastane kui üks minu onudest tutvustas mind muusikaga. Ta polnud mitte professionaalne muusik, oli küll lõpetanud muusikakooli ja töötas kooriakadeemias. Kahe aasta jooksul õppisin klaverit mängima ja õppisin isegi ära tunni-ajalise kontsertkava, mis koosnes kuueaastase lapse kohta päris rasketest teostest. Hiljem kümneaastaselt mängisin Vilniuse Filharmonikutega Haydni klaverikontserti D-duur.

1949–1961 õppis Aleksandra Juozapėnaitė Vilniuse Čiurlionise-nimelises Muusikakoolis ning 1961. aastal läks edasi õppima Moskva konservatooriumi, kus läbis ka aspirantuuri. Tema õpetajate hulgas olid Leedus Olga Šteinbergaitė ning Moskva konservatooriumis professor Jakov Zak. 1968. aastal pälvis ta I preemia Čiurlionise-nimelisel konkursil Vilniuses.

“Minu professor Moskva konservatooriumis Jakov Zak aitas mul leida iseennast, õpetas mind iseseisvalt töötama. Tavaliselt üliõpilased seda algul ei oska, sest alati on nende kõrval autoriteetne pedagoog, kes iseigi teinekord nende eest kõike otsustab. Moskvas oli vaja suurt iseseisvust. Siin võis tundi tulla ainult siis, kui teosed olid peas ja valmis kontseptsiooniga. Minu õpetaja Jakov Zak ütles: jälgige, mis teie ümber on. Ja tööpoolest – iga ilming, olgu see kaunis või mitte kaunis, moodustab ju elu.”

Aastatel 1976–1977 sai Aleksandra Juozapėnaitė tol ajal haruldase võimaluse täiendada end Pariisis, kus tema õpetajateks olid Claude Helffer, Pierre Sancan, Yvonne Loriod ja kus ta ka puutus kokku Yvonne Loriod’ abikaasa Olivier Messiaeni ning Arthur Rubinsteiniga.

Pariis – see oli muidugi kõige ilusam aeg raskustele vaatamata, mille läbi ma sinna pääsesin. See oli ju 1976. aasta, brežnevismi tipp ja kõik käis läbi Moskva, kuigi ma pean ütleva, et Leedu haridus- ja kultuuriministerium tegi väga palju selleks, et saata oma parimaid välja õppima. Läksin algul Pierre Sancani juurde, ta küsis, millega soovite siin tegelda? Vastas, et soovin kaasaegset prantsuse muusikat uurida. Tema aga, öeldes, et ta ju ei ole kaasaegne helilooja, saatis mind Olivier Messiaeni juurde, kes omakor-

da viis mind kokku oma pianistist abikaasa Yvonne Loriod’ga.

Stažeerimise ajal Pariisis oli mul õnn kohtuda ka Arthur Rubinsteiniga ja talle mängida. Talle meeldis mu mäng ja ta ütles komplimente. Raamatusse, mis ta mulle kirjutas ta: pour Alexandra qui a beaucoup de talent (Aleksandrake, kellel on palju annet). Oleks olnud ka võimalus Pariisi jääda, Rubinstein isegi pakkus mulle oma impressariot. Aga mul ei olnud tol ajal julgust teha niisugust sammu, mis oleks tähendanud kõigi sidemete läbilõikamist ja kannatusi teistele inimestele. Selliste minekute peale mõeldes tundub, et selleks on vaja olla väga suur egoist. Mina seda ei olnud.

Saatust tõi Aleksandra Juozapėnaitė Eestisse, kui ta kohtus oma tulevase abikaasa Enn Eesmaaga. Olles Leedus juba tunnustatud muusik, tuli nüüd Eestis kõik uuesti üles ehitada, leida oma koht, õppida selgeks eesti keel.

See ei olnud kerge. Mul oli selleks ajaks Leedus kõik olemas, oma positsioon, sest ma alustasin väga varakult. Ma olen leedulanna, aga mulle ei ole võõras see tunne, et ma võiksin õppida ka teise rahva kultuuri. Raskuseks oli muidugi keeleoskus ja – Eesti on väga väike, inimesed ei taha kergesti teha ruumi teistele. Kuigi mul läks kenasti, mul on kenad kolleegid, õppisin ära eesti keele.”

Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa on end eelkõige identifitseerinud interpreedina, pianistiks olemine on tema tegemiste tuum. Juozapėnaitė õpilane Mailis Põld on öelnud tema mängu iseloomustades: “Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa mängustiil ei muuda kuulajat leentolis tukkujaks, vaid eeldab maksimaalset kontsentratsiooni. Ta mängib pühendunult, jäägitu süvenemise ja filigraanse meisterlikkusega; avab esitatavat kadestamisväärse kõlarikkusega, loob pingevälja, mis kirjeldusele ei allu.”

Elkõige peab olema anne, ja see antakse ülevalt poolt. Siis tuleb väga palju töötada, et õigustada seda, mis sulle on antud. Esitus peab minema läbi sisemise tunnetuse. Kui esimest korda tutvud muusikateosega, siis võtad seda vastu intuiitiivselt, spontaanselt. Aastate jooksul hakkad seda üha enam analüüsima, tekib kogemus ja mõtteküpsus. Iga esineja soovib oma mänguga publikut rikastada, läbi oma mängu sisemise põlemisega rääkida ilusast, ülevast ja õilsast.

1977. aastast alates oli Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa õppejõud Tallinna Konservatooriumis (praegune Eesti Muu-

MARI TAMPERE- BEZRODNY

Kallis Alytė, raske on sinust mõelda minevikus. Plaanid olid ju veel nii selged ja reaalsed: mängida Moskvast, kuhu meid juba kolmandat korda tagasi kutsuti Beethoveni tsükliga, liisaks meistrikklass meie ühises Alma Materis, Moskva Konservatooriumis. Kahjuks teeb elu omad korrektiivid...

Pealtnäha range ja nõudlik, olid sa sisemiselt väga südamlilik ja haavatav. Suure eruditsiooni ja kõrgete kunstiliste taotlustega olid sa tõeliselt internatsionaalne kunstnik. Suure professionaalina olid sa põhjalik kõiges, mida ette võtsid, kõik oli alati läbi mõeldud ja igakülgsest ette valmistatud, nii klaverimängus, doktorikomisjonis kui ka ansambli töö, rääkimata pedagoogikast. Meie trio kontserdireisil sinu esimesele kodumaale jõudsid meie Peeter Paemurruga tutvustada ka Leedu ajalugu ja traditsioone. Viimaste aastate Moskva kontserdid, mis said suurepärase vastuvõtu, olid kindlasti meie parimad. Ja kui fantastilised olid su meistrikklassid nii Prantsusmaal, Soomes (kus olin sulle tõlgiks) kui ka Venemaal. Oma kahe kodumaa ja kahe suure muusikamaa, Vene ja Prantsuse koolkondade esindajana olid sa tõeline kunstisaadik.

Jään puudust tundma su toetusest ja peenest huumorist, enam ei kohtu me kolmanda korruse koridoris ega klassis B-305...

TAAVI KERIKMÄE õpilane

Ülikooli tullakse õrnas eas, olles alles hiljuti saanud täiskasvanuks. Nii mõjutavad aastate jooksul nädalast nädalasse toimuvad individuaaltunnid erialaõpetajaga palju, seda loomulikult erialaliselt, aga ka üldisemalt vaadates kultuurile, eetikale, arusaamale elust. Ma olen väga tänulik, et sain õppida oma ala absoluutse tippprofessionaali ja nii suure südamega ning hoolitseva inimese juures. Õpetajana oli Aleksandra nõudlik, järjekindel, kirglik, sealjuures valmis otsima just sulle sobivat interpretatsioonilist lahendust. Mul on eredalt mees, kuidas Meister mõnikord säravate silmadega õnnestunud esituse eest tänas! Jah, tema oli sulle, õpilasele tänuulik muusika eest. See oli väga liigutav.

STASYS URBONAS

Čiurlionise majamuuseumi direktor

Muusika ja hing on lahutamatud, jumalikkude substantsi väljendavad sõnad-sünonüümid. Väljapaistev muusik Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa pühendas end Eesti ja Leedu helikunstile. Jumal annetas talle harukordse muusikalise ande ja kinkis omal ajal elu, kui ta 1943. aastal, veel hällis, kaotas oma isa.

Õigus oli 20. sajandi legendaarsel maestrol Arthur Rubinsteinil, kui ta Pariisis, kuulnud Aleksandra Juozapėnaitė mängu, soovitas talle võimalikult palju salvestada. Seda Aleksandra ka tegi. Meile on jäänud tema väärtuslikud, sügavalt läbitunnetatud esitused plaatidel (Čiurlionis, Eller, Debussy, Ravel, Messiaen, Beethoven, Schubert, Chopin). Need jäävad püsima ühe aatelse hinge annetusena jumalale, meile kõigile ja kõrgele muusikakunstile, mis hoidis ja kaunistas tema elu.

HANDO NAHKUR

õpilane

Kalli õpetaja Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa geniaalne muusikaline isiksus, hoolivus oma õpilaste suhtes, südamlikkus ja professionaalsus kõiges oli alati mulle suureks inspiratsiooniks. Mitmed õnnelikud aastad professori juures Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias õppides muutsid mind täielikult. Tema erakordne artistlikkus aitas mul avastada uusi dimensioone muusikas ning muusika mõistmist tervikuna. Kallis õpetaja oli tihti minu kõige paremaks nõuandjaks ka siis, kui olin juba Ameerikasse õppima läinud. Me helistasime tihti ja alati arutlesime muusikalistel teemadel. Isegi meie viimasel kohtumisel eelmise aasta suvel mõtisklesime veel Rahmaninovi Kolmanda klaverikontserdi sõrmestuste üle.

Õppejõuna Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias.

FOTOD INTERNETIST

sika- ja Teatriakadeemia), 2002. aastast professor. Tema klaveriklassi on lõpetanud 51 pianisti. Mitmed neist on olnud edukad rahvusvahelistel konkurssidel ja leidnud hiljem oma koha kontserdilavadel. Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa on andnud meistrkursusi paljudes Euroopa muusikakõrgkoolides, teda on kutsutud korduvalt rahvusvaheliste pianistide konkursside žüriidesse. Aastatel 2007–2012 juhtis Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia doktorinõukogu.

Naudin õpetamisprotsessi, eriti kui on andekaid õpilasi. Pean aga ütleva, et õppisin õpetama just vähem andekatega tegeldes ja see on mulle väga palju andnud. Muusika õppimine on väga mitmekülgne protsess ja mõnikord väga piinarikas. Sain selgeks selle

protsessi tervikuna, et seletada õpilasele, kuidas saavutada professionaalset taset.

Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa repertuaar on olnud väga lai, hõlmates muusikat kõigist stiilidest ja ajajärkudest. Väga väärtuslikud ja ainulaadsed on tema prantsuse muusika, Messiaeni, Raveli interpretatsioonid ning Eesti ja Leedu muusika esitused. Ta on palju tegelnud Heino Elleri loomingu, plaadistades esmaesitusena Elleri 1920. aastal kirjutatud Esimese klaverisoonadi, mis on helilooja enda sõnul “terve suur sümfoonia liiga paljude nootidega” ning erakordselt raske ja ulatuslik. Tunnustusena Elleri loominguga interpreteerimise eest pälvis Juozapėnaitė 2002. aastal Elleri preemia. Leedu heliloomingust on ta män-

Muusikuteel pole mitte ainult tõusud, vaid ka tagasilangused ja takistused. Ja peale nende ületamist tuleb jälle mööda astmeid tõusta. See tõus peab toimuma elu lõpuni, seni, kuni ma lakkan muusikat kuulamast.

Ma loodan et ma suutsin üht-teist teha ja olen õnnelik, et ma elasin väga ilusas maailmas – muusikamaailmas.

IVARI ILJA

Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa oli väljapaistev, väga ulatusliku, ka ülikomplitseeritud teoseid sisaldava repertuaariga klaverikunstnik. Elu jooksul jõudis ta esineda rohkem kui 2000 kontserdil, salvestada aukartust äratava hulga muusikat, sealhulgas eesti ja leedu heliloomingut, olla paljude uudisteoste esmaettekandjaks, mängida kammermuusikat mitmete väljapaistvate instrumentalistidega ning õpetada kolmkümmend viis aastat noori pianiste Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias.

Kolleegi ja õppejõuna iseloomustas teda põhjalikkus, sügavatel teadmistel ja rikkalikel lavakogemustel põhinev autoriteet. Ta taotles perfektsust kõiges, mida ta tegi, oli nõudlik iseenda, õpilaste ja kolleegide vastu, samas abivalmis ja sedagi talle omase põhjalikkusega. Aleksandra armastas huumorit ja nii mõnigi kord rikastas tema nakatav, kõlav naer meie vahel igavavõitu eksamiarutelusid.

Viimati kuulsin Aleksandrat mängimas vähem kui aasta tagasi Estonia kontserdisaalis Beethoveni Üheksandat ja Kümnendat sonaati viiulile ja klaverile koos Mari Tampere-Bezrodnyga. Täielik pianistlik üleolek, sügavalt tunnetatud ja meelde jääv interpretatsioon ei lubanud kuidagi aimata rasket haigust, mis teda siis juba vaevas. Paaril korral, jutu sees, on ta mulle öelnud: koht, kus end kõige paremini tunnen, on klaveri juures. Küllap see nii oligi.

ginud omamaise geeniuse Čiurlionise muusikat, salvestades kogu tema klaveriloomingu, ning esitanud leedu heliloojate Bagdonase, Barkauskase, Balakauskase, Bajorase, Gruodise ja Nabažase teoseid ning teinud mitmeid esiettekandeid.

Teenete eest Eesti ja Leedu muusikaelu arendamisel pälvis ta 1989. aastal Leedu Vabariigi teenelise kunstniku aunimetuse, 1999. aastal omistati talle Leedu kõrgeim autasu, Suurvürst Gediminase orden ning eelmisel aasta novembris tunnustati teda Balti Assamblee medaliga.

Osa Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa kunstist on säilinud tema küllaltki rohkearvulistel plaatidel. Nende hulgas on kuus Melodija vinüülplaati, kus kõlab põhiliselt leedu ja eesti muusika ning Messiaeni loomingu. Lätis 1991. aastal välja antud LP-l mängib Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa huvitavat valikut Eesti muusikast: Raimund Lätte “Bukoolikat”, Eduard Oja “Sugestioone” ning Tobiase prelüüde nr 7 ja 8. Üheteistkümmend CD hulgas on plaadid “Lithuanian Greatest Artists” vol 7 (Bonifa, Australia 1998), “Čiurlionis: Piano Works” (Semplice, 1996) ja “Čiurlionis: Piano Miniatures” (King Record, Japan), “Messiaen. Vingt regards sur l’Enfant-Jésus” (Jade, France, 1992, Semplice. Vilnius Recording Studio 2001), “Heino Eller. Neue Musik: Dreizehn Klavierstücke über Estnische Motive, Die Glocken, Sonate No 1” (Antes 2000/01) Viimaseks jäi 2011. aastal välja antud ERP topeltplaadialbum, mis sisaldab läbilõiget Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa lemmikrepertuaarist: Rameau süit, Debussy “Kujundid” I, Ravel “Õilsad ja sentimentaalsed valsid”, Haydn Andante variatsioonidega, Albéniz “Suite Española”, Eller Sonaat nr 2, Bartók Sonaat ning Messiaen.

Ma loodan et ma suutsin üht-teist teha ja olen õnnelik, et ma elasin väga ilusas maailmas – muusikamaailmas, kus elan ka praegu. Ma väga armastan seda tegevust. Muusikuteel pole mitte ainult tõusud, vaid ka tagasilangused ja takistused. Ja peale nende ületamist tuleb jälle mööda astmeid tõusta. See tõus peab toimuma elu lõpuni, seni, kuni ma lakkam muusikat kuulamast.

Koostanud Ia Rimmel

Intervjuukatkendid on pärit raadioaadetest “Muusikaline tund. Klaver – minu kutsumus” (1978, saate autor Lemme Krimm), “Muusikaline tund. Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa 50” (1993, saate autor Helve Vösamäe) ja “Leedulanna Eesti klaverimaastikul” (2001, saate autor Kersti Inno)

NAILY SARIPOVA

õpilane

Puutusin Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaaga esmakordselt kokku 2000. aastal. Mäletan seda päeva väga hästi, meil tekkis algusest peale väga hea kontakt. Eriliseks ja liigutavaks jäid aga viimaste kuude kohtumised, rääkisime kõigest rohkem kui kunagi varem. Aleksandra Juozapėnaitė oli igas mõttes väga tugev isiksus, imetlesin tema tahtejõudu, tõsist suhtumist ja ausust selle vastu, millega ta tegeles. Ta oli mastaapne pianist, mängis suure üleoleku ja artistlikkusega. Kord tunnistas ta, et lava ja muusitseerimine teevad teda iga kord õnnelikuks. Muusikast kõneles ta kogu aeg, ka kõige raskemates olukordades, hämmastav on see, et ka viimastes telefonikõnedes rääkisime ikka ja ainult muusikast.

DALIA ÜKSVÄRAV

Eesti Leedulaste Ühendus

On raske uskuda, et viimsele teekonnale on läinud Eesti leedulaste kõige silmapaistvam liige, pianist Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa. Kuid kõikvõimas loodus teeb valiku, mida inimestel on raske mõista ja võimatu muuta. Et olla koos oma armastatud abikaasaga, tuli Eestimaale noor, väga andekas ja kaunis leedu naine. Tema unistused õppida Moskvas ja Pariisis olid juba täitunud ja tal oli lootus ja soov jätkata oma edukat karjääri siin. Talle oli omane suur nõudlikkus nii enda kui ka teiste vastu, samas oli Aleksandra väga õrnahingeline. Ta tunnistas, et muusika ja oma mänguga sai ta väljendada kõike, mida hetkel tundis. Ja kuigi tal oli elus muresid ja raskusi, rääkis ta ka oma viimastel elukuudel, et elu on väga ilus. Aleksandra armastas väga oma perekonda ja oma õpilasi, kogu aeg muretses nende pärast. Ja veel – ta igatses alati Leedumaad, osales aktiivselt meie Eesti Leedulaste Ühenduse töös, rõõmustas meid oma muusikaga ning aitas tuua muusikuid nii Leedust kui ka Eestist meie koosviibimistele. Jääme puudust tundma Aleksandra kõlavast naerust ja tema muusikast.

Julge uitaja Elo Masing

Helilooja ja vabaimproviseerija Londonis

FARIŠTAMO SUSI
pianist

Helilooja Elo
Masing – noor
talent Londonis.

Märkasin, et minu teadmised Londonis doktorantuuris õppivast Eesti noorest heliloojast ja vabaimprovisaatorist (viilul) **Elo Masingust** (1984) on üsnagi lünklikud. Olen rõõmus, et sain võimaluse temalt küsida, mis mind huvitas. Elo loob muusikat, improviseerib ja jutustab sealjuures haaravalt oma tegemistest ja mõtetest.

Kuidas su muusikaõpingud algasid? Kuidas sa endale pilli valisid?

Kui olin kuueaastane, küsis ema, elukutselt klaveriõpetaja, kas tahan õppida viiulit või klaverit. Tiibklaver oli meil kodus, olen seda mänginud niikaua, kui mäletan, kuid süstemaatiliselt ema mulle klaverit ei õpetanud. Viiul tundus salapärane – emal oli viiuldajast kolleeg, kellega nad kodus kamermuusikat mängisid. Ja kui siis tuli valida, valisin viiuli. Küsisin veel emalt, kas klaveri peale võib klepekaid panna. Ema klaverile ei lubanud, aga viiulikastile küll. See oli otsustav. Ausalt.

Kus sa oled õppinud? Ehk räägid lähemalt mõnest oma põnevamast loomeprojektist?

Lõpetasin EMTAs bakalaureuseõppe viiulierialal. Samal ajal õppisin kolm aastat Stockholmis Nina Balabina ja Oleg Balabini juures ja aasta vahetusüliõpilasena Prantsusmaal Rennes'i konservatooriumis. EMTAs õppides tegin Anto Peti juhendamisel esimesed sammud vabaimproviseerimise ning viiuliõpingute kõrvalt õppisin kompositsiooni Helena Tulve juures. 2008. aastast olen Londoni Kuninglikus Muusikaakadeemias, algul magistrantuuris, nüüd doktorantuuris. Mu juhendajaks on Simon Bainbridge – helilooja, kes Euroopa publikule võibolla eriti tuttav ei ole, kuid angloameerika kultuuriruumis väga tuntud. Aasta tagasi valiti mind osalema Londoni sümfooniaorkestri juures asuvasse noorte kompositsioonitalentide residentuuri LSO Soundhub. Poole aasta jooksul sain teostada ambitsioonika koostööprojekti, kirjutada 20-minutilise teose keelpillikvartetile ja tantsijale. Projekti käigus tegin koostööd Korea koreograafi Jean Lee'ga ning tantsu ja heli tihedalt siduva teose liigutusliku materjali kirjanemiseks tööta-

sin välja uue notatsioonüsteemi keelpillidele.

Klaveriduole duoDorT tellitud teose kirjutamise ajal töötasin nendega nädala residentuuris mereäärses linnas Aldeburgh's, kus suviti toimub kuuluse festival ning võimekatele muusikutele võimaldatakse aasta ringi inspireerivat töökeskonda. Valminud teos, "studies in resonance" ilmub varsti duoDorT'i uuel plaadil. See lugu võitis eelmise aasta kevadel ka Alan Bushi kompositsioonipreemia. Aldeburgh' festivalil kuulasin ka Helmut Lachenmanni klaverimuusika meistriklasi, mille viis läbi Lachenmann ise koos abikaasa Yukiko Sugawaraga.

2010. aasta suvel osalesin Harrison Birtwistle'i muusikateatri kursusel Dartingtonis. Ta kuulis Kuninglikus Muusikaakadeemias üht mu teost, mis pakkus talle huvi. Võibolla just sellepärast, et see oli nii teistmoodi kui tema omad. Igatahes mõne aja pärast ta helistas ja küsis, kas ma tahaksin järgmisel suvel tema muusikateatri kursusel osaleda. Kursus oli eksperimentaalne, kõik osavõtjad olid sinna isiklikult kutsutud, avalikku konkurssi välja ei kuulutatud. See oli nagu Harrisoni oma väike teater, kus võisime igasuguseid asju proovida, kuigi tegelikult tegime enamasti nii, nagu Harry soovis – ta on lihtsalt niivõrd tugev isiksus.

Miks sa üldse muusikat kirjutad?

See on sügavalt eksistentsiaalne küsimus, millele on üsna raske üheselt vastata. Mul on hea olla, kui ma muusikat kirjutun, kuigi mitte alati kogu protsessi jooksul. Vahel on piinarikas pikka aega mõnele kompositsioonilisele probleemile lahendust otsida. Loomeprotsess on väsitav nagu palavik, ei anna enne rahu, kui idee või lõik on lõpetatud. Aga kui teos on valmis, siis on hea.

Ma olen lapsest saadik klaveril lugusid välja mõeldes ise muusikat teinud. Matkisin ka neid palu, mida kuulsin ema mängivat. Mu tehnilistest oskustest ei piisanud ja kuulmise järgi harmooniaid üles otsides tulid vead sisse – nendest vigastest jäljendamistest saidki minu oma lood, mida edasi arendasin. Mõte oma klaveriimprovisatsioonid kirja panna tuli alles Muusikaakadeemia esimesel kursusel. Enne ei tundu-

nud see üldse oluline, lihtsalt mängisin seda, mis pähe ja sõrmede alla tuli. Muusika voolas läbi minu, peatumata, fikseerimata. Mõnus vabadus. Uitamine. Klaver on minu jaoks alati olnud rohkem komponeerimise pill kui viiul, sain sellega vabalt mürgetada. Loomingulisuse juures on väga oluline, et ei seataks liiga palju piiranguid. Intelligentne inimene õpib iseseisvalt.

Kes on sinu eeskujud?

Eeskujude all pead vist silmas heliloojaid, kes minu kompositsioonilist arengut on kõige rohkem mõjutanud? Minu esimene kompositsiooniõpetaja Helena Tulve on mu mõtlemisse tuntava jälje jätnud nii oma isiksuse kui muusikaga. Ning muidugi Rebecca Saunders, Briti helilooja, kelle juures ma juba kolmandat aastat eraviisiliselt

Helilooja teeb heaks eelkõige tema ausus iseenda ja kuulajate vastu. See, et ta kirjutab muusikat, mis teda ennast köidab, mitte ei püüa mingile kujuteldavale publikule meeldida või "trendide" järgi joonduda.

õpin. Rebecca on üle kümne aasta elanud Berliinis ning suhestub rohkem Saksa muusikamaailma kui Briti omaga. Ning kuna ta viimase ajani pole kuskil õpetanud, olen tema juures Berliinis eratunnis käinud. Seda on rahaliselt toetanud Londoni Kuninglik Muusikaakadeemia. Rebecca Saundersit pean üheks tänapäeva huvitavaks heliloojaks. Meid ühendab muu hulgas sügav huvi ja austus Helmut Lachenmanni muusika vastu.

Kui oluline on helilooja jaoks anne ja kui olulised õpetajad, keskkond, töökus?

Võrreldes pillimänguga on heliloomingus kõvasti vähem õpitavat. See sisemine sund, mis looma tõukab, peab endal sees tugev olema. Õppida saab analüüsisioskust ja kuulata palju muusikat. Uurida partituure. Kompositsiooniõpetaja puhul on oluline võime aru saada õpilase taotlustest. See on

keeruline, sest paratamatult hindame teise inimese loomingut oma kunstiliste tõekspidamiste ja arusaamade põhjal. Väga oluline on uudishimu, tahe kuulda midagi uut. See on üks põhiline omadus, mis sunnib arene-ma. Keskkond võib arengut palju mõjutada sellega, kui palju või vähe on seal võimalik kuulda huvitavat muusikat. Iga kunstniku puhul on väga oluline suhestuda nii oma eriala mineviku, oleviku kui tulevikuga. Ning selleks on vaja põhjalikult tunda oma eriala ajalugu ja tänapäeva. Kui töökuse all mõista sedasama sisemist sundi, mis pidevalt loometööle ärgitab, siis on töökus kõige tähtsam. Aga see ei ole tegelikult töökus – tavamõistes töökus on midagi pealiskaudsemat ja treenitavat. Loomeimpulss on sügavam, seda ei saa kuidagi tahtlikult esile kutsuda, ta kas on või ei ole. Töötab lihtsalt sellepärast, et maailmas ei ole midagi muud, mida sa parasjagu parema meelega teeksid. Aga kui hakkad sundima, ükskõik millistel motiividel, siis kaob igasugune tahtmine ja inspiratsioon. Tegelikult peakski kõiki töid just selliselt tegema.

Mis teeb sinu meelest helilooja heaks, tema muusika väärtuslikuks? Milline on hea teos?

Helilooja teeb heaks eelkõige tema ausus iseenda ja kuulajate vastu. See, et ta kirjutab muusikat, mis teda ennast köidab, mitte ei püüa mingile kujuteldavale publikule meeldida või

"trendide" järgi joonduda. Kõikehaarav tahe läbi elada midagi, mida just muusikas kõige intensiivsemalt läbi elada saab. Helmut Lachenmann on öelnud, et ta on pärast iga teose lõpetamist hoopis teine inimene, kui seda kirjutama asudes. Helilooming on isiksust, tervet elu muutev kogemus, ilma julguseta loominguga käigus muutuda poleks sellel mingit mõtet. Maailmas on palju kuulsaid heliloojaid, kes publikule puru silma viskavad – särava orkestratsiooni taga pole sisu ega kirge, mingit väljendustahet. Lihtsalt muljetavaldav käsitöö. Ja see on publiku petmine. Hea teos ei ole ideaalne teos, aga heas teoses on sisu, vorm ja kontseptsioon vastavuses.

Helilooja seisukohast on hea teos kindlasti see, mis kuidagi inspireerib tema enda tööd. Stimuleerida võib sageli ka teos, mis objektiivselt (niivõrd kui kunstis on üldse võimalik objektiivseid hinnanguid anda) ei

ole üldse hea. Mis on näiteks üldiselt kuidagi ebaõnnestunud, aga omab väga huvitavaid aspekte. On teoseid, mis intellektuaalselt äärmiselt köitvad – meisterlik partituur –, kuid kuulates on kõlaline pilt igav. Partituuri köitvuse pärast teos siiski stimuleerib, kuigi partituurita kuulates poleks loole võibolla üldse tähelepanu pööranud. Ja siis veel nn kontseptuaalne muusika, näiteks Wandelweiser Group: idee muusika taga on huvitav. Kuid kuulata mulle sellist muusikat palju ei meeldi – kui kontseptsiooni oled ära tabanud, on see kuidagi liiga etteaimatav. Seal on muidugi teatud meditatiivsuse taotlus...

Kontseptsioon on minu jaoks muusika-teoses väga oluline, fokuseeritus. Mida täpselt konkreetne teos uurib, mida püüab saavutada? Kirjutada noote ja põhjendada oma valikuid sellega, et “see kõlab minu meelest ilusasti”, ei ole küllaldane põhjus komponeerimiseks. Vähemalt mitte professionaalsel tasemel. Sellest täiesti piisab mikrotasandil, teose siseid detaile puudutavate otsuste osas, aga terviklikuna peab olema mingi sügavam, põhjendatum kontseptsioon.

Milline on sinu töömeetod ehk kui palju võtab aega kümne minutise kammer-teose kirjutamine? Või sümfoonilise teose? Mu helikeel on praegu aktiivses muutumises, mistõttu mingist väljakujunenud töömeetodist on vara rääkida. Alati ei tea ma töö käigus isegi, mida ma täpselt teen. Võin öelda, et koosseisust ja teose pikkusest ei olene alati, kui palju partituuri valmimine aega võtab. See oleneb pigem kontseptsioonist. Ideed vajavad küpsemist. Alati ei kulu kõik aeg aktiivsele kirjutamisele.

Kuidas sa vabaimprovisatsioonini jõudsid?

Improviseerimine on mulle väga oluline kui perspektiivi vahetus, kokkupuude pillimängu reaalsusega, samuti teist laadi teadvuseseisundisse mineku võimalus, kust paljud ideed alguse saavad. Õhuvahetus. Aju tuulutamine. Varvaste mulda torkamine. Minu lähenemist vabaimprole on väga palju mõjutanud elu Londonis ja osalemine Eddie Prévost'i *workshop*'is, mille toimumiskoha- ja -aja kohta saab infot ainult suusõnaliselt. Vabaimprovisatsioon tähendab minu jaoks iseenda ja oma pilli võimaluste iga kord uuesti avastamist. Saan seda kõige paremini teha teiste muusikutega mängides, nendega sarnaneda või neile vastanduda püüdmine tõukab mind ennast uut leidma. Õnnestunud improvisatsioonisessiooni jooksul üllatun siiralt vähemalt

Loomingulisuse juures on väga oluline, et ei seataks liiga palju piiranguid. Intelligentne inimene õpib iseseisvalt.

korra. Vabaimprovisatsiooni identiteedis on oluline selle “põrandaalune” eksistents, teatud institutsionaalne illegitiimsus. Dogmatiseerumise vältimine. Avatud kõrv. Londonis näeb palju erinevaid lähenemisi improvisatsioonile, siin keeb äärmiselt huvitav kontserdielu. Ja seda enamasti üsna “põrandaalustes” kohtades: kohvikutes, restoranide keldrites, *squatt*'ides. Praegu tundub mulle, et konservatooriumides õpetatav improvisatsioon ei ole enam päris vabaimprovisatsioon, see muutub millekski muuks, kuna institutsionaliseerimise tagajärjel on ta kaotanud oma sotsiaalse mõõde. Sellele võiks mingi oma nime välja mõelda, sest ma ei tahaks, et seda “põrandaaluse” vabaimprovisatsiooniga sassi aetakts...

Miks sa just Londoni valisid?

Tegelikult oli see üsna juhuslik. EMTA viiuli eriala bakalaureuseõppe viimaseks kursuseks oli mul välja kujunenud soov magistrantuuri kompositsiooni õppima minna, kuid ma polnud otsustanud, kuhu. Stockholmis tegutsev Briti dirigent Mark Tatlow tundis mind viiuldajana ning nägi minus ka heliloojapotentsiaali. Tema soovitski mul Londonisse minna. Plaanisin ka Pariisi konservatooriumi, kuid Pariisi sisseastumiseksamite ajaks olin Londoni Kuninglikku Muusikaakadeemiasse juba sisse saanud, mistõttu loobusin Pariisi minneku mõttest.

Milline on Londoni elu? (Ka Tallinnaga võrreldes.)

Londonit on Tallinna ja ka muu Euroopaga raske võrrelda. Inglismaal on suhtelise isoleerituse tõttu “mandrist” – nii kutsuvad inglased ise ülejäänud Euroopat – tohutult kultuurilist omapära, mis välismaalasele sa-

geli arusaamatuks jääb. Londoni-suguses maailmalinnas on muidugi võimalik kuulda-näha suuremat osa olulisemaid kultuurinähtusi üle kogu maailma. Suurlinnas on muljete suure hulga tõttu mõnikord väga raske tööle keskenduda. Kodu lähedalgi toimub pidevalt põnevaid asju. Elan Ida-Londoni kunstnike linnaosas Hackneys. Siin on palju eksperimentaalmuusika üritusi korraldavaid paiku, näiteks Café OTO, kus peaaegu iga nädalapäeval toimub kontsert. Korraldan ka ise kodulähedases kohvikus improvisatsioonilise muusika kontserdisarja. Mõni päev tagasi kuulsin sealsamas lähedal legendaarset Ameerika kontrabassvirtuosi, vanamuusikaeksperti ja *performance*'i kunstnikku Dean Ferrelli. Ida-London on hoopis teistmoodi kui ülejäänud linn – etniliselt tohutult kirev ning kogu aeg toimub midagi uutset ja põnevat. Sealt ei jää kaugele ka tuntud suured kultuurikeskused nagu Barbican, Southbank Centre või King's Place.

Olme tundub Londonis mõneti lihtsam kui Eestis. Näiteks viskavad londonlased suhteliselt kergekäeliselt asju ära. Leidsin kord tänavalt täiesti töökorras Yamaha elektriklaveri, vaid mõnede klahvidega oli väike probleem. Firma esindusse helistades selgus, et tegemist on tehase praagiga ja Yamaha soostus oma reputatsiooni hoidmiseks terve klaviatuuri tasuta välja vahetama.

Kas koduigatsus on ka?

On teatud koduste kohtade igatsus ja vaikuseigatsus. Suures linnas on palju müra, nii otsest helimüra kui ka energeetilist mõttemüra. Tallinnas elan väga vaikses kohas. Kui koju tulen, siis mõtlen küll, et teen palju tööd. Aga tihti lihtsalt rohkem kuulan. Kuulan seda vaikust.

Sinine kirjutab läbi laulude raamatut enda elust

MARGUS HAAV

kultuuriajakirjanik

Keeruline öelda, kas Sinine on eelkõige helilooja-laulja-produtsent Mauno Meesit või on Mauno Meesit eelkõige Sinine. Sinine sai alguse 2003. aastal, kui Mauno hakkas pisitasa katsetama elektroonilise muusikaga. Läks ligi viis aastat, kuni õnnestus sõlmida leping maineka Saksa plaadifirmaga Accession Records. 2009. aasta septembris ilmus Sinise esimene, paljukiidetud, *dark electro* stiilis album "Butterflies". Tänavu novembris tuli välja teine kauamängiv "Dreams Come True", millelt leiab rohkelt külalis-hääli. Juba mõnda aega räägitakse Sinisest kui potentsiaalsest eesti muusika eksporditartiklist.

Meesit kasvas kaheksakümnendate lõpul ja üheksakümnendate algul kõlanud popmuusika saatel, mille *sound* oli tihti veidi müstiline ja atmosfäärne, tähtsal kohal olid süntesaatorid. Nüüd arvab ta, et lapsele see otseselt kohale ei jõudnud, aga ilmselt sai ta just sealt midagi olulist.

Sa alustasid ühemeheprojektiga.

Just, 2003. aastal jätsin sinnapaika oma varasemad bändid ja soovisin üksi muusikat edasi teha. Seda aega võib nimetada ka Sinise sünniks, kuigi nimeni jõudsin hiljem. Olin just Kunstiülikooli läinud, isiklikus elus toimusid olulised sündmused ja muutused ning see raske, aga ka väga värvikas aeg andis palju inspiratsiooni minu esimese albumi jaoks.

Kas soovid muusika kaudu leida ennast või pakkuda midagi kuulajatele?

Kirjutan muusikat ikka eelkõige endale. Kõik mu lood räägivad otseselt minu elus toimunud sündmustest ja inimestest, kes on minu jaoks olulised. Jäädvustan lauludes enda minevikku ja olevikku, kirjutan justkui raamatut enda elust.

Pärast esimest albumit sain palju tagasisidet üle maailma ja mõistsin, et suudan kuulajatele enda muusikaga midagi tähenda

"Ma usun, et Sinine elab nii kaua kui mina. Valisin endale artistinime, millega saan enda loomingut esitada vanusest ja stiilist olenevata."

FOTO RIINA VAROL

duslikku anda. Kirjutan lugusid jätkuvalt endale ja enda maitse järgi, aga uue albumi sõnadest ja sõnumist käib kohati läbi ka soov anda midagi julgustavat, head ja mõtlemapanevat ka kuulajale.

Sinise debüütalbum võeti ülihästi vastu, nii meil kui ka mujal. Kuivõrd see üllatas?

Eks andsin endast kõik, et esimene album oleks tõeliselt eriline, suur ja ka viimistlusest perfektn. Seega sain eelkõige enda jaoks märgi maha panna ja viis aastat kestnud töö väärikalt välja anda. Võisin ainult loota, et see meeldib ka teistele. Aga vastukaja oli tõepoolest usumatult positiivne.

See oli ka muusika ja *sound*'i mõttes midagi uut, kogu maailma mõistes. Plaadi

märkisid ära Saksamaa suured ajakirjad ja arvustajad ning see jõudis ka alternatiivmuusika edetabelitesse.

Kui nüüd ilmus teine plaat, kirjutasid välisajakirjanikud, et pärast minu eelmist plaati ei olegi kolme aasta jooksul teist neile nii tugevat mõju avaldanud albumit ilmunud. See teeb tõesti seest soojaks.

Kuidas ristusid sinu ja Accession Recordsi teed?

Kui olin albumi "Butterflies" valmis saanud, hakkasin otsima plaadifirmat. Sain kokku ligi seitsekümmend plaadifirma nime – eri riikidest ja erinevat muusikat välja andvad *label*'id, kellel võiks minu muusikaga mingi side olla. Koostas in korraliku promopaki ja postitasin selle kõikidele plaadifirmadele. Mõne aja pärast sain ma täiesti uskumatu vastuse mehelt nimega Adrian Hates, kelle muusikat ja tegemisi olin juba ligi kaheksa aastat imetlenud. Adrian kirjutas mulle, et ei ole kaks nädalat minu demot plaadimängijast välja saanud ja et me võiksime mõelda koostöö peale. See oli uskumatu, sest Accession oli minu jaoks number üks plaadifirma kogu maailmas. Selline vastus tundus ebareaalne. Ligi aasta pidasime läbirääkimisi, et leida parim viis albumi välja andmiseks – on paras risk tulla välja tundmatu Eesti artisti plaadiga, samas kui firma teised artistid on juba kümme või viisteist aastat tuntud.

Millise eelise annab rahvusvahelise label'i all salvestamine?

Accessioni puhul on juba nimi ja maine see, mis avab paljud uksed. Aga kõige tähtsam on suur, reaalne töö ja investering Sinise promomisse: intervjuud ja reklaamid suurtes Saksa ajakirjades, lõputult arvustusi ja intervjuusid veebilehtedel, suur promod DJ-de seas ja tänu sellele ka kõrged kohad Saksa edetabelites. See kõik on alles algus, palju põnevat on ees. Tänavuseks plaanitud Saksa tuurist saab midagi väga olulist.

“Kõik mu lood räägivad otseselt minu elus toimunud sündmustest ja inimestest, kes on minu jaoks olulised. Jäädustan lauludes enda minevikku ja olevikku, kirjutan justkui raamatut enda elust.”

Kui vabad käed plaadifirma jätab?

Siiani on mul olnud täiesti vabad käed. Accession annab välja kõrge kunstilise väärtusega muusikat, mille oluline osa on alati autorite omanäolisus. Seega pole ka vaja mõelda sellele, et vormida müügiks paremini sobivaid tooteid.

Kas muusikul on võimalik oma hinge müüa?

Ilmselt sõltub see põhimõtetest ja mõtteviisist. Ma arvan, et minu puhul ei ole see võimalik, sest minu muusika on kindla käekirjaga ja oma olemuselt mitte just parim müügiartikkel meelelahutuseks.

Agas üldiselt, olles kursis summadega, mis vähemasti Eesti muusikamaailmas liiguvad, võin küll öelda, et keegi ei teeni sellega nii palju, et teha muusikat, mis talle ei meeldi. Muusikat kirjutades või esitades hästi ära elada on Eestis päris raske. Kes tahab rikkaks saada, tegeleb ikkagi millegi muuga. Ma olen küll suur muusikaturundushuviline, aga lõpuks võtan ikkagi Sinise tegemisi kui enda lemmikasja, millesse investeerides ei tasu numbreid lugeda. See on pigem minu elutöö, mitte palgatöö.

Teine album tõsis Deutsche Alternative Chartsis esikohale. Mida see kaasa toõi?

Minule, plaadifirmale ja fännidele on see loomulikult suur rõõm ja tunnustus. Agas kindlasti ka märk sellest, et järgmisel aastal tuleb Saksamaal tegusid teha, sest kuulajaskond on seal reaalselt olemas.

Mõnede puritaanlike kriitikute jaoks on “pop” jätkuvalt primitiivsuse sünonüüm ning sõimusõna.

Eks olen ka ise noor vihane rokimees olnud, isegi süntesaatori kasutamine bändis tundus maitsetuse tipp. Viimastel aastatel olen aina rohkem popmuusikast huvitatud, sest stiilipiirid on kadunud ning tihti leiab just popist kõige põnevamaid produktioonivõtteid, parimaid lauljaid ja lugude kirjutajaid. Imetlen tõeliselt intelli-

gentsema popmuusika minimalismiestetikat. Ka Sinise uut albumit võib laias laastus nimetada popalbumiks ja see sobib mulle.

Elmist plaati taheti rohkem eri nišsidesse liigitada ja sildistada. Kuna ma ei tunne, et mu muusika peab kuuluma ühte žanrisse või vaid ühele kindlale kuulajaskonnale, siis sobib mulle hästi pigem üldisem popi alla liigitamine. Nii kuuluvad inimesed lihtsalt muusikat, mitte ei ürita tegelda pooside ega riietusstiilidega, mis on alternatiivmuusika puhul põnev, kuid samas liigselt ületähtsustatud.

Mida teed muusikavälisel ajal?

Muusikast vist päriselt veel ära ei ela?
Tegelen ka graafilise disainiga. Olen olnud mitmes suures agentuuris, hetkel vabakutseline. Teen ise ka kõik Sinise visuaalsed materjalid. Viimasel ajal olen aidanud ka teistel artistidel visuaalset identiteeti luua.

Kas muusika on tänases maailmas vähem tähtis kui enne?

Ma ei ütleks, pigem vastupidi. Ühest küljest on kahju, et kadumas on albumiformaadi ja bändide kultus, samas on muusika kuulamine ja tegemine muutunud oluliselt lihtsamaks ja kõigile kättesaadavamaks.

Mida Siniseks olemine on sulle andnud? Ja mida võtnud?

Muusika on võtnud palju aega ja piiranud võimalusi teha kõike, mida sooviks. Aga ta on mulle ka andnud kõige võimsama ja isiklikuma viisi enda loominguliseks väljendamiseks. Tunnen, et just muusikaga saan teistele kõige rohkem anda. Muusika on mind kokku viinud suurepärase, andekate, heade ja huvitavate inimestega. Inimestega, kellest räägib minu muusika, kes kuulavad minu muusikat ja kellega ma koos muusikat teen. Kuigi eelistan muusikat üksinda luua, on vahetu kontakt ja sünergia teiste inimestega mulle alati oluline olnud.

mulje

Pool vaadet Eesti Kontserdile

TOOMAS VELMET

professor, tšellist

Pool või õigemini peaaegu pool sellepärast, et kontserte on kuulatud pool hooaega ja toimetuse ettepanekust lähtuvalt valikuliselt. Vaadeldud on ühtteist kontserti, neist üheksa olid Estonia kontserdisaalis, üks Jõhvis ja üks Pärnus. Neli olid seotud juubelitega, viis olid kammer- ja kaks sümfooniaorkestrit olid välismaalt, üks Venemaalt ja teine Inglismaalt, ülejäänud esitajad olid enamikus ikkagi kodused, mis sest, et mõned töötavad, või moodsalt öeldes resideerivad, välismaal.

Üksteist on tegelikult siiski kröömike, sest Eesti Kontserdi poolt septembrist novembrini korraldatud kontsertide arv on kordades suurem, küündides 300–350 kanti. Kui ei midagi muud, siis kvaliteeti, nii korralduslikku kui interpretatsioonilist, näitavad külastatavused pole ka see kõige viimane kvaliteedi näitaja. Aegade jooksul on tehtud päris head (müügi)tööd ja jõutud korraliku külastatavuseni ka väga akadeemiliste kammerkontsertide puhul, rääkimata suuremate kollektiividest, mis on juba harjumuslikult täismajadega pärjatud. Kuid tean, et kui hetkekski lödvaks lasta, taastub publiku leigus tehtava suhtes kiiresti.

Kõnealuste kontsertide juures tuleb konstateerida, et esituste tase oli muidugi erinev, kuid lati alt läbijooksmist ei esinenud ja mõnegi puhul on põhjust kõnelda ülivõrdes. Kuid järele mõeldes selgub hu-

vitav fakt, et kuulatud kontsertidest enim on meeles kontserdi “**Mart Saar 130**” eel toimunud muusikateadlase **Tiia Järgi** pooltunnine sõnavõtt. Kõnepidamine iseeneest on väga tervitatav nähtus, eriti kui see peeti rohkearvulisele kuulajaskonnale. Kuid kõige enam erutas mind ja pani mõtlema nimetatud kõne sisu. Ma ei kavatse seda siin ümber jutustama hakata ega isegi teesideks lahata, ütlen vaid, et see peaks olema kuulatav-loetav kõigile, kes eesti kultuuri käekäigule kasvõi ainult kaasa elavad, rääkimata neist, kes seda kultuuri teostavad, ja eriti neile, kes nimetatud kultuuri korraldavad. See läbikomponeeritud kõne tuleb ajakirjanduses avaldada ja selleks ei peaks ootama Mart Saare järgmist tähtpäeva, sest öeldu on aktuaalne siin, praegu ja iga päev meie elus. Eesti Kontsert peaks sellist tava jätkama, arvan, et kontserdieelsest kõnepuldist võiks kuulda nii mõndagi huvitavat ja vajalikku järgneva muusika kohta, aga ka oleviku kultuuripoliitikat üldistavat. Selle austatud helilooja sünniaastapäevale pühendatud kontserdi korraldas Eesti Kontsert Tallinnas (28. 09.) ja Tartus (29. 09). Estonia kontserdisaalis esinesid **Estonia Seltsi segakoor**, segakoor **HUIK!**, **Tartu ülikooli kammerkoor** ja **Kristel Aer** (orel), juhatasid **Heli Jürgenson**, **Kaspar Mänd** ja **Triin Koch**.

Tegelikult algas Eesti Kontserdi hooaeg ühe teise juubeliga, **Hortus Musicuse 40**. tegevusaasta kontserdiga “Muusika on armastuse hää!” See “armastuse hää!” on

meie kuulajaid hellitanud pisut vähem kui pool sajandit ja tuleb tunnistada, et see seltskond noori poisse Andres Mustoneni vedamisel on saanud vanemaks, kuid pole kuidagi “taadistunud”, vaid hoopis säilitanud oma sisemuses *mix*’i tõsidusest ja valatusest ja mis veel olulisem, pole karmist ja pikaajalisest lavaelust hoolimata kaotanud improvisatsiooni võlu, mis hoiab nii vaimu lendlevana kui ka füüsilist sitkena. Hortus on eesti muusikakultuuri üks vingemaid nähtusi, seda tõestasid nad ka oma juubelit tähistades.

Kuid nagu juba ammu kombeks saanud, algavad hooajad ikka enne hooaja algust ja ega nad lõpegi lõpu kuulutamisega. 18. septembril oli Estonia kontserdisaalis **Heili Rosin** (flööt), interpreet, kes saanud tõeke meie kontserdiellu Eesti Kontserdilt eneselt konkursi “Con brio 2010” kaudu. Oleksin peaaegu harjumuslikult kirjutanud Estonia kontserdisaali laval, kui meenus, et see esineja pidi siiski leppima saali pörandaga. Selliseid kontserte tuleb veel ja kui kedagi huvitab, siis mina olen kategooriliselt niisuguste eksperimentide vastu, sest artisti koht on laval ja ainult laval, kui ta on juba esinema lubatud. Heili Rosina partneriteks olid **Jaan Kapp** (klaver) ja **Marius Järvi** (tšello) ning kava koosnes justkui kahest kompositsioonist. Esimeses pooles kõlasid Carl Reinecke Sonaat ja Carl Maria von Weberi Trio, mille vahele oli justkui eraldusjooneks paigutatud **Maksim Štšura** (1988) trio “Silk and Sorrow” esiettekanne,

mis oli hea mõte. Kava teist poolt sidus aga heliloojate Prantsusmaa päritolu. 20. sajandi kaasaegsete André Jolivet’ ja Jean Françaix’ loomingust kanti ette vastavalt pala “Chant de Linos” (1944) ja neljaosaline Trio (1995). Kogu eripalgelistest stiilidest koostatud kava oli läbi viidud veenvalt ja aukartust äratava üleolekuga nii tehnikas kui ka selgelt jälgitavas muusikalises mõtlemises. Mulle kui kuulajale imponeeris kava prantsuse pool enam, kuid see võib juhtuda ka mu üldistest muusikalistest eelistustest. Igatahes oli heal tasemel kammerkontsert ja usun, et Eesti Kontsert ei unusta oma 2010. aasta laureaati ka tulevikus.

Oktoober algas **Jaan Räätsa 80**. sünnipäeva kontserdiga. Rääts on endiselt haljas nii loomingus kui elus eneses. Juubilari suurte teenete kõrval on ülioluline märkida, et nimetatud kontserdi põhiesinejaks oli pianistide **Lauri Väinmaa**, **Rein Rannapi**, **Nataly Sakkose** ja **Toivo Peäske** ning viiuldaja **Mari Polli** ja noortrio **Robert Traksmann – Marcel Johannes Kits – Andreas Raide** kõrval **Pärnu Linnaorkester Jüri Alperteni** juhatusel. On lausa märgiline, et järjest enam ja üldse enim mängib eesti muusikat Pärnu Linnaorkester (tuletame meelde ka Anti Marguste tähtpäeva tähistamist!). Samuti on suurt hoogu saanud Eesti Kontserdi ja Pärnu Linnaorkestri vaheline koostöö, mille tulemusel kuuleme PLOd pealinnas üha sagedamini.

Nüüd aga kaks külalisorkestrit, kellest **Novosibirski sümfooniaorkester** esines

vaid Jõhvis ja Tartus (kahju!) ja **Birminghami sümfooniaorkester** ainult Tallinnas (kahju!), sest meie teiste kontserdimajade publik pole sellist diskrimineerimist ära teeninud. Meil on nüüd ju neli suurepärasat saali, mis võimalised vastu võtma mistahes sümfooniaorkestreid. Novosibirski SOD nautisin Jõhvis (12. 10), kus oli tõsiseid raskusi saali pääsemisega. Nii orkestrandid kui ka dirigent **Gintaras Rinkevičius** olid saalist ja eriti selle akustikast ja publiku vastuvõtust täiesti pahviks löödud. Sedavõrd, et orkester (eriti vased) lasi kohati lausa "looma välja", ilmselt proovides, palju saal võimaldab. Kava oli Rahmaninovi loomingu, algas tema "Vokaliisiga", jätkus "Rapsodiaga Paganini teemale" ning päädis Sümfooniaga nr 3 a-moll. Kava oli suurepärase, välja arvatud "Vokaliis", mis on ju geniaalne originaalis, kuid mitte sugugi samaväärne suure sümfooniaorkestri seades, olgu see kasvõi autori enda tehtud. Noor Moskva pianist **Lukas Geniušas** oli oma vanaema, professor Gornostajeva lihvitud virtuoosusega Paganini variatsioonide vääriline ja teenis publikult marulise vastuvõtu. Mingil juhul ei kahetse ma Jõhvi külastamist ja neile, kes seda sõitu ette ei võtnud, jääb vaid kaasa tunda, sest kollektiiv on suurepärase näide vene tipporkestrite esikümnest.

Järgnes Birminghami SO kontsert läti noore dirigendi **Andris Nelsonsi** juhatusel, solistki oli läti päritolu viiulikunstnik **Baiba Skride**. Milline huvitav paralleel – Novosibirskis leedulased, Birminghamis lätlased. Ja kavadki ühe autori loomingust: Birminghamil Johannes Brahmsi Viiulikontsert ja Sümfoonia nr 4 e-moll. Estonia kontserdisaalis läks kõik "kümnesse". Skride leidis viiulikontserdist üles selle poeetilise kaalukuse ning Nelsons sümfooniast ehtbrahm-siliku dramatismi ja kõlalised finessid (keelpillid!), mida siin saalis harva kuuleb. Simon Rattle oli Birminghamis peadirigent kaheksateist aastat ja me teame, kus ta nüüd töötab. Näis, kauaks sinna jääb Andris Nelsons.

Ja nüüd vahelduseks hoopis midagi muud ehk kammerkontsert kõige uemast muusikast, kus suurem osa teoseid pärit kolmandast aastatuhandest. Esinejadki eba-harilikult, üks, **Camilla Hoitenga** (flööt), USA-st, ja teine eestimaine **Taavi Kerikmäe** (klaver, *live*-elektroonika). Silma torkasid kaks esiettekannet eesti heliloojatelt: **Tatjana Kozlova** "Pöörisvool" ja **Helena Tulve** "Pulss, mõõn ja voolamine", mis olid paigutatud kavas väga olulistena algsusesse ja lõppu. Nende vahele mahtusid sellised nimesed nagu Niccolò Castiglioni (1932–

1996), Kaija Saariaho (1952), Lotta Wen-näkoski (1970) ja Herbert Brün (1918–2000) ja kohapeal sündinud improvisatsioon esitajatelt. Põnev kava, mis mingil juhul ei olnud ühekülgne, otse vastupidi, päris hämmastav kui mitmekesist muusikat võib kuulda tänapäeva autoritelt ja kui võimekas on Hoitenga kolmel flöödil, s.o li-saks harilikule veel pikolo- ja bassflööt (!!!). Ka koostöö Kerikmäega tundus olevat ideaalilähedane. Hea vaheldus klassikalistele kavadele ning koosseisudele.

November algas (6. 11) kingipakikese-ga, kus **Monika-Evelin Liiv** (metosopran) esitas Estonia kontserdisaalis stiilse kava Rahmaninovi ja Tšaikovski romanssidest ja hispaania muusikat Obradorsi, de Falla, Albénize ja Bizet' loomingust (viimast võib hispaanlaseks nimetada tema Carmen'i töt-tu, kelle Seguidilla kontserdi lõpetas). Kingipakikeseks muutis kontserdi aga flamenkotantsija **Maria Rääk**, kes ilmetas hispaania muusikat oma veetleva tantsuga. Pole paha mõte, kui kontsaplagin aeg-ajalt muusikat ei summutaks. Väga heal tasemel vokaalmuusika õhtu, kus päris oluline roll oli pianist **Ralf Taalil**, kes andis ka hinge-tõmbeaega lauljale, esitades soolonumbrite-na kolm Rahmaninovi prelüüdi ja Albénize "Hispaania süidist" osa pealkirjaga "Asturias". Liiv on väga võimeks laulja, professor Mati Palmi lõpetaja muusikaakadeemias, täiendanud end lugematute juhendajate juures ning esinenud Londoni Kuningliku Ooperi laval 2007–2009 rollidega, mille üleslugemine võtaks siin liiga palju ruumi. Seekord tõestas ta ennast veenvalt kammerlauljana.

Eesti päritolu kammermuusikud, kes pääsevad Estonia kontserdisaali, on enamasti ennast välismaal tõestavad või juba tõestanud muusikud. Nii võiks iseloomus-tada ka **Trio Artimust** koosseisus **Anna-Liisa Bezrodny** (viiul), **Henry-David Varema** (tšello) ja **Irina Zahharenkova** (klaver). Nende pakutus oli põnevaim meil harva esitatava helilooja Lera Auerbachi (1973) Trio, kuid esituslikult vääris suurimat tähelepanu Raveli suurteos Klaveritrio a-moll, vaatamata asjaolule, et kuulasin seda Artimusega kolmandat korda. Nüüd oli tunda selle triomuusika valdkonna tippteo-se esituses küpsust nii ansambllisuses kui kontseptsioonis. Kava esimene pool, kus peale Auerbachi esitati veel Smetana Trio g-moll *op.* 15, muutus Raveli mastaapse teose kõrval justkui sissejuhatuseks, ehkki seejuures samuti kaalukaks.

Järgmise kammerkontserdi puhul olid mängijad paigutatud jällegi põrandale.

Tšellist **Indrek Leivategija** ja pianist **Lauri Väinmaa** esinesid allakirjutunule eriti meeldiva, soliidse tšelloõhtuga. Erandlikult Tartust pärit, lähtuvad meie noorema põlve tipptšellisti juured ikkagi Laine Leichter'i põllult, sest Indreku õpetaja Reet Mets on ju Leichter'i õpilane. Leivategija on jõudnud oma rännakutes Saksamaale ning töötanud 2008–2010 Baieri raadio sümfooniaorkestri soolotšellistina, käesoleval ajal on ta Bam-bergi SO tšellorühma soolotšellist, jätkates veel enese täiendamist selliste professorite juures nagu Wen-Sinn Yang ja Natalia Gutman. Kava oli ideaalilähedane nii teoste kaalult kui ka stiilide vahelduselt. Ysaÿe Sonaati soolotšellole ja Britteni Sonaati tšellole ja klaverile esitatakse meil harva ning need olid ka õhtu tipud. Kava teine pool Beethoveni Variatsioonidega Mozarti teemale ja Brahmsi Sonaadiga F-duur pol-nud kõlalisel tasakaalus, eriti kahju on Beethovenist, kus kaotsi läksid nii mõnedki tšellisti filigraanselt esitatud variatsioonid. Brahmsist on vähem kahju, sest seal on ka klaveri materjal võimas ja huvitav. Nime-tatud probleemid olid tingitud kahest asja-olust. Esiteks kõlab klaver saali põrandal mõnes registris väga kõmisevalt ja teiseks oli klaveri kaas pika pulga peal, mis ei ole sellise asetuse puhul õigustatud.

Minu teekond läbi Eesti Kontserdi hoo-ajapoole lõppes **Pärnu kontserdimaja 10.** aastapäeval ja see oli elamus, mida saab ise-loomustada sõnadega kõige-kõige, vaata-mata inimlikule õnnetusele kontserdipäeva hommikul (30. 11.), kui Moskva Novaja Opera dirigent Felix Korobov murdis jala-luu ning **Jüri Alperden** pidi teda asendama lausa 25. tunnil. See saal on küll kõige õn-nestunum meie kontserdimajade seas ja **Pärnu Linnaorkester** (seekord 60-liikmeli-ne) Alperdeniga nähtus, mida ei tohiks ole-mas olla, aga ta on ja õitseb nii oma vai-mult kui ka sisult. Alperden on muidugi kõige võimekam ekstreemdirigent ning koos **Rahvusmeeskoori** ning Novaja Opera soprani **Tatjana Petšnikovaga** sündis ime ka sellel õhtul, mida majatäis publikut tä-nas tormiliselt püsti seistes.

Kuulatud kontserdivalik lõppes triumfi-ga ja see on soodne pinnas ka edasisele. Pakutud kontserdid olid žanrilt ja esitatava poolest mitmekesised, tippu oli nii külaliste kui ka eesti interpretide hulgas ning lati alt ei jooksnud keegi läbi, olgu tingimused rohkem või vähem head. Korralduslikult tundus kõik laabuvat, kavalehed, bukletid olid soliidsed ning tekstid informatiivsed. See kõik kokku ongi Eesti Kontsert, rõhuga esimesel sõnal.

Tallinna Filharmoonia avakontserdil
soleeris Tallinna Kammerorkestri
ees Anna-Liisa Bezrodny. Dirigeerib
Eri Klas.

FOTO HEITI KRUSMAA

Kontserte mitmest saalist

VIRVE NORMET
muusikajakirjanik

Tallinna Filharmoonia tegevust on aastaid varjutanud tegutsemine kesklinna äärealal Toompuiestee ääres. Pikale tänavale Mustpeade majja kolimine on pälvinud tähelepanu, kuid tõrvatilk asja juures on maja erastamine. Ent see on omaette lugu. Jälgisin kolme kuu jooksul Mustpeade majas toimuvat kontserdielu ja jõudsin käia umbes kümnel kontserdil.

Sissejuhatuses siiski veel Mustpeade majast ja Tallinna Filharmoonia struktuurist. Nagu Joosep Tootsi maa-keras sees olla pesitsenud teine, välimisest palju suurem kera, nii on ka Tallinna Filharmoonia tegevus suurem ja mõjuvam kui pesapaik ise. Keskkel kohal on **Tallinna Kammerorkester** (TKO), mille kunstiline võimekus lubab sirutada tiibu kaugele üle majade, maade ja merede. Tallinna Filharmoonia juhtkond on võimas. Suurte töökoostustega on nii **Marko Lõhmus**, **Andres Siitan** kui ka **Heili Vaus-Tamm**, rääkimata kunstilisest juhust **Eri Klasist**, kelles põimuvad sarm, rahvusvaheline muusikukogemus ja autoriteet ning rahaasjade ajamise praktiline tarkus. Tallinna Filharmoonia põhimäärus ja Tallinna linnavolikogu määrus 2009. aastast garanteerivad linna seasduksliku ja moraalse toetuse, ilma milleta

oleks raske, kui mitte võimatu, korraldada ka suvist Birgitta festivali.

Ma ei üritagi tutvustada Mustpeade majja, sest huvilisel on võimalus käia Jüri Kuuskemaa juhitud grupiga läbi kogu maja pööningust keldrini ja portaalist Püha-vaimu tänava poolse tagaukseni. Maja saalide ja saalikeste interjöö on inspireeriv. Keldrisaalis on sobiva koha leidnud jazz-muusikud, intiimses Vennaste saalis barokkansamblid. Mitmesugused kontserdid kuni söögi-joogirohkete pidudeni toimuvad Olavi saalis; suurim ning olulisim on valge saal, kus esineb sageli ka kammerorkester. Siit alustangi.

Hooaja avakontsert 22. septembril, Püha Mauritiuse päeval pakkus puhast klassikat. Julgen klassikaks nimetada ka Arvo Pärdi 2000. aastal loodud teost "Orient et Occident". Sellele järgnesid

Mozarti viiulikontsert nr 5 A-duur, kus soleeris **Anna-Liisa Bezrodny**, ja Haydni sümfoonia nr 52 c-moll. Dirigeeris Eri Klas. Kui kiitsin dirigenti tänades orkestri võimekust, tundlikku dirigendikuulekust, puhast ja kaunist kõla ning silmapaistvalt kaasakiskuvat mängulusti, nentis maestro, et see orkester on ju "isemängiv", kindlapilgulise kontsertmeisteri ja sisuliselt orkestri muusikajuhi **Harry Traksmanni** käe all kasvanud. Orkester on noor liikmete ea poolest, aga kollektiivi enda tegevus algas aastal 1989. Kel vähegi huvi, võib lugeda internetist kammerorkestri "elulugu", mis on juba aastaid õieti tõeline edulugu. Et kõnealuse kolme kuu raamidesse mahuvad ka välisreisid, siis nimetagem ka neid. Avakontserdi-lähedase kavaga esineti 27. septembril Peterburi Jaani kirikus. 18., 19. ja 20. oktoobril kõlas kolmes Mehhiko linnas Arvo Pärdi autorikontsert, kaastegevad Eesti Filharmoonia Kammerkoor ja solist Harry Traksmann. Dirigeeris Tõnu Kaljuste. Anna-Liisa Bezrodny on kogemustega solist, kes oskab adekvaatselt hinnata nii muusikat kui ka publikut. Tal on kaunis toon, särav tehnika ja jõuline temperament. Väike koketeerimine publiku ja orkestriga on ka armas, eriti kui mängutehniline üle-

olek seda lubab. Lisaks sellele on noor solist esteetiliselt kaunis vaatepilt, mis polegi väheoluline. Muusikaliselt oli meeldejäädavam teise osa üllatav ja kaunis lihtsus ja kolmanda osa tehniline kõrgpilotaaz. Ka teises pooles kõlanud Haydni sümfoonia kandis erilise rõõmsameelsuse pitsert.

Oluline on märgata, et Tallinna Filharmoonia oskab oma maja ka külalistele välja pakkuda. Nii oligi 22. septembril, mil toimusid lastele mõeldud seikluslik aardejaht, Jüri Kuuskemaa ekskursioon ja kontserdi järgne keskaegne pidustus koos Olde Hansa hõrkude roogadega, ansambli **Rondellus** muusikaga ning keskaegsete tantsude tutvustamisega. 30. septembri galakontserdiga koguti toetust Mustpeade maja kui muusikamaja alles jäämiseks. Esinesid TKO Eri Klasi juhatusel ja **Püha Mauritiuse barokkansambel**, kõlas kava “Peterburg 1850” ja õhtu lõpetas Taff Clubi jazzikava.

Toimivad sarjad on kontserdikalendri vundament. Taff Clubi õhtutel, mida külastasin kolmel-neljal korral, oli ka igavust, aga samas ka tõelise ja elava musitseerimise elektrit, mis kohal viibinud noore publiku kaasa haaras. Mul oma klassikalise muusika kogemusel põhineva mõtteviisiga oli kosutav õppida tundma andekaid instrumentaalseid ja nende mängumaneeri. Kena nüanss on jazziohtutesse põimitud vahepalad, kus oma luulet loevad Jaan Malin, Maria Lee, Triin Soomets, Asko Künnap, Rolf Liiv, Kalju Kruusa jt. Etlemise mõningane saamatus on ka omamoodi nauditav – loeb ju luule looja, mitte näitleja. Taff Club tegutseb neljapäeva hilisõhtuti, pärast varasemat “tösis” kontserti.

4. oktoobri klubiõhtu kandis pealkirja “Kõikide järvede kuu”. Peasineja oli vokalist **Veronika Portsmuth**, keda teame-tunneme andeka koorijuhina. Võlutuna Lembit Veevo lauludest palus ta Kristo Matsonil teha seaded ja esitas neid Paul Danieliga (kitarr), Joel-Rasmus Remmeliga (klahvpillid), Peedu Kassiga (bass) ning Ahto Abneriga (löökpillid). Ansambel oli väga hea. Veronika puhul tekkis küll aeg-ajalt kiusakas mõte, et intelligentsus ja soliidne elukutse ahistavad kehakeelt, mis on selle žanri paratamatu osa. Ka tundusid lood pisut väljavenitatud. Samas oli meeldiv kogeda Portsmuthi julgust laiendada oma muusikaliste tajumuste haaret, seda enam, et ta on ju õppinud (ka) laulmist.

Kontserdisarjana on mõeldud ka “Püha Mauritiuse barokiõhtud”. Sel hooajal on igal barokiõhtul kaastegev üks külaliskuusik ja üks laps Vanalinna Hariduskolleegeemi muusikakoolist. 18. oktoobri õhtul mängis plokflöödil Mozarti menuetti nel-

janda klassi poiss Rasmus Laansalu. Püha Mauritiuse barokkansambel mängib koosseisus **Alina Sakalousskaya** (sopranlauto ja mandoliin), **Oksana Sinkova** (flööt), **Ene Nael** (klavessiin) ja **Villu Vihermäe** (barokktšello). Külaliseks oli lautomängija **Robert Staak**. See oli harmooniline õhtu, kus barokkmuusikat täiendasid ödus kaminaasaal, küünlavalgus ja ajastu kostüümides eriti kaunilt mõjuvad muusikud. Kava oli vähem tuntud 16. ja 17. sajandi heliloojalt: Diego Ortiz, Tarquinio Merula, Giulio Caccini, Giovanni Antonio Leoni, Lucas de Ribayaz ja Marco Uccellini. Mängijate suurepärase üksteisetunnetus, varieeruvad kooslused, virtuosne pillivaldamine ja oskus esile manada kadunud aegade elurõõmu oli lummutav. Pisike saal oli kuulajaid puupüsti täis, ent on õige, et sari on eksklusiivne ja toimub just selleks sobivas saalis.

Mustpeade maja kuulsa ukse taga on peidus hulk kauneid saale ja piiritult põnevat muusikat.
FOTO INTERNETIST

Ka Mustpeade maja suurim saal jääb mõnikord väikeseks. Tütarlastekoor **Ellerhein** andis **Ingrid Kõrvitsa** juhatusel 3. novembril hingedepäeva kontserdi Jaani kirikus. Sellest kujunes südamlük koorikontsert Benjamin Britteni ja eesti heliloojate (Mart Saarest Mart Siimerini) taevateelauludest. 23. novembril toimus taas Jaani kirikus Põhjamaade kirikumuusikalegendi Kaj-Erik Gustafssoni 70. sünnipäevale pühendatud suurejooneline koori- ja orelifantaašiaks nimetatud kontsert “Cum jubilo”.

Orelit mängis vanameister ise, laulsid koorid **Revalia** ja **Voces Musicales**. Muusika ümbritses kuulajaid ja kõlas kiriku eri osades, kooriteoseid sidusid oreliimprovisatsioonid. Meeskoor esitas motette altari juures, Voces Musicales laulis missa rōdult, sopranisolist ja organist esitasid teose “In Paradisum” väikese orelit juures ning maestro ise mängis suurt rōduorelit.

Tallinna Kammerorkester esineb ka Estonia kontserdisaalis, olgu siis Eri Klasiga (“Kuldne klassika” Mozarti loomingu 1. detsembril) või **Dmitri Sitkovetskiga** (17. novembril). Ka minu teise muusikaelamuse kinkis kammerorkester. Põneva nimega sari “Doppio passione” ehk “Kahekordne kirk” tõi 1. novembril Mustpeade maja publiku ette õe ja venna Rosina. **Heili Rosin** on flötist ja **Heigo Rosin** löökpillivirtuos, kes mängis seekord marimbat. Dirigeeris **Risto Joost**. Kava oli põnev ja esitus vaimustav. John Adams on meie Lepo Sumera eakaaslane ning talle lähedane ka muusikalise mõtlemise poolest, kuigi pean Lepo vormitunnetust Adamsi omast etemaks. Kavalehe koostanud Virge Joamets nimetas Adamsi orkestriteost “Shaker Loops” teekonnaks läbi neljaosalise “raputajate”, “sõlmede” ja pidevalt muutuva “voolava jõe”. Mulje, mille kuulaja saab, on paljuski lihtsam, otsesem, suuremal või vähemal määral huvitav ja heakõlaline. André Jolivet’ flöödikontsert (1947) on üks eelmise sajandi ilusamaid ja mängitavamaid. Heili Rosin andis sellele elu ja ilu, kuigi teose kiiretes osades on palju formaalselt mõjuvat virtuosuse demonstratsiooni. Aga lühike kolmas osa jäi meelde keelpillide ja soolopilli lausa klassikaliselt ilusa kooskõlaga. Kontserdi teine pool oli vend Heigo päralt. Marimbat on põnev vaadata. See, kuidas interpreet sellest muusikast välja võlus, oli lummutav, et mitte öelda nõiduslik. 1935. aastal sündinud Jaapani helilooja Tsuneya Tanabe kirjutas teose “Mälestusi sisemerest” kuuekümmend aastast. Seda teost flöödile ja marimbale tahaks kuulata veel ja veel, selle iga heli hoiab kütkest oma hapruse, imeliste jooniste ja harmooniaga. Selle järel kõlanud ameerikalase Eric Ewazeni kontsert marimbale ja kammerorkestrile pakkus küll palju kõlailu ja mängumeisterlikkust, kuid jäi “ilusana” filmimuusika kategooriasse. Publik ilmselt nii ei arvanud, nõudes solisti vaimustunult taas ja taas lavale.

Novembrikuu üks tipp-sündmusi Tallinna Filharmoonia kavas oli kolm päeva kestnud löökpillimuusika festival. See sisaldas aga nii palju mõjuvat, et väärrib järgmises numbris pikemat käsitlust.

Helisev muusika

Eesti Interpreetide Liidu XI hooaeg

NELE-EVA STEINFELD

muusikaajakirjanik

Eesti Interpreetide Liidu kontsertide märksõnaks on ikka olnud kammermuusika, mis sai sel hooajal kuuldavaks mitmesugustes ansamblivormides, valdavalt Mustpeade maja valges saalis ja Estonia kontserdisaalis. Esinejaid oli klaverisolistidest oktetini ja kavas oli loomingut barokkmuusikast uudisteosteni.

Kavade ootuspärase tuumiku moodustasid väärikad maailmaklassikud, ent eesti interpret väljendab tihti oma mõtteid ka just kaasmaalaste muusika kaudu. Tõnu Kõrvitsat mängiti kolmel kontserdil, kahel öhtul esitati tänavuste juubilaride Ester Mägi (90) ja tema õpetaja Mart Saare (130) teoseid, mängiti Heino Elleri (125), Peeter Vähi ja Galina Grigorjeva loomingut ning Veljo Tormise ja Rein Rannapi uudisteoseid. Samade kavadega esineti Tartus, Valgas, Türil, Põlvas, Pärnus, Viljandis ja Peterburi Jaani kirikus.

Esinesid valdavalt meie parimad, kogenumad ja viljakaimas loomingulises eas interpreedid, nende hulgas rahvusvahelise haardega eesti tippmuusikud Ivvari Ilja, Arvo Leibur ja Mati Turi. Interpreetide valik oli ealises mõttes lai, näiteks esinesid hooaja esimeses pooles 70. sünnipäevi tähistanud Vardo Rumessen ja Mati Palm. Noorte muusikute esindatus oli hooaja esimesel poolel tagasihoidlikum.

Alustasin EILi hooaja kuulamist **Lembit Orgse** kontserdiga **“Ideed ja kõlad”** (6. oktoobril Põltsamaa muusikakoolis), mis oli inspireeritud Bachi pedagoogilisest kogumikust “Inventsioonid ja sinfoniad”. Lugusid esitati vaheldumisi lisaks modernsele klaverile ka klavikordil ja klavessiinil, vahepaladeks Orgse asjatundlikud kommentaarid. Kõlalised rännakud klavikordi

Arvo Leibur ja Ivvari Ilja mängisid Brahmsi ja prantsuse muusikat.

intiimse heli juurest klavessiini sära ja modernklaveri mitmekesiste tämbri- ja artikulaatsioonivõimaluste juurde olid väga põnevad ning kontsert hariv ja kõnekas.

Järgnevalt kuulsin EILi hooajast kahte klaveriõhtut. **Vardo Rumessen** mängis 13. septembril ulatusliku kava rõhuga romantilisel repertuaaril: Brahmsi ballaadid *op. 10*, Chopini ballaadid nr 3 ja 4, Francki “Prelüüd, koraal ja fuuga” ja lisaks Mart Saare miniatuure. Kavas oli kõlaliselil ilusaid episoode, kuid muusika liikumine jäi tihti staatiliseks, mistõttu kippus lagunema teoste vorm. **Kai Rataspepa** kontserdilt 11. oktoobril jäid eriti meelde Tõnu Kõrvitsa variatsioonid “Ma tänan sind”, Haydni “Andante variatsioonidega” f-moll, sooloõhtu raskuspunktiks oli Schumanni Fantasia C-duur. Rataspepa muusitseerimine on peen ja tundlik, detailides läbimõeldud ja vajadusel suure romantilise kõlahaardega. Aga kurb, kui pool ideedest jääb vaid aimatavaks, sest saali väsinud ja kehvast seisukorras klaver lihtsalt ei võimalda faktuu-

ride eristumist, tämbri ühansse ja kõlalilist kandvust. Rataspepa kontserti oleks soovinud kuulata Estonia kontserdisaalis.

Eesti tuntud **barokkansambel Cantores Vagantes** (**Taavi-Mats Utt** – barokk-obo, plokkflööt, **Reet Sukk** – plokkflööt, **Egmont Välja** – tšello, **Reinut Tepp** – klavessiin) andis 25. oktoobril Mustpeade majas kontserdi 17. sajandi inglise muusikast. Tämbripaleti ja meeleolu poolest moodustas kontsert täiesti eraldi kõlasfääri ülejäänud sarjast. Lavapaigutus oli akustiliselt ja visuaalselt leidlik, ansambel oli rõduserva ees ja publik kaares muusikute ümber, mis lõi sooja õhkkonna ja hea kontakti kuulajatega. Kava oli terviklik ja süvenemisega mängitud.

Sel hooajal jätkus ka **“Eliitkontsertide”** sari Estonia kontserdisaalis. Pealkiri “Eliitkontserdid” viitab sõnamänguliselt interpreetide liidu nimele, ja siit teinegi paralleel, sest üks kammermuusika ole muutunud tänapäeval suhteliselt elitaarseks kunstivormiks. Üks sarja esinejaid oli uus

Üks erilisemaid ja võimsamaid kuulnud "Eliitkontsertidest" oli Mati Turi ja Martti Raide esinemine.

FOTOD EESTI INTERPREETIDE LIIT

duo **Indrek Leivategija – Lauri Väinmaa** 20. novembril, kes jäid meelde hea ansambelitunnetuse, kõrge tehnilise taseme ning targa ja rafineeritud mängulaadi poolest. Kõla oli eriti võluv *piano*-episoodides, ent vahel oleks soovinud pisut julgemaid värve ja väljütlemisi.

Peep Lassmanni ja Indrek

Vau kontsert 29. novembril koosnes Ester Mägi, Tõnu Kõrvitsa ja Veljo Tormise teostest. Publikus tekitas enim elevust Tormise uudisteos "Kümme tegemist trompeti ja klaveriga", mille aluseks on Tormise kaks varasemat tsükli – "Kuus eesti jutustavat rahvalaulu nais-häälele ja klaverile" (1969) ja "Neli eesti jutustavat rahvalaulu meeshäälele ja klaverile" (1970). Regilaul "trompeti kuues" oli karakterne, jutustav ja mõjuv ning Tormise uus seade väärt täiendus eesti trompetirepertuaarile. Kui kava lõppes Tormisega, siis kontserdi avas Mägi ainus trompetsükk "Kuus pala trompetile ja klaverile". Oli huvitav jälgida Mägi ja Tormise erinevat rahvaviisikäsitusi ja sellest sündivat kõlailma. Kavast jäi veel eraldalt meelde Tõnu Kõrvitsa "Põhjalagus", milles sai kuulda kaunist ja karget, pisut looritatud sordiini all trompetikõla.

Huvitavat muusikat pakkusid **Virgo Veldi** ja tema arvukad lavakaaslased 4. detsembril. Kontserti raamistasid õrna ja mõtliku karakteriga lood: Tõnu Kõrvitsa

"Tiivad" (2012) ja Galina Grigorjeva "Palve" (2005). Keskossa mahtusid Rein Rannapi Kontsertiino altsaksofonile ja keelpillidele (esiettekanne), Felix Treiberi Sekstett (1992), Alfonse Stallaerti Kvintett (1960) ja eriti mõjuv esitus André Caplet' teostest "Legend", esitajateks Virgo Veldi,

Tuleb tõdeda, et EILi hooajakava on senini olnud mitmekülgne ja publiku huvi mõttes stabiilne: kammerkontsertide puhul ootuspärane sada-kakssada inimest kontserdi kohta.

Aleksander Hännikäinen, Toomas Vavilov, Peeter Sarapuu, Harry Traksmann, Laur Eensalu, Leho Karin ja Mati Lukk. Teos esindas tõelist prantsuse *esprit*'d ja kogu kontsert oli ilusa ülesehitusega, kulgedes nauditavalt pingestatud ja kõlavärvirohkes atmosfääris.

Harva esitatavat prantsuse muusikat sai kuulda **Arvo Leiburi, Ivari Ilja ja Tallinna Keelpillikvarteti** kontserdil 11. detsembril, kus Leiburi soojas ja tundlikus ettekandes kõlas Ysaÿe lüüriline *Andante op. posth* klaverile ja viiulile. Kava esimeses pooles män-

giti veel Brahmsi A-duur sonaati, mis jäi liiga tõtlike tempode ja üheplaaniliste kuundite tõttu kahjuks väheütlevaks. Kava teine pool oli seevastu väga põnev. Chaussoni ulatuslik ja virtuoosne Kontsert viiulile, klaverile ja keelpillikvartetile oli mängitud ülevahtlikult, kujundlikult, kõrge energaatikaga ning kaasahaaravalt. Kaunis ja nõrke "Sicilienne" läks publiku nõudmisel kordamisele.

Kõige erilisemaks ja võimsamaks kuulnud "Eliitkontsertidest" kujunes **Mati Turi ja Martti Raide** esinemine 24. novembril. Duo on andnud viimastel aegadel mitu kontserti ja viie ansambliastaga on õpitud teineteist põhjalikult tunnetama. Kontsert kestis kaks tundi ning sisseelamisel *Lied*'i maailma olid teejuhiks Schuberti laulud. Fantastiliselt kõlas "Metshaldjas", selle üli-nõudliku klaveripartiiga tuli Raide muljetavaldavalt toime. Kavas vaheldusid osavalt õrnus ja jõulisus, dünaamiline amplituud oli võimas. Mati Turi mõjuv lavaolek oli viimseini kujunditele keskendunud ning tema hääle lubab kõike soovitud vabalt väljendada. Eriti meelde jäävad olid Liszti laulud, eelkõige "Lorelei" ja "Helise tasa, mu laul". Liszti muusikas pääsesid hästi mõjule Raide muusikalised ideed, Liszt sobib talle väga. Kava teise poole täitsid Rahmaninovi romansid, kõik võrselt kõrgtasemel esitatud. Ester Mägi "Hommik Tehumardil" mõjus pärast Rahmaninovi väga karge ja intensiivsena. Kava lõpp oli pühendatud Mart Saarele.

Kahjuks ei õnnestunud külastada kõiki "Eliitkontserte". Kuulmata jäi teine vokaalkava, **Mati Palmi ja Helin Kapteni** kontsert Sviridovi, Schuberti ja Verdi loomingu, ning sarja avakontsert, kus esinesid **Oksana Sinkova, Andreas Lend ja Lea Leiten.**

Tuleb tõdeda, et EILi hooajakava on senini olnud mitmekülgne ja publiku huvi mõttes stabiilne: kammerkontsertide puhul ootuspärane sada-kakssada inimest kontserdi kohta. See arv ületab igatahes mõõdund hooaegadel Kadrioru lossis toimunud kontsertide külastatavuse. Kavadega oli vaeva nähtud ning esitajad püüdsid pakkuda muusikat, mis avaks nende tugevamaid külgi. Märgata võis soovi pakkuda kuulajale midagi uut ja siin harva mängitavaid koos hea ja tuntud klassikaga.

ERSO koos Neeme Järviiga pärast rohkem kui kolmekümneaastast vahet Peterburi filharmoonia suures saalis.

FOTO ALLAN PITS

ERSO Peterburis

24. novembril andis ERSO üle pika aja taas koos maestro Neeme Järviiga kontserdi Peterburi filharmoonia suures saalis.

Meenutame, et eelmise aasta kevadel esineti samas pärast kahekümne kahe aastast vahet, ERSOt dirigeeris siis Andres Mustonen. Nüüd oli kavas Tšaikovski “Kroonimismarss”, Artur Lemba Esimene klaverikontsert (millega helilooja lõpetas 1908. aastal Peterburi konservatooriumi ning sai peagi samas noorimaks professoriks) ning Šostakovitši Viies sümfoonia. Lemba kontserti on ERSO varemgi selles linnas esitanud. Solistina oli kaasas pianist Mihkel Poll, kelle sõnul oli Lemba fantastiline pianist, tema kontserdis on olemas siirus ja loomulikkus, see on omapärane ja võluv, selles on virtuoossust ja romantiliselt nõudlikku klaverikäsitlust.

Peterburi kontsert jättis kuulajatele väga hea mulje. Kaks vanemat härrat sõnasid kontserdi vaheajal tunnustavalt, et “orkest-

ril on professionaalne kõla. Olin sellel kontserdil kolmekümne aasta eest, kui ERSOt pidi dirigeerima Neeme Järvi, aga ta oli riigist lahkunud ja dirigent asendati. Toona arvasin, et ei kohtu Järviiga enam kunagi. Nüüd, kui Järvi on taas peadirigent, loodame, et orkester külastab Peterburi tihedamini. Mihkel Polli klaverikõla on ilus. Eesti muusikast tunneme hästi Pärdi loomingut. Lemba oli meile avastus, oli tunda, et ta on saanud hea hariduse.” Vanem daam lausus, et kuulis Neeme Järvit 1970. aastatel juhatamas Leningradi sümfooniaorkestrit. Mihkel Poll oli tema sõnul imeline, Lemba teose meloodilisus jättis talle hea mulje ja ta oli kontserdi eest tänulik. Veel kaks härrat mäletasid Neeme Järvit oma noorusajast ning tunnustasid imelist kontserti. Tšaikovski interpretatsioonile ei osanud nad midagi ette heita, Lemba ilusat kontserti kuulsid nad esmakordselt. Mihkel Pollile loodavad nad osaks saavat suurt tulevikku.

Kontserdi teises pooles tuli ettekandele Šostakovitši Viies sümfoonia, mille esiettekande toimus seitsmekümne viie aasta eest, 21. novembril 1937 tollaegses Leningradis

Jevgeni Mravinski juhatusel Leningradi Filharmoonikutega. Šostakovitši ooper “Leedi Macbeth Mtsenski maakonnast” oli ära keelatud, Neljas sümfoonia oli valmis, kuid esiettekannet ei toimunud. Viies sümfoonia oli justkui helilooja loominguline vastus teda tabanud survele. Neeme Järvi ütles kontserdi järel: “Minu õpetaja Jevgeni Mravinski mängis siin kõiki Šostakovitši sümfooniaid. Paistab, et näitasime ennast väga heast küljest. Orkester mängis suurepäraselt, aktiivselt ja väga muusikaalselt. Meil oli suur edu, tahaks väga siia tagasi tulla.” Järvi on omal ajal juhatanud Leningradi Filharmoonikuid ning teisi kohalikke orkestreid, õpingute ajal viibis ta igal õhtul saalis ja peab seda oma teiseks koduks. Peterburis on tema hinnangul väga hea publik ning maailma üks paremaid, tsaariajast pärit saal. Lemba kontsert sobis Järvi arvates kokku vene muusikaga: “Sellel ei ole eesti muusikaga midagi pistmist, see on võrreldav Glazunovi ja Rimski-Korsakovi muusikaga. Kahjuks on see väljapaistvalt ilus klaverikontsert tundmatu, sest me ei ole seda piisavalt esitanud.” Šostakovitši interpretatsiooni puhul toonitas Järvi, et sümfoonia lõpp ei ole helge: “Paljud dirigendid, isegi Leonard Bernstein, teevad sellest lõbunumbri. See oli väga traagilisel ajal kirjutatud, kui Šostakovitš oli kuulutatud rahvavaenlaseks! Kuidas ta siis sai midagi lõbusat teha! Ta tegi näo, et tal on kangesti hea meel, tundub, et kõik on mažooris ja väga helge, aga tegelikult on seal palju pinneid. Šostakovitš oskas kõik oma valud muusikasse valada.”

Viiimaks publiku seas istunud ERSO kontrabassirühma kontsertmeistri Mati Luki muljed: “Peterburi saal on võrreldes Estonia kontserdisaaliga laiem, mis laseb orkestril kõlada ühtlasemalt. Orkestrandil on aga keerulisem mängida. Torkas silma, et ERSO! ei ole väga palju suures saalis mängimise kogemust, ilmselt tuleks üksteist rohkem kuulata. On suur julgustükk minna Šostakovitšiga Peterburi, kus publik tunneb seda heliloojat kõige paremini. Orkester tuli olukorrast üsna hästi välja, vaatamata mõningasele loginale. Dünaamiline spekter nõuab sellises saalis rohkem energiat – *piano*’d olid suure saali jaoks liiga ettevaatlikud, oleksin soovinud kõlavamat *piano*’t. Aga minu suureks üllatuseks kõlas ERSO üldiselt väga hästi.”

Mirje Mändla

Klassikaraadio toimetaja

Paavo Järville Prantsuse kunstide ja kirjanduse orden

8. novembril Prantsuse Kultuuriministeeriumis toimunud pidulikul tseremoonial pälvis dirigent **Paavo Järvi** Prantsusmaa tunnustuse Commandeur de l'ordre des Arts et des Lettres. Paavo Järvi pälvis selle seoses Pariisis ja selle regioonis 2011. aasta oktoobris ja novembris aset leidnud Eesti kultuurifestivaliga "Estonie tonique", teda tunnustatakse panuse eest Prantsuse ja Eesti kultuurisuhete arendamisele. Paavo Järvi on ühtlasi Orchestre de Paris' peadirigent ja muusikaline juht alates 2010. aastast.

Festivali "Estonie tonique" järel on Prantsuse kunstide ja kirjanduse ordeni saanud ka helilooja Helena Tulve, ansambli Vox Clamantis kunstiline juht Jaan-Eik Tulve, režissöör Ilmar Raag, lavastaja Lembit Peterson, festivali Eesti-poolse koordinaator, Kultuuriministeeriumi ase-kantsler Ragnar Siil ja Eesti kultuuriesindaja Pariisis Kersti Kirs.

(ERR)

FOTO INTERNETIST

"Jazzkaar 2013" peaesinejad selgunud

Kuulutati välja rahvusvahelise festivali "Jazzkaar 2013" peaesinejad. Aprillis hullutavad jazzisõpru USA helilooja ja saksofonilegend **Charles Lloyd**, Jaapani noor ja piiritu energiaga klaverivirtuoos **Hiromi** ning paljude jazz- ja r'n'b-muusika armastajate südameid vallutanud uue põlvkonna staar **Gregory Porter** Ameerikast. "Jazzkaare" auväärset kuld sponsori tiitlit hakkab käesolevast aastast kandma **Danske Bank**. Lisainfo aadressil www.jazzkaar.ee.

Kaie Tanner taas Euroopa Kooriühingu juhatuses

16.–18. novembrini toimus Toulouse'is Lõuna-Prantsusmaal Euroopa Kooriühingu (Europa Cantat) iga-aastane peassamblee, kus osales 140 delegaati 25 riigist. Ühing valis uue 13-liikmelise juhatuse ja presidendi, kelleks sai endine asepresident Gábor Móczár Ungarist. Eesti Kooriühingu tegevjuht **Kaie Tanner** valiti juhatusse teist korda.

Kaie Tanner kuulus juhatusse eelmisel perioodil 2009–2012 ning jätkab liikmena järgnevat kolm aastat. Aastatel 2000–2009 oli Euroopa Kooriühingu juhatuses Eesti Kooriühingu endine esimees Aarne Saluveer. Kaie Tanner valiti ka Euroopa Kooriühingu muusikanõukokku, mis arutab organisatsiooni sisulisi küsimusi.

Samuti on ta Euroopa Kooriühingu esindaja Euroopa Muusikanõukogu juhatuses. Seekordsel peassambleel osales esimest korda ka Veronika Portsmuth, Eesti Kooriühingu juhatuse esimees eelmise aasta aprillist.

Peassambleel tutvustati järgmiste aastate ürituste kava, 2015. aasta suvel aset leidva XIX festivali Europa Cantat toimumispaika Pécsi (Ungari) ja kuulutati välja 2014. aasta festivali Europa Cantat juuniori toimumiskoht Bergen (Norra). Eelmist Europa Cantat juuniori korraldas Eesti Kooriühing ja see toimus 2011. aastal Pärnus.

Euroopa Kooriühing Europa Cantat on suurim kooriorganisatsioon Euroopas, kuhu kuulub 50 organisatsiooni 27 Euroopa riigist, lisaks koorid, üksikliikmed ja partnerid. Eesti Kooriühing on selle liige aastast 1990.

(Kooriühing)

Tarvastu
violafestivalil
osalejad.
FOTO ERAKOGUST

Tarvastu Violafestival

Igal sügisel, ühel reedese päeval novembrikuus, toimub **Tarvastu üleriigiline violafestival**. 2012. aastal tähistati juba oma viiendat tegevusaastat. Mõtte algataja, keelpilliõpetaja **Lii Tamme** eestvedamisel ja tollase Tarvastu Muusika- ja Kunstikooli direktori **Mai Talu** toel käivitus 2008. aastal ainulaadne festival. Ürituse korraldamisse kaasati ka **Andres Leivategija** Tartust Elleri koolist.

Viola mängimine ei ole muusikakoolide õpilaste hulgas eriti populaarne. Üheks põhjuseks on kindlasti väiksemate pillide puudumine ja ka õpetajate nappus. Violamängijad on aga erinevates orkestrites ning ansambrites väga vajalikud. Aasta-aastalt on festivalil osalevate koolide arv suurenenud ning geograafiline areaal laienenud. 2011. aasta festivalil tutvustasid **Kristiina Pähno** ja **Kaido Välja** Tallinna Muusikakeskkoolist väikseid viololasid ja esmakordselt astusid üles väikesed violamängijad eale sobivate pillidega. Tänavusele festivalile tuli mängijaid Põlvast, Põltsamaalt, Keilast, Tartu I ja Elleri-

nimelisest muusikakoolist, Tallinna Muusikakeskkoolist ning Otsa-nimelisest muusikakoolist. Festivali avakontserdi andsid Tarvastu õpilased ja õhtu lõpetasid Otsa kooli õpilased ja õpetajad seadetega Schuberti tsüklist "Talvine teekond". Muusikaakadeemia esinduses mängis **Mall Eltermaa**. Kui viis aastat tagasi alustas ta Lii Tamme õpilasena, siis sedapuhku tuli ta koos oma praeguse õpetaja **Tõnu Reimanniga**. Seekordsel kokkusaamisel oli lisaks tavapärasele kontsertidele ka kaks sõnalist ettekannet. **Annala Läänelaid** andis ülevaate Elleri kooli violaoõpetajatest ja -mängijatest ning **Kerstin Tomson** esines samasuguse ettekandega Otsa kooli lõpetajatest. Violafestivali kaugem eesmärk on innustada väikesi muusikuid jätkama õpinguid Tallinna või Tartu keskastme muusikakoolides. Kooskämismisest on saanud hea suhtlemisvõimalus ka violaoõpetajatele, julgustamaks nende püüdeid ja andmaks entusiasmi edasiseks.

Annala Läänelaid, Kerstin Tomson

Malle Vihul, Tiina-Mai Arund, Heino Vildo, Tiit Paulus, Marje Lohuaru (EMTA professor, Kultuurkapitali esindaja) ning Reet Mets pedagoogistipendiumide üleandmisel.

FOTO HEITI KRUSMAA

Kultuurkapitali esimesed pedagoogistipendiumid

Kultuurkapitali helikunsti sihtkapital asutas pedagoogistipendiumi, mille eesmärk on tunnustada häid õpetajaid.

Eestis on praegu 82 muusikakooli, mille tähtsus nii professionaalse muusikaõpetuse kui ka kohaliku kultuurielu edendamisel on hindamatu. Ilma sellise laialda-

se muusikahariduse baasita ei oleks meil rahvusvaheliselt tunnustatud tippmuusikuid. 7. detsembril anti Estonia kontserdisaalis pidulikult üle esimesed toetused. Stipendiaadid olid viiuliõpetaja **Tiina-Mai Arund** (Põlva MK), tselloõpetaja **Reet Mets** (Elleri MK), rütmimuusikaõpetaja **Tiit Paulus** (Kuressaare MK), kandleõpetaja **Malle Vihul** (Tallinna MK) ja flöödiõpetaja **Heino Vildo** (Võru MK).

Kontserdisari "Heli ja keel"

MTÜ Muusikasõprade Selts alustas muusikalis-kirjandusliku sarjaga "Heli ja keel". Sarja teemaks on Eesti kultuuriruumis erilised perekonnad, kus isad ja pojad või isad ja tütreid on tuntud kirjanikud ning heliloojad.

Kontserte alustati novembris **Doris** ja **Hillar Kareva** loominguga, jaanuaris esitatakse **Maarja Kangro** luulet

ja **Raimo Kangro** muusikat, märtsis kõlab **Peeter** ja **Andrei Volkonski** looming ning sari lõpeb mais **Märt-Matis Lille** ja **Jaani Kaplinski** teostega. Muusikat esitavad silmapaistvad Eesti interpreedid, tekste loevad autorid ise. Sarja eesmärk on ergutada erinevate kultuurivaldkondade vahelist koostööd ja sünergiat, hõlmata laiemat publikut ning pakkuda veidi teistmoodi kontserdielamusi.

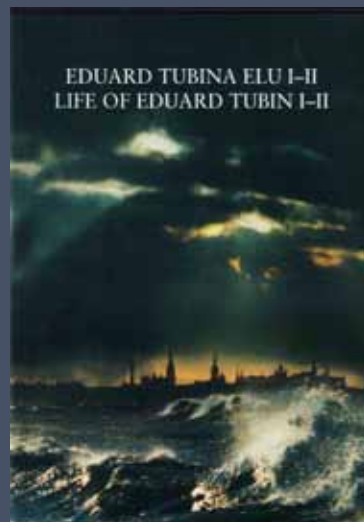
Rohkem infot MTÜ Muusikasõprade Seltsi kodulehel www.kammermuusika.ee. (EHL)

Uno Järvela stipendiumifondi esimesed toetused

2012. aastal asutatud Uno Järvela stipendiumifond andis 25. novembril välja esimesed stipendiumid. Fond jagab toetusi lastekooride dirigentidele ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia koolimuusika eriala üliõpilastele.

Lastekoori dirigendi stipendiumi sai kauaaegne koorijuht ja pedagoog **Anneli Mäeots**. Koolimuusika üliõpilase stipendiumi pälvis EMTA koolimuusika magistriõppe viimase aasta tudeng **Mariliis Kreintaal**.

(Kooriühing)

Ilmunud Tubina väljaanded

2. detsembril tähistati rahvusvahelise Eduard Tubina Ühingu eestvõttel Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kammerisaalis Eduard Tubina 30. surma-aastapäeva. Valminud olid uued köited Tubina "Kogutud teostest": VII osa "Orkestrisüüdid" ja I osa, sümfoonia nr 1 ja 2. Väljaandmistööst kõnelesid toimetajad **Kerri Kotta** ja **Toomas Trass**. Nüüdseks on Tubina "Kogutud teoseid" ilmunud juba üheksa köidet. Lisaks tuli esitlusele **Sigrid Kuulmanni** ja **Marko Martini** uus CD Tubina viiuliteostega ning DVD "Tubina elu" I ja II. DVD põhineb suuremas osas 1990. aastal Eesti Televisioonile tehtud saatest. DVD autor on **Vardo Rumessen**, toimetaja **Eeva Potter**.

Klaverikonkurss “Eesti kõla”

30. novembrist 2. detsembrini 2012. aastal toimus Tallinna Muusikakeskkoolis Eesti noorte pianistide konkurss “Eesti kõla”.

Osalejad olid vanuses 11–17. Konkursist võttis osa 58 muusikut, kolmandik neist oli Tallinna Muusikakeskkoolist. Esindatud oli veel 13 muusikakooli – Narva, Sillamäe, Tartu Elleri-nimeline, Tartu I, Nõmme, Lasnamäe, Saku, Jõhvi, Keila ja Vanalinna Hariduskolleegeumi muusikakool, Iisaku, Kehtna ja Jõelähtme kunstide kool. Konkurssi hindas rahvusvaheline žürii koosseisus professor **Jurgis Karnavičius** (Leedu), **Mart Ernesaks** (Soome, Eesti) ja **Eva Teppo** (Eesti).

Konkurss oli pühendatud saja aasta möödumisele Rudolf Tobiase lastepalade ilmumisest, Mart Saare 130. ja Heino Elleri 125. sünniaastapäevale. Sellest lähtuvalt oli kohustuslikus kavas Elleri, Tobiase ja Saare loomingut. Konkurssi kuulanud TMKK õpetaja **Kersti Sumera** hinnangul õnnestus noortel pianistidel kodumaise muusika interpreteerimisel kõige paremini mõista ja esitada Tobiase loomingut. Konkursi ühe eestvedaja **Martti Raide** sõnul tulid noored klaverimängijad eesti muusika interpreteerimisega hästi toime ja oli rõõmustav, et õpilased ei suhtunud sellesse ükskõikselt. Raide sõnul on kõik laureaadid isikupärased mängijad ja neid on asjatundlikult juhendatud. Tallinna ja Tartu kõrval paistsid usina osalusega silma Narva ja Sillamäe, korraldajad soovivad, et järgmisel korral oleks esindatud veelgi rohkem eri linnu. Seejuures soovib Raide osaleda ka väiksematel koolidel, kartmata, et auhind jääb tulemata, sest esinemisega pea samaväärne on teiste kuulamine – see innustab õpilasi ning annab pedagoogidele värsked mõtteid.

I VANUSERÜHM

I koht **Viola Asoskova** (Tallinna MKK, õp Jekaterina Rostovtseva)
II koht **Marten Mõru** (Elleri MK, õp Kadri Leivategija)
II koht **Margot Salumets** (Tallinna MKK, õp Reet Ruubel)
Diplom **Sofia Khvichia** (Nõmme MK, õp Vladimira Ljutova)
Diplom **Mait Peterson** (Tallinna MKK, õp Ira Floss)
Diplom **Hanna-Liisa Reiljan** (Kehtna KK, õp Hele Saarse)

II VANUSERÜHM

I koht **Hermine Aints** (Elleri MK, õp Kadri Leivategija)
II koht **Julia Uljanjonok** (Narva MK, õp Ljudmilla Homjakova)
III koht **Uljana Prosvetova** (Narva MK, õp Liina Jarovaja)
III koht **Ekaterina Trifonova** (Nõmme MK, õp Vladimira Ljutova)
Diplom **Karl Johan Nutt** (Tallinna MKK, õp Anne Sarrap)
Diplom **Loviisa Steinfeld** (Tallinna MKK, õp Martti Raide)
Diplom **Darina Tšudakova** (Sillamäe MK, õp Svetlana Rosseva)

III VANUSERÜHM

II koht **Arko Narits** (Tartu I MK, õp Tiit Noor)
III koht **Uljana Lvova** (Narva MK, õp Liina Jarovaja)
III koht **Julia Soboleva** (Narva MK, õp Galina Dotsenko)
Diplom **Karl Reimand** (Keila MK, õp Tiina Kalvet)
Diplom **Jekaterina Tšernõševa** (Sillamäe MK, õp Inna Anikina)

IV VANUSERÜHM

I koht **Maria Mikulitš** (Tallinna MKK, õp Martti Raide)
II koht **Piret Mikalai** (Tallinna MKK, õp Ira Floss)
III koht **Viktoria Anikina** (Sillamäe MK, õp Inna Anikina)
Diplom **Anna Maria Kaarma** (Tallinna MKK, õp Kersti Sumera)
Diplom **Olga Oja** (Elleri MK, õp Ruth Ernstson)

ERIPREEMIAD

Eripreemia Rudolf Tobiase teose parima esituse eest **Hermine Aints** (Elleri MK, õp Kadri Leivategija)
Eripreemia Mart Saare teose parima esituse eest **Maria Mikulitš** (Tallinna MKK, õp Martti Raide)
Eripreemia Heino Elleri teose parima esituse eest **Maria Mikulitš** (Tallinna MKK, õp Martti Raide)

Mängupidu Rakveres. Dirigeerib ürituse peakorraldaja, Rakvere muusikakooli direktor Toivo Peäske.

FOTO RAKVERE MUUSIKAKOOL

Orkestrite mängupidu Rakveres

Rakveres toimusid juba 11. korda **Jaan Paku nimelised noorte muusikute päevad**, mis kannavad edasi legendaarse Rakvere muusikaõpetaja **Jaan Paku** vaimsust.

Seekordne muusikapidu oli pühendatud orkestritele. 24. ja 25. novembril mängisid Rakvere gümnaasiumi saalis Tallinna MKK ja Pärnu MK keelpilliorkester, Harjumaa keelpilliorkester ja ettevalmistusorkester, Põlva MK keelpilliorkester, Tartu I MK orkester ning koondorkestrid Fresco ja Esperto. Dirigendipuldus olid **Kaido Otsing**, **Mati Uffert**, **Toivo Peäske** ja **Hando Põldmäe**. Kohal oli ligi 150 mängijat, kes korraldajate sõnul “pidid kõik saali ära mahtuma ja natuke ka publikule ruumi jätma”. Aasta pärast on Rakverre jälle oodata kammermuusikuid.

Loominguline Lasnamäe

Lasnamäel toimus 17. novembril juba 11. muusikakoolide oma-loomingu päev.

Just “päev” on õige sõna selle võistluse kirjeldamiseks, sest muusikat jätkus hommikust õhtuni. Osalejad said foto järgi improviseerida või kujundada heli videoklipile, kuid eriti emotsionaalne oli see osa, mis koosnes noorte heliloomingust. Entusiastlikke osavõtjaid hindasid **Kristo Matson, Riine Pajusaar, Malle Maltis ja Matis Leima**. Olen korduvalt sellel konkursil osalenud, ühel korral ka žüriiliikmena, seega olen kursis noorema vanuserühma ehk umbes 8–11-aastaste heliloojate võimetega. Sel aastal olid nad aga uskumatud. Näiteks 10-aastane **Nikita Fatejev** Tallinna muusikakoolist, kes kirjutas oma esimese teose möödunud kevadel, tuli konkursile ekspressiivse “Tantsuga”. Küllaltki pikk valsilik teos oli emotsionaalne, vähest muusikalist materjali oli oskuslikult arendatud. Kuid Fatejev ei olnud noorema rühma särav täht, vaid osake ühtlaselt kõrge tasemest. Seda tõestab asjaolu, et igal žüriiliikmel oli erinev võidusoosik. Teiste seas paistsid silma kaks lasnamäelast: klaveripaljas “Öudusfilm” väga huvitavaid harmooniaid kasutanud **Ivan Telkov** ja parimaks nimetatud **Marii Ellen Vainu** ja tema

emotsionaalne “Printsessi teema filmist “Kurb printsess””. Need nimed tasub meelde jätta, ehk kujundavad just nemad Eesti muusika järgmist poolt sajandit. Teine päevanael oli vanema vanuserühma laululooming. Eelkõige peitus nende väärtus tekstis, millest järeldus, et üldiselt on 12–18-aastaste elu rõõmus ja ellusuhtumine positiivne. Näiteks **Adena Antoni** oma patriootilises laulus “Kodumaale mõeldes” kirjutab: “Üks on kindel, siin on tore, kodust lahkuma miks peaks?” Kuid erandina paistis mulle kõige üllatavamalt silma 13-aastane **Agatha Dooni Murro** Võhmast ja tema “Nimeta”, mis algab sõnadega “Ma olen tühi, just nagu taevas on vahel, ma olen uneta kõik pimedad ööd. Ma olen igavik, ma ei vajagi und, ja nii olen nimeta, nagu kivike teel.” 13-aastaselt selline tekst – lihtsalt geniaalne.

Konkursi peakorraldaja, klaveriõpetaja **Tiina Vurma** kurtis sel aastal vähesel hulgal: osalevaid õppeasutusi oli vaid üheksa, nende seas üks Soomest. Kuid tähtsam on tase, mis oli sel korral selgelt kõrgem kui eelmistel aastatel. Seega, tulevikus on heliloojaid, kes kirjutavad, tulevikus on muusikat, mida kuulata.

Pärtel Toompere

Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli õpilane

Avati Eesti filmimuusika andmebaas

Tallinn Music Week, Pimedate Ööde filmifestival (PÖFF) ja Eesti filmitööstuse klaster avasid 21. novembril filmimuusika heliloojate andmebaasi www.filmmusic.ee, millest saab töövahend ning Eesti filmimuusika “viisikaart” rahvusvahelise filmitööstuse ning kirjastajate jaoks. Andmebaasiga on juba liitunud mitmed Eesti heliloojad: **Ardo Ran Varres, Helena Tulve, Malle Maltis, Liis Viira, Mirjam Tally, Sven Grünberg, Robert Jürjendal ja Ülo Krigul**. Andmebaas täieneb jooksvalt Eesti filmimuusika tegijate tutvustuste, filmograafiate ja helilõikudega. Oma ühinemissoovist saab teada anda aadressil info@filmmusic.ee.

“Pole kahtlustki, et Eesti nüüdismuusika kuulub maailma paremikkude. Isegi niivõrd, et suvel saime Koreast koostööettepaneku tutvustada nende tipp-produktentidele meie heliloojaid eesmärgiga kasutada tulevastes Lõuna-Korea filmides Eesti muusikat. Olen täiesti kindel, et meie unikaalne, põhjamaist kargust ja elektroonilist muusikat ühendav helikeel suudab edukalt konkureerida maailma tippudega, kui seda piisavalt tutvustada,” rääkis **Sten Saluveer**, PÖFFi filmitööstuse programmi juht.

(EHL)

NOOREM VANUSERÜHM

Peapreemia: **Juuli-Johanna Aaman, Lotta-Elisabeth Lehtonen, Anett Kirt, Viktoria Borissoff** (Kuusalu Kunstide Kool)

Parim instrumentaallooming: **Ivan Telkov, Marii Ellen Vainu** (Lasnamäe MK)

Parim laululooming: **Vahur Aasaküla** (Võhma MK), **Nora Viikmaa** (Viljandi MK)

Parim improvisatsioon: **Nelson Joshua Arrak** (Tallinna MK)

Parimad filmiklipi helindajad: **Raivo Kasepõld** (Võhma MK), **Juuli-Johanna Aaman, Lotta-Elisabeth Lehtonen, Anett Kirt, Viktoria Borissoff** (Kuusalu KK)

VANEM VANUSERÜHM

Peapreemia: **Grete Labunski** (Lasnamäe MK)

Parim instrumentaallooming: **Kristiina Jaanus** (Võhma MK), **Ellen Suvinen** (Porvoo MK)

Parim laululooming: **Kristiina Kahu** (Viljandi MK), **Agatha Dooni Murro** (Võhma MK)

Parim filmiklipi helindaja: **Andres Liiver** (Lasnamäe MK), **Grete Labunski** (Lasnamäe MK)

Žürii eripreemia: **Polina Volk** (Tallinna MK)

Edukas trompetikonkurss

28.–30. novembrini Lätis Jekabpilsis toimunud K. Ozoliņši nimelisel 7. rahvusvahelisel konkursil “Noor trompetist” saavutasid Eesti trompetiõpilased rohkelt auhinnalisi kohti. B-vanuserühmas sai II preemia **Ingmar Nõmmann**, C-vanuserühmas II preemia **Jaan Mesi** ja I preemia **Henri Christofer Aavik**, D-vanuserühmas I preemia **Märt Metsla**. Kõik nad õpivad Aavo Otsa trompetiklassis.

ENPO oma juubelikontserdil.
FOTO ERAKOGUST

Eesti Noorte Puhkpilliorkester 40

Elmise aasta oktoobris tähistati suurejoonelise kontserdiga Estonia kontserdisaalis **Eesti Noorte Puhkpilliorkestri** 40. juubelit. Kohal olid ka asutaja-dirigent **Ilmar Tõnisson** ja algusaastate majandusjuht **Ene Raid**. Need aastakümned on toonud orkestrile vahelduvalt edu ja auhindu, kontsertreise ja raskeid eksisteerimisprobleeme. Eesotsas ja dirigendipuldis on olnud **Ott Kask** ja **Harry Illak**, 2009. aastast töötavad peadirigendina **Aavo Ots** ning dirigentidena **Valdo Rüütelmaa**,

Neeme ja **Jaan Ots**, kontsertmeister on **Meeli Ots**. ENPO koondab praegu oma ridadesse ligi 55 noort puu-, vask- ja löökpillimängijat kõigist Eesti muusikakoolidest. ENPO rüpest on võrsunud hulk soliste, õpetajaid ja muusikajuhte. Tihedad on rahvusvahelised sidemed mitmete riikide puhkpillimängijatega ja aastaringelt jätkub tegevusi, küll kontserte, konkursse, seminare, reise, töölaagreid ja helisalvestusi.

Virve Normet

Gustav Ernesaki Fondi peastipendiumi pälviv **Aarne Saluveer** (pildil). Koorimuusika edendamise stipendiumi sai Eesti Meestelaulu Seltsi esimees **Arvi Karotam** ning õpestipendiumi noor dirigent **Ilmars Millers**.

FOTO INTERNETIST

Tartu Ago Russaku nimelise XV noorte pianistide konkursi tulemused

III KLASS

I koht **Argo Jentson** (Palupera Põhikool, õp Malle Suiste), **Hanna Liis Tamm** (Tartu I MK, õp Alla Aljanaki)

II koht **Sofia Simone Lammas** (Tartu I MK, õp Alla Aljanaki)

III koht **Getter Kiissel** (Jõgeva MK, õp Gerda Heinmaa), **Anna Malysheva** (Tartu I MK, õp Alla Aljanaki), **Miina Aleksandra Piho** (Võru MK, õp Kersti Juul)

Diplom **Angela Ikonen** (Elleri MK, õp live Joamets), **Karmen Ilves** (Tartu I MK, õp Signe Lang), **Argo Pärn** (Jõgeva MK, õp Jelena Golub), **Laura Rosenthal** (Tartu I MK, õp Maike Otsing), **Annamaria Kupper** (Tartu I MK, õp Alla Aljanaki), **Pauliine Vähi** (Tartu I MK, õp Tiiu Noor)

IV KLASS

I koht **Mari-Liina Ruusmaa** (Tartu I MK, õp Marina Ruusmaa)

II koht **Georg Lang** (Tartu I MK, õp Sille Preiman), **Liis Reimand** (Ülenurme MK, õp Aime Vestmann)

III koht **Sebastian Juht** (Ülenurme MK, õp Kaja Tavita), **Brett Pruunsild** (Tartu I MK, õp Tiiu Noor)

Diplom **Silvia-Hiie Aabloo** (Tartu I MK, õp Tiiu Noor)

V KLASS

I koht **Oskar Daniel Telgmaa** (Tartu I MK, õp Eve Tamra)

II koht **Hanna-Riia Allas** (Tartu I MK, õp Tiiu Noor), **Lemmo Suumann** (Elleri MK, õp live Joamets)

III koht **Iris Hertog** (Võru MK, õp Nadežda Sergejeva), **Tuule Tars** (Tartu II MK, õp Alli Selliov)

Diplom **Õnneli Mumm** (Tartu I MK, õp Tiiu Noor), **Elisabeth Uudevald** (Elleri MK, õp live Joamets)

VI KLASS

I koht **Arko Narits** (Tartu I MK, õp Tiiu Noor)

II koht **Kirke Joamets** (Elleri MK, õp live Joamets)

III koht **Lisette Tiganik** (Tartu I MK, õp Tiiu Noor)

Diplom **Maria Lebedeva** (Tartu I MK, õp Marina Ruusmaa)

VII KLASS

I koht **Gerda Haritonov** (Jõgeva MK, õp Jelena Golub)

Diplom **Karl Aleksander Sirp** (Elleri MK, õp live Joamets)

Mari Tampere-Bezrodny.

ERP

Viuldaja Mari Tampere-Bezrodny ja plaadifirma ERP on teinud muusikasõpradele tõelise jõulu- ja uusaastakingituse. Kolmel CDI võib kuulda arhiivisalvestisi Tampere mitmekesisest repertuaarist aastaist 1974-1985. Esimesel CDI kõlavad viiulikontserdid (Szymanowski 1. viiulikontsert, kolmeteistaastase Mendelssohni vähetuntud kontsert d-moll, Lydia Austeri “Lüüriline concertino”, kõik ERSOga, dirigentideks Igor Bezrodny, Jüri Alperden ja Roman Matsov). Teisel plaadil on tegemist klassikalise viiuliohtuga, mille üks kalliskivisid on pianist Bruno Lukk (Mozarti sonaat F-duur KV 376, Prokofjevi “Viis meloodiat”, Francki sonaat A-duur) ning kolmandal plaadil on 20. sajandi viiulimuusikat alates Szymanowskist ja Stravinskist kuni Lepo Sumerani.

Niisugust huvitavat repertuaari ei kohta iga päev. Szymanowski viiulikontserdis loovad solist ja orkester Igor Bezrodny juhatusel sumeda, väreleva atmosfääri, millesse põimub ka hilisromantilist virtuoossust. Teine plaat on aga omaette tervik, kus heliloojaid seob muusika filigraansus, mis kandub kuulajani tundliku, peenekoelise fraseerimisega tõlgenduse kaudu. Ent siin on ka jõudu ja mastaapsust, mis eriti haarab Francki sonaadi kontrastides. Eripärased muusikalised portreed joonistatakse 20. sajandi viiulimuusika autoritest (lisaks eespool nimetatule ka Šostakovitš ja Konowalski). Pianistidest teevad kaasa ka Riina Gerretz ja Ivo Sillamaa ning kuulda saab löökpillikvintetti (Rein Roos, Terje Terasmaa, Rein Tiido, Rein Saue, Andrus Vaht).

Mari Tampere on nõtke ja värvi-rikka toonikäsitlusega viuldaja, kelle mängus ühinevad 19. ja 20. sajan-

di romantilise kooli parimad traditsioonid ja tark, intellektuaalne lähenemine. Väga hea, läbitunnetatud viiulimäng, mis põhineb suurepärasele koolil. Firma ERP plaadid on hea kõlakvaliteediga, tehniliselt korrektsed ning kaasvihik kaunilt kujundatud.

KRISTEL PAPP
muusikateadlane

Scarlatti Piano Sonatas. Irina Zahharenkova.

Classical Records

Plaadil kõlab helivärviline kaleidoskoop, kuusteist sonaati, mis on järjestatud hoolega, pakuvad vaheldust ning avavad esitaja positiivseid külgi: tema erilist vormitaju, eksimatut vaistu meeleolumuutuste kujundamisel, kõlatundlikkust ning loomulikult laitmatut tehnikat, mille puudumisel oleks Scarlatti sonaaside interpreteerimine mõeldamatu. Tundub uskumatu, et helikonserv suudab jäädvustada nii laia paletti loomeisiksuse tundevarjundeid, lisaks veel barokset espriidi, leidlikkust, hoogu. See plaat on tõeline spontaanse interpretatsiooni ime.

Põhiliselt Hispaania ja Portugali kroonitud peade õukondades tegutsenud Domenico Scarlatti oli juba viiekümne kolme aastane, kui ilmus tema esikkogu “Essercizi per Gravicembalo”. Helilooja ainsa eluajal trükitud kogumiku sonaadid on loodud binaarses lihtvormis, kus sonaadi teine pool põhineb alguse teemaatilal, luues sümmeetria ja tasakaalu. Nimetatud skeemi hakkab Scarlatti hiljem “lõhkuma”, tulemuks uudsed vormi- ja harmoonialahendused ning vabam ülesehitus.

Plaadil on nii üht kui ka teist tüüpi sonaate. Erilisust lisavad interpreedi kommentaarid, mis loovad

võrratuid kujundeid, visioone, lugusid. Zahharenkova kangastused on äärmiselt sugestiivsed. Kuulates sonaati K 213 d-moll (see tundub olevat üks Scarlatti lemmikhelistikke), läksid mu mõtted sügismeeleolule, lehtedele ja tuulekeeristele, kaduvikule. Loen Irina kommentaari sonaadile – täpselt seesama sisu. Meeldivale kokkumisele järgnes arutlus, kas põhjamine karge värvi-kirev idüll võiks ka Portugali pinnal samasuguse emotsiooni esile kutsuda. Paraku ei paku lõunamaa sügis erilist silmailu, kõik on kõrbenud ja elutu.

Scarlatti sonaaside kõlapalett on lai: jahisarved, purskkaevu vulin, jota, booloro, kastanjetid, äkilised kitarriakordid, mustlaslamento ja fado, trummilöögid, külapillimeeste musitseerimine. Sonaatide põhivõtteks on fraasikordused (otsekui sammaste ja arkaadide rida barokses arhitektuuris) ning järsud meeleolumuutused, mis vahelduvad otsekui hoogsad tantsužestid. Samas kuulsin ka tuttavlikumat faktuuri – avasonaat K 422 viis mõtted Mozartile, sonaatides K 85 ja K 438 uskusin kuulvat Händeli helikeelt, aga põhiliselt jäid kuulmeisse chopinilikud heligirlandid. Tänapäeval on üha rohkem hakatud avastama Scarlatti lüürilist külge. Ju on tema stiili taandamine motoorikale end ammandanud. Ka selle tendentsiga haakub Zahharenkova interpretatsioon priimalt (jõulupastoraalis K 235 ja melanhoelses, plaadi pikimas sonaadis K 217). Pianisti lähenemine pakub oma filigraanses lihvitus pigem habrast struktuuri ja pitoreskseid maalingsid kui ehedat, hoogsat portugali ja hispaania rahvamuusikat. Ometi kuuleb plaadil ka ekstravagantsust – sonaatide K 12 ja K 49 virtuoossed passaažid oleksid otsekui paisu tagant tagasi vabadusse pääsenud.

MARJU RIISIKAMP
klavessinist

Teine ruum. Tõnis Mägi ja Kärt Johanson.

Tõnis Mägi ja Kärt Johanson

Mõtelda on mõnus. Isegi siis, kui mõte uperpallitades uitama läheb, on vahel hea lubada endal neid lapselikke vigureid ja kohmakaid ko-

mistusi kaasa teha. Tõnis Mägi ja Kärt Johanson lubavad ja julgevad. Nende “Teine ruum” on kui paral-leeluniversum, kus metsa saab võt-mega lukku keerata, õrnahingelised elevandid võivad oma ülekaalulist keha veepeeglist nähes masenduse langeda, ning kus laulus “Hull naine” seisavad kahel pool minategelast naiseniimedega inglid: kahvatu, pahatahtlik Iroonia ning vägev ja armastav Skisofreenia. Mainitud lugu on üks mu lemmikuid sellel plaadil, kasvõi siin sisalduva elamise juhise pärast: “Sa saad õnnelikuks, kui vaid usud ja haagid oma käru tähe külge.”

Plaadi võti on avalugu “Metsas”. Mitte ainult sellepärast, et siin on juttu võtmega luku keeramisest. Esimese looga tiksus kuulaja erilise aegrumi, kus eksisteerib terve album. Teine lugu “Kohvik” rikub aga saavutatud häälest(at)use ära, loodud meeleolu kaob liiga äkki. Mitte et lool endal midagi viga oleks, vaid ta on justkui vales kohas. Algul üsna sündmustevaene bluus kasvab alles lõpu poole plaadi üldmeeleoluga kokku. Samas moodustavad “Kohvik”, kus rüübatakse klaasist põhjatust, ning järgnev “Tuul ja roos” sobiva nukrate lugude paari. Mõnusam meeleolu tuleb tagasi laulus “Kollane”. Tiksumine samuti – loos “Sim sala bim”, mis on pärit Tõnis Mäe mahukamast teosest “Tarkus” ja ilmunud samanimelisel helikandjal. Uusversioon on mu meelest õnnestunud.

Mõni detail selle üldjoontes mõnusa albumi juures siiski häirib ka. Näiteks laulus “Jah, ma nägin lumevalgust” kipub Kärt Johansonil kohati justkui õhk otsa saama. Ehk oli laulu tempo salvestamisel pisut liiga aeglane? Positiivselt kõlgest meeldib mulle endiselt Johansonis otsene ja ehe vokaalikeskus, mis on vaba popmuusikale sageli oma-

sest maneeritsemisest. Paul-Eerik Rummo luuletust “Lumevalgus” on Tõnis Mägi viisistanud juba teist korda, varasem, popilikum versioon on ilmunud plaadil “Hüüdja hääl”. Uuem laul on minu meelest teksti vaikse ime-elamusega rohkem kooskõlas.

Tõnis Mäe ja Kärt Johansonid omamoodi perekonnaalbumil teevad kaasa ka nende lapsed Liidia ja Mirt. Liidia juba üsna oskuslikku häälekasutust on kuulda laulus “Kui maailm jääb seisma” poola kirjaniku Zbigniew Herberti sõnadele, kelle sulest on pärit enamik albumi laulutekste. Seetõttu moodustab plaadi sõnaline pool tervikliku maailma. Juba enne millenniumivahetust surunud poeet on osanud väljendada ka praegu aktuaalseid maailmalõpumeelolusi: “Seda juhtub väga harva. Maa telg jääb krigiseses seisma. [...] Isegi ratsud aasal tarduvad nagu lõpetamata malepartii.” Maailmalõpupaanika mastaabid paneb paika Herberti tsiinat plaadikaanel: “Oh, närused ööd, mil palvetame möödalendavast koiliblikast komedi poole.” Kui sa, hea lugeja, neid ridu loed, on maailma lõpp vähemasti esialgu ära jäänud. On paras aeg nautida “Teist ruumi”, mis on omamoodi loomingulisuse õpetus tagasi jõudnutele. Tagasi alguse, uuel tasandil.

MARJE INGEL
kuulamishuviline

Liisi Koikson ja Vaikne Esmaspäev.

Tonoscope Records

Kenast ümbisest tuleb välja samavõrd kena plaat, kus kõrva paitavad nii muusika, sõnad, arranžeringud, helirežii (Siim Mäesalu), muusikute mäng kui ka eelkõige mõistagi Liisi Koiksoni kaunis hääl. Plaadi “peasüüdlane” on helilooja Ardo Ran Varres, kes sai tõuke kirjutada albumitäs eestikeelseid laule Berliinis

elades. Kõik tekstid on Anzori Barkalaja sulest ja nende lüürilised pooltoonid sobivad Koiksoni hääle varjunditega suurepäraselt. Paiguti hakkab plaat küll mõjuma veidi monokroomsena, kuid ühe ja sama tandemid loodud kümne laulu jada puhul pole see ka ime. Vastupidi, selline sidusus on arvatavasti olnud eesmärk. Nimetagem siis tulemust terviklikuks, ja see juba kõlab (ja peabki kõlama) kiitusena.

Plaadi muusikat võib iseloomustada kui jazzilike vahenditega teostatud küpset, mahedat poppi. Muusikud ongi meie noored jazzitupud (Ahto Abner trummidel, Mihkel Mälgand kontrabassil ja Joel-Rasmus Rimmel klaveril), kaasa teevad keelpillimängijad ning taustalauljad Marvi Vallaste ja Anna Põldvee. Nii poogenpillid kui ka helisevad taustahääled annavad kõlalummal palju juurde. Minule meeldivad enim laulud “Arbumine”, “Virmalised jaaniöö”, “Kevade ärkab” ja eriti “Kas tead”. Vähem paeluvad paar lugu, kus domineerib teatud muusikalizänrile omane “suurem kui elu”-pateetika (enim krubid ja kuhjab teatraalsust laul “Lõikusaeg”).

JOOSEP SANG

Külm. Johansonid.

Elwood

Johansonide viimane album “Päevakera” ilmus juba tosin aastat eest. Sellele järgnenud aastate jooksul vormunud viisid ja pakitsenud tekstid said viimaks oktoobri keskel Esnas Õnneliku Suve Majas peetud salvestussessioonil endast laia ilma välja lastud ning talletatud. Tulemus on ütle mata rabav.

Eks ajal ole oma sõna öelda, aga see on ilmselt üks läbi aegade parimaid Eesti albumeid. Kui üheksakümnendate Johansonid võisid paljude arvates platseeruda kuhugi psühhotroopse happefolgi ning rei-

baste, kuid pentsikute malevalaulude vahele ja nullindate Johansonid ajasid rohkem igaüks oma rida, siis “Külm” on nii sugestiivne tervikalbum, et see ei jäta mõjutamata ka neid, kes pole varem Johansonide kolmest vennast ja ühest õest mõistnud midagi arvata. Õde Kärt ning vennad Mart, Jaak ja Ants avastavad siin nii ennast kui ka maailma ja jõuavad järeldusele, et midagi jääb ikkagi mõistatuseks ning nii ongi õige. Vend Ants on plaadile saatets öelnud, et sõna on pööraselt tähtis ning lauldud sõna veel kolmekordselt.

Mis teeb siis selle plaadi eriliseks? Esiteks on “Külm” erakordselt soe ja isiklik. Siin pole kröömikestki võltsdramaatikast või pseudopaatost. Lääkivates naturaalpillides ja mitmehäälse vokaalis pole eraldi võttes midagi enneolematut, kuid Johansonidel on õnnestunud viia tavaline täiesti ebatavalisele tasemele ning selles peitubki albumi unikaalsus. Nad laulavad enamasti kinnisilmi ja võib üksnes aimata, millise maailma pildid voolavad nende suletud laugude taga. Siin embavad üksteist puhtasse sound’i mähitud maine süütu kargus ning akordide vahele peitu pugunud kosmiline paganlus. “Külm” on nagu publikut hinge kinni pidama sundiv mustkunstnik, kes kõnnib lava kohal õhus. Johansonidel on kõrva suurepärasele meloodiatele ja tundlikele tekstidele, kuid kunagi varem pole nad plaadil jõudnud sellise hapra ning samas jõulise sarmini.

MARGUS HAAV
kuultuuriajakirjanik

Moon Ghost. Kali Briis.

Eesti Pops

Kali Briis ehk Paidest pärit Alan Ononen on kodumaise sõltumatu intellektuaalse sündipopi üks paremini hoitud saladusi. Tema kontol on sületäs enamasti elektroonilisel

teel levivaid EPSid ning paari aasta eest ilmunud esimene kauamängiv “Homewrecker”, mis lisas meie tihedalt täis piktud muusikamaastikule mõned suurepärased sümmetriilised vormid. Oma teist kauamängivert proovis Kali Briis esmalt välja anda Hooandja abiga vinüüli pressitud kujul, kuid paraku ei saanud sellest ettevõtmisest asja ning praegu on “Moon Ghost” vabalt alalaeatav. Võib liialdamata öelda, et tegemist on läinud aasta ühe tähelepanuväärsema kodumaise albumiga ja seda mitte ainult elektroonilise muusika vallas. Muidugi ei pääse mööda paralleelidest Guy-Manuel de Homem-Christo ja Thomas Bangalteri ehk Daft Punki sãmplinguteküllase plinkiva *robotechno*’ga, kuid Kali Briis suhtub pop-electrosoul’i endiselt innovaatiliselt ja kompleksivabalt ning tungib ka alale, kus tegutsevad müstilise ja eksperimenteeriva muusika tagasihoidlikud geeniused Holy Other ja How To Dress Well.

Aeg on edasi läinud, piirid ähmastunud ja stiilid sulandunud. Kali Briis ei otsi enam kuu tagumist külge. Pealegi on selgunud, et see on põhimõtteliselt samasugune kui esimene. Pigem tegeleb ta hoopis millegi märksa ebamaisemaga. Ohtralt nauditavaid keerdkäike sisaldava, mitmekihilise tekstuuriga “Moon Ghosti” võti on Prince’i moodi ülbelt enesekindel neo-r’n’b hümn “We the Music (Even It)”. See sisaldab optimistlikke illusioone ja helget inspiratsiooni, omamoodi küünilist lootust ja samas liigutavat usku. Samadel sagedustel sõuab ka unenäoliselt liigutav “Supernatural”. Elektroonika juhtme puntrasse ja sãmplingute ämblikuvõrku ei maksa muidugi liialt takerduda. Briis on multiinstrumentalist, kes mängib ise sisse kõik instrumendid ja püüab enda kinnitusele võimalikult vähe arvutiprogramme kasutada. “Moon Ghost” on puhas ühemeheplaat ning mõned palad oleksid ilmselgelt vajanud natuke kindlamat ja era-poleletumat produtsendikätt. Kuid sellele vaatamata on album üldiselt harmooniline tervik.

Kali Briisi paljude positiivsete omaduste hulgas on kindlasti ka tema haruldase tämbriga karge vokaal, mis on otseku pehme, kuid kindel lõim, mis hoiab koos veidi kummituslikku elektripillerkaari.

MARGUS HAAV

KummaLiine kleit. Ivi Rausi Group.

MTÜ KummaLiine

Ivi Rausi äsjailmunud plaat on heas mõttes kummaline, eriline ja paneb kuulama. Kõik laulud on kui filmist või muinasjutust. Pildiread hakkavad silme ees jooksuma, süžee teeb vastavalt kuulaja hingeseisundile ja elukogemusele põnevaid keerdkäike, olles kohati üleemeelik, siis jälle mõtlik, hetk hiljem hulluv ning siis taas vaikne ja salapärane. Kes või mis on KummaLiine? Lauljataril sõnul on see tegelane, kes koputab meie uksele siis, kui on saabunud hetk vaadata enda sisse. Plaat püüab kuulajale meelde tuletada, et igaüks julgeks olla just see, kes ta parasjagu on. Enamiku lugude sõnade ja viisi autor on lauljatar ise. Tekstid on kujundlikud ning hinge

minevad, muusika stiilide- ja varjun-diterohke. Viimases mängivad olu-list rolli kindlasti ka plaadil kaasate-gevad muusikud: Iljo Toming (kitar-rid), Sulev Sommer (saksofonid), Peedu Kass (kontrabass) ja Eno Kollom (löökpillid). Laulud, millest enamik on valminud juba aastaid tagasi, on saanud tänu neile huvita-vad jazzilikud seaded, meisterliku salvestuse eest tuleb öelda tänusõ-nad Tanel Klesmentile. Plaadi ain-saks puuduseks võib pidada sellel oleva muusikalise materjali vähe-sust – CDI on vaid seitse lugu kogu-pikkusega pisut üle poole tunni. Kuid kehtib ju ütlus: “tee parem pool, aga tee hästi”, seega oleks patt lugude vähesust ette heita. Ju siis polnud rohkem piisavalt kum-malisi lugusid, mis oleksid Kumma-Liine plaadile sobinud. Need aga, mis albumile jõudsid, on kõik väärt kuulamist. Jääb üle loota, et imeli-selt hästi filmimuusikaks sobivad laulud jõuavad kunagi ka kinolinale ja et Ivi Rausil jätkub inspiratsiooni ja mõttekaaslasid, et mõne aja pä-rast uus plaat välja anda. Võrreldes esimese plaadiga (ansambli Picante “Kohtumine”, 2007) on lauljataril enesekindlust ja väljendusrikkust tublisti rohkem.

MARGE LUMISALU
laulja ja pedagoog

Mõisanik ja lambrine. Astrid Böning-Nõlvak ja Eike Vellend.

Astrid Böning-Nõlvak ja Eike Vellend

Astrid Böning-Nõlvak ja Eike Vellend mängivad oma värskel plaadil kandleid, viiulit, mandoliini ja karmoškata ning eelkõige laulavad. Nagu kaanetekst ütleb, on tegu “lühirilliste rahvalauludega, mis rää-givad mõisahärradest, lambakarjus-test, lossipreilidest, talutüdrukutest, krahvipoegadest ja armastu-sest”. Enamik laule on halearmsad lood kord õnnetust, kord õnneli-kust, loodetud ja keelatud armastu-sest. Tekstid on kui vanavanaema salmikust ja süžeed sageli justkui võõramaistest muinasjuttudest, kus “neitsik vaatab kõrge kalda pealt”, kuidas merel “ujub üks ilus laev”, “kolm krahvi” pardal. On ka laulu-

mänge ja instrumentaalmuusikat. Kena ja igati kohane on kuulamise kõrval lugeda ka tihti naiivsevõitu laulusõnu ja vaadata juurde pilte, kus esinejad on riietatud küll uhke-teks mõisapreilideks, siis taas talu-tüdrukuteks, kes istuvad laudas, lambatali süles.

Plaadi muusikaline atmosfäär on samavõrd ilus-armas, otsast lõ-puni naiselik ning oma otsekohesest ja idealistlikust laadis kindlasti väga sobiv lastele või koos lastega kuula-miseks. Mõlemad muusikud on kau-ni lauluhäälega ning hea pillimängu-oskusega; kõige rohkem kujunda-vad kõlapilti erinevad kanded. Usun, et intiimsemat laadi kontser-dipaigas on selle muusika hubane atmosfäär eriti vahetu. Kas see nii on, saavad lugejad ka ise veenduda – duo andis uue plaadi esitluskont-serte eelmise aasta lõpul ja teeb se-da Eestimaa eri paigus ka veel terve jaanuari jooksul.

JOOSEP SANG

KUULA KA NEID

Satanic Disappointment. Pedigree.

Inverse Records

Kodumaise *industrial*-muusika veterani, 1993. aastal tegevust alustanud Pedigree diskograafias on juba küm-mekond albumit. Värskel plaadil on mitmeid külalisi (sh Jaan Pehk) ja helilaene tuntud filmidest. Loo “Dino-sauria, We” tekst on Charles Bukowskilt.

Vox flabrum. Puhkpilliorkester Saku.

Puhkpilliorkester Saku

Neljakümne viie aastase väarika ajalooa puhkpilliorkes-ter esitab jõulukuu alguses ilmunud plaadil valdavalt kergemat repertuaari nii laiaast maailmast kui ka lähe-malt (“Hulkuri valss” ja Valgre “Mul meeles veel”). Orkestrit juhatab Ants Reinhold.

Balalaika

Ajalugu ja populaarsuse saladused

ILJA LUNIN
balalaikamängija

Balalaikat on esimest korda kirjallikult mainitud 1688. aastal. Sel ajal oli balalaika Venemaal levinud eelkõige talupoegade ja rändmuusikute, skomorohide pillgas, kes lõbustasid rahvast laatadel. See pill oli oma kuju ja mänguviisi poolest väga erinev praegusaegsest. Mänguvõtteid ja repertuaari anti edasi suuliselt.

Oma tänapäevase kuju ja konstruktsiooni eest võlgneb balalaika tänu Vassili Andrejevile. 1883. aastal kuulis noor aadlik Andrejev oma teenrit Antipi balalaikat mängimas ning sattus hämmastusse selle pilli eripärasest kõlast. Ta omandas balalaikamängu põhialused ja andis oma esimesed asjaarmastaja kontserdid. Varsti Andrejev aga mõistis, et see pill peidab endas rohkem võimalusi, ning hakkas kavandama balalaika täiustamist. 1886. aasta kevadel loobki Andrejev koos viiulimeister Ivanoviga esimese kontsertinstrumendi.

Kuid see polnud veel kõik. Andrejevi sooviks oli luua keelpillikvarteti instrumentaariumi eeskujul ka erineva suurusega balalaikade "perekond". Selleks innustas ta tööle pillimeistrid Paserbski ja Nalimovi, kes löid prima-balalaika ja tema erikujud: alt-, pikolo-, bass- ja kontrabassbalalaika. Balalaika omandas ka tänapäeval tuntud kuju: kolmnurkne korpus, sõrmlaud metallkrihvidega, häälestuskruvide süsteem. Pandi paika ka põhihäälestus: mi-mi-la.

Andrejev organiseeris balalaikahuviliste ringi ja avas klassi balalaika õppimiseks. 1888. aasta 20. märtsil toimus esimene "balalaikaringi" kontsert. Seda päeva peetakse ka vene rahvapilliorkestrite sünnipäevaks.

1889. aasta sügisel annab balalaikaring oma esimese kontserdi ka välismaal, esinedes Pariisi maailmanäitusel. Teine balalaikaringi esinemine Prantsusmaal toimus 1892. aastal. Algselt planeeritud ühe päeva asemel veetis kollektiiv seal viis kuud. Menu oli peadpööriv! Ajakirjandus oli täis vaimustunud vastukaja. "Pole midagi

võluvamat ja graatsilisemat sellest kord õrnast ja poeetilisest, siis jälle tumedatoonilisest ja rangest muusikast," vaimustus La France. Balalaikade ebatavalisest õrnusest ja taevalikust harmooniast kirjutas ka Le Figaro. Le Havre'i linna üks ajakiri pühendas Andrejevile ja tema ansamblile koguni ühe terve numbri. Seal kirjutati: "Balalaikat kuulates koged kunstis kõige kaunimat, mis olemas on!" Gastrolli kulminatsiooniks anti Andrejevile Prantsuse Kaunite Kunstide Akadeemia auliikme nimetus "muusikasse uue instrumendi toomise eest".

Andrejev aga liikus üha edasi ega leppinud juba saavutatuga. Ta otsustas balalaikadele lisada veel teisi rahvapille, eri suuruses domrasid ja guslisid. Nii moodustus juba tõeline orkester, millele Andrejev andis nimeks Suurvene Orkester. Selle koosseisu esimene kontsert toimus 1987. aastal Peterburi Aadlikogu hoones. Pille lisandus veelgi: vilepill ja žaleika ning lusikad ja tamburiin. Andrejevi 10. tegevusjuubeliks oli Suurvene Orkester lõpuni komplekteeritud. Selles koosseisus sõideti ka 1900. aasta Pariisi maailmanäitusele. Orkestril oli seal vapustav edu, orkestri juhti Andrejevit austati Auleegioni ordeniga ning maailmanäituse suure kuldmedaliga.

Eriline koht orkestri repertuaaris oli vene rahvalauludel, vene ja välisklassika teostel ning sümfoonilisel loomingul. Asjaolu, et rahvapilliorkestriga esitati klassikateoseid leidis ka vastuseisu, diskussioon viis lõpuks selleni, et suur vene helilooja Glazunov kirjutas orkestrile spetsiaalselt teose "Vene fantaasia".

1908. aastal algas säravate välisgastrollide periood, mil orkester esines mitmeid kordi Saksamaal ja Inglismaal, Prantsusmaal ning tegi kaks sõitu Ameerikasse. Kui siia lisada veel kontserdid Venemaal, siis oli

orkestri kontserttegevus muljetavaldav.

Orkestri triumfikäik Euroopas ja Ameerikas ei jäänud tulemusteta. Kogu maailmas hakati looma vene rahvapilliorkestrid. Esimeseks pääsukeks oli Helsingin Balalaikkaorkesteri, mis 2010. aastal tähistas oma 100. tegevusaastat kontserdiga Finlandia-talos. Vene rahvapilliorkestrid on praegu veel Ameerikas, Austraalias, Prantsusmaal, Saksamaal, Rootsis ja Norras ja neis ei mängi sugugi ainult Venemaalt väljarännanud, vaid enamus kohalikud inimesed.

Milles peitub siis balalaika külgetõmbavuse saladus? Selles, et see pill on võimeline edasi andma kõige laiemat emotsioonide ja meeleolude skaalat kergest kurbusest pidurdamatu rõõmu ja piduliku lõbususeni. See omadus on balalaikal eelkõige tema tämbri omapära tõttu, mis tekib sellest, et tal on üks metallkeel ning kaks soolkeelt (nailon või süsinikkeelt), ning samuti selle pilli rikkalike mänguvõtete tõttu. Veel üks

Ilja Lunin on ainus professionaalne balalaikamängija Eestis. Ta on sündinud Moskvas ning muusikahariduse saanud Moskva Riiklikus Kultuuri- ja Kunstide Ülikoolis. Aastaid mängis ta ansambli Rossija koosseisus, mis esines tuntud vene lauljataril Ludmilla Zõkinaga. 2012. aastast alates elab Ilja Lunin Tallinnas.

balalaika huvitav omapära on see, et sellel pillil saab mängida väga kiirelt vahelduvate akordidega. Vähe on instrumente, mis selles mõttes sarnanevad balalaikaga.

Venemaal saab praegu balalaikat õppida nii muusikakoolides kui ka kõrgemates muusikaõppeasutustes. Pärast Andrejevit pole aga silmapaistvaid balalaikamängijaid väga palju esile kerkinud. Väljapaistvaimad on Boriss Trojanovski, Mihhail Rožkov ja Aleksei Arhipovski. Kõik nad andsid eri aegadel oma osa balalaika interpretatsioonilise meisterlikkuse arengusse.

Olen väga tänulik saatusele, mis viis mind kokku kahega neist silmapaistvaimast muusikuist. Mihhail Rožkoviga ma kohtusin, olles tema õpilane muusikakoolis. Mihhail Fedotovitš kuulis, kuidas ma mängin, toetas ja julgustas mind ja jagas põhiliste mänguvõtete saladusi. Aga Aleksei Arhipovskiga, keda paljud peavad kõigi aegade kõige väljapaistvamaks balalaikamängijaks, oli mul võimalik koos mängida orkestris ühes puldis kuus aastat. Meie igapäevane suhtlus ja tähelepanekud, kuidas ta andekast iseõppijast kasvas küpseks meistriks, avaldasid minu muusikalisele arengule sügavat mõju.

Balalaika nimi pärineb, nagu teised vene sõnad балабонить, балаболить (lobisema), балагурить (naljatama) üldslaavikeelsest sõnast babalbol. Kõik need mõisted väljendavad balalaika olemust lõbusa, kerge, mitte liiga tõsise instrumendina. Ehkki kogu selle pilli ajalugu kõneleb hoopis vastupidisest. Balalaika on suurepärane pill! Ja on õigusega üks vene kultuuri sümbolaid.

Tõlkinud **Ia Rimmel**

Vassili Andrejev, nüüdisaegse balalaika isa.

ajakiri *muusika*

soovib kõigile oma lugejatele

Head uut aastat!

Muusika ka uuel aastal soodne!

Aastatellimus
21,50 EUR

Muusikaõpetajatele ja
-õpilastele soodushind
17 EUR

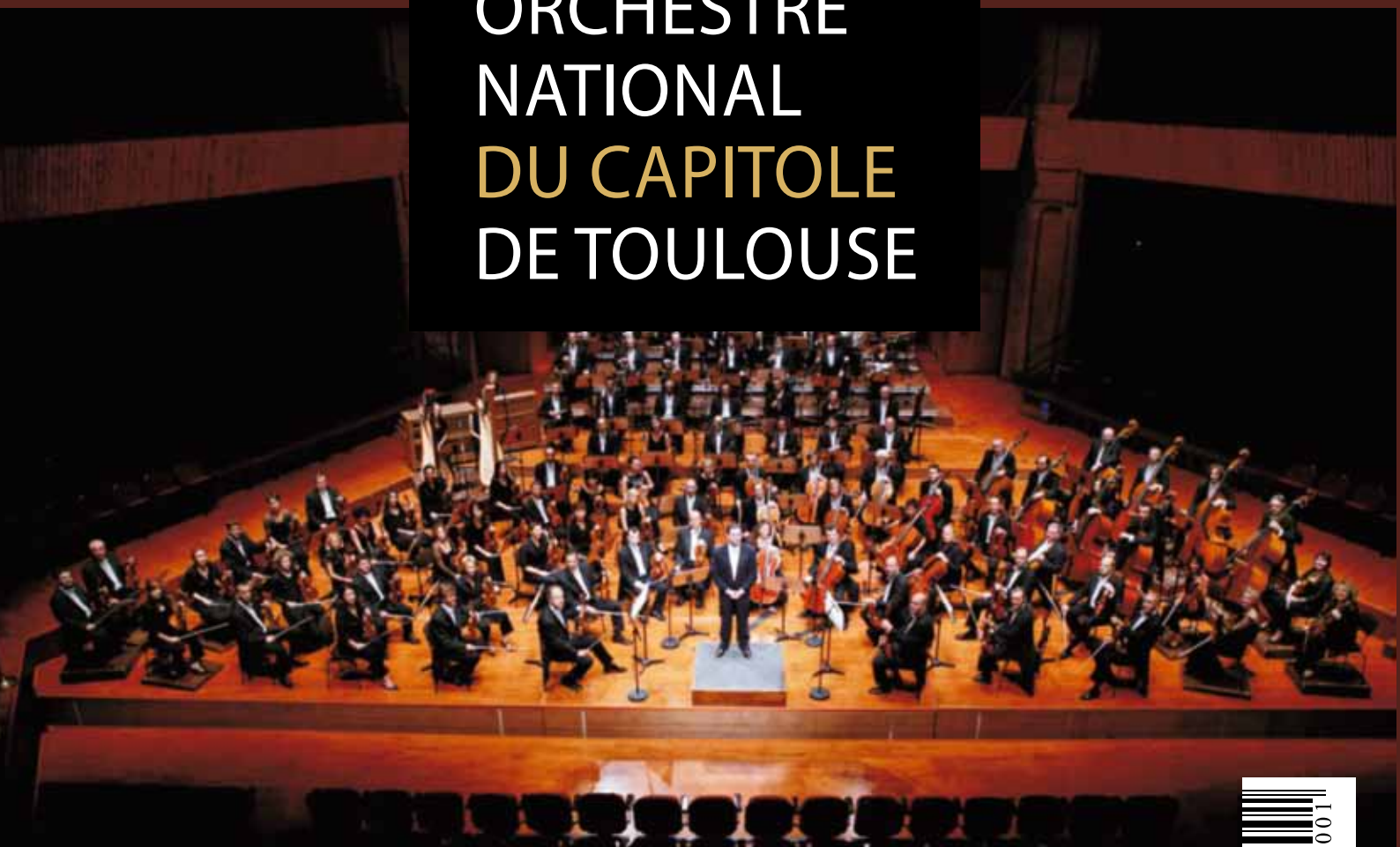
TÄISHINNAGA TELLIMINE

- internetis: <http://www.tellimine.ee/ajakirjad/kultuurivaljaanded/muusika>
 - tellimiskeskuse ExpressPost telefonil: 617 77 17
- SOODUSHINNAGA TELLIMINE
- läbi toimetuse: ia@ema.edu.ee

hooaja peatoetaja

ORCHESTRE NATIONAL DU CAPITOLE DE TOULOUSE

Solist **Elisabeth Leonskaja** (laver)
Dirigent **Tughan Sokiev**

*Hector Berlioz. "Le Corsaire"
Robert Schumann. Klaverikontsert
Pjotr Tšaikovski. Sümfoonia nr 4*

P 17. veebruar kell 17 Estonia kontserisaal

42 | 1/2013 *muusika*

www.concert.ee